

1948

1947

Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo aktas politinėje ir istorinėje plotmėje

Kiekvienus metus mes iškilmingai minime 1918 m. vasario 16 d. Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo aktą. Tiesa, kiekvieni metai atitolina mus nuo šios istorinės datos, nuo paskelbimo to akto, kuris atgijusios Lietuvos naujojoje istorijoje suvaidino tokį didelį vaidmenį. Tačiau juo tolyn esame nužengę nuo anų metų įvykių — vis daugiau turėtume tuos įvykius įvertinti ne tiek politinėje, kiek istorinėje plotmėje.

Dabar jau galime 1918 m. vasario 16 d. akto paskelbimo aplinkybes apžvelgti bešališko istoriko akimis ir padaryti tam tikras išvadas ateičiai.

Kokia buvo šio akto reikšmė Lietuvos valstybės atstatymui? Atsakant į šį klausimą, tenka visų pirma kiek apsisotiti prie valstybės susikūrimo sąlygų apibūdinimo. Šių dienų tarptautinės teisės mokslas nustato šias 3 sąlygas, kurios yra būtinos valstybei sukurti: 1) valstybės tauta; 2) valstybės teritorija; 3) valstybės valdžia. Jeigu šių sąlygų esama, tai tuo pačiu atsiranda sąlygos valstybei susikurti. Bet jeigu vienos iš jų pristigtų arba kuri išnyktų, tai valstybė, kaip tokia, išyra. Toliau nustatoma, kad valstybei susikurti reikalinga, kad naujosios valdžios organai sugebėtų faktiškai įgyvendinti krašto valdymą. Jeigu naujosios valstybės valdžia nesugebėtų faktiškai savo valdymą įvykdyti, tai mes turėtume reikalą ne su valstybe tarptautinės teisės prasme, bet su mėginimu naują valstybę sukurti. Kalbant apie kitas valstybės susikūrimo sąlygas, reikia dar štai kas pasakyti apie valstybės teritoriją: naujai valstybei susikurti nėra būtina, kad būtų teritorija su formaliai nustatytais sienomis, absoliutine to žodžio prasme. Naujųjų valstybių susikūrimo praktikoje labai dažnai atsitinka, kad šios valstybės turi sienų ginčus, kurių išsprendimas, dėl politinių ar kitų priežasčių, vilkijamas. Štai kodėl, sprendžiant valstybės buvimo klausimą, reikia turėti galvoj ne teritorija su galutinai nustatytais sienomis, bet esminė naujosios valstybės sritis. Tai gali būti taikoma ir Lietuvai, kurios sienos su Lenkija nustatymas dėl Želigovskio 1920 m. smurto lig šiol negalėjo įvykti.

Paziūrėsime dabar, ar šios sąlygos jau buvo Lietuvos Tarybai paskelbus Lietuvos nepriklausomybę 1918 m. vasario 16 d. Taigi, teritorija ir tauta tada buvo, bet valdžia, — trečiasis, ir kai kuriais atvejais lemiantis, valstybės elementas, nepaisant nepriklausomybės paskelbimo, buvo ne lietuviška, bet vokiška; vadinas, ji buvo Vokietijos valstybės okupacinės administracijos įgyvendinama.

1918 m. lapkričio 11 d., susidarius pirmajai Lietuvos vyriausybei, faktinės valdžios įgyvendinimas Lietuvoje buvo vokiečių okupacinių įstaigų rankose, nors jau pradėjo perduoti savo funkcijas Valstybės Tarybos organams. Todėl tiek Valstybės Taryba, tiek Ministerių Kabinetas, nežūrind jau išleistų Laikinosios Konstitucijos dėsnių, negalėjo savo faktinę valdžią įgyvendinti, nes valstybinis aparatas dar negalėjo pilnai veikti. Dėl jau minėtos priežasties negalėjo būti sudaryta pilna teisinė tvarka šalies viduje. Lietuvos valstybės atstatymo procesas tuo laiku buvo paskutinėje stadijoje. Šio proceso užbaigimas įvyko 1919 m. sausio mėn. gale, kai buvo baigtas Lietuvos kariuomenės organizavimas. Lietuva tada turėjo savo kariuomenę, savo piliečius, įstatymų leidimo organą ir visų pirma faktinę įstatymų leidimo ir tvarkymo valdžią. Tuo būdu 1919 m. sausio mėn. jau buvo visos valstybės susikūrimui reikalingos sąlygos.

Taigi, tik bemaž metams praslinkus nuo nepriklausomybės akto paskelbimo dienos, Lietuvos valstybės atstatymas tapo įvykusi faktas, su kuriuo teko skaitytis senosioms valstybėms. Tačiau, valstybės susikūrimo procesas tuo buvo baigtas tik vidaus atžvilgiu. Liko dar nemažų rūpesčių dėl atgijusios Lietuvos užsienių reikalų sutvarkymo. Vadinas, reikėjo įgyti pripažinimą iš senųjų valstybių pusės ir visų pirma iš tos valstybės, kuriai prieš karą Lietuvos teritorija priklausė, t. y. Sov. Rusijos. 1920 liepos 12 d. Maskvos sutartimi tas klausimas buvo išspręstas palankiu Lietuvai būdu. Atsižvelgiant į mūsų etnografines ir istorines sienas, buvo nustatytos

sienos su Rusija, paliekant mums Vilniaus kraštą ir kitas istorines Lietuvos sritis. Tuo būdu Lietuvos valstybės atstatymas istorinėse sienose, apie ką svajojo ir dėl ko kovojo geriausiai Lietuvos sūnūs, 1920 m. vidury tapo tikrove. Tačiau smurto keliu mūsų sostinė su trečdaliu žemių buvo iš mūsų atimta. Tai, žinoma, kiek apsunkino mūsų kovą už tarptautinį pripažinimą. Mums teko kovoti dviem frontais: už smurto atitaisymą ir Lietuvos greičiausią priėmimą tarptautinės valstybių šeimos tarpan.

Vienok, visos kliūtys buvo nugalėtos. Per tą laiką nuo 1920 iki 1922 metų Lietuva tapo pripažinta viso pasaulio valstybių ir 1921 m. rugsėjo 21 d. tapo priimta pilnateisiu nariu į Tautų Sąjungą. Tuo kova už nepriklausomybę ir jos tarptautinį pripažinimą sėkmingai pasibaigė. Tačiau, liko dar vienas svarbiausiųjų uždavinių — visų Lietuvos žemių sujungimas. Kada tai įvyks, tai 1918 m. vasario 16 d. nepriklausomybės paskelbimo Vilniuje aktas galės būti laikomas įgyvendintu visais atžvilgiais.

G. R.

Nepriklausomybės šventės iškilnių tvarka

Vasario 16 d. visi namai papuošiami tautinėmis vėliavomis. Languose ir vitrinuose išstatomi Vyčio ženklas, Valstybės Prezidento Antano Smetonos ir dr. Basanavičiaus portretai. Prieš išstatant portretus, vitrinos turi būti atitinkamai papuoštos, visos prekės turi būti uždengtos. Portretai išstatomi atskirame tautiškų spalvų fone. Parduotuvių savininkai kviečiami šiuo reikalu iš anksto susirūpinti, nes didžiausios ir svarbiausios šventės iškilniams visi turi rimtai ir gražiai pasiruošti. Be to, įstaigos ir atskiri asmenys kviečiami savo būstines ir namus iliustruoti. Visi pasiruošimo darbai turi būti atlikti ligi vasario 15 d. 12 val.

Vasario 15 d. 16,30 Karo muziejaus salėje bus dr. Basanavičiaus 10 metų mirties sukaktuvių iškilmingas minėjimas. Minėjimą rengia Lietuvos karininkų ramovės valdyba.

19,30 val. iškilmingas spektaklis valstybės teatre. Įėjimas bendra tvarka.

Vasario 16 d. 10,30 val. iškilmingos pamaldos bazilikoje. Pamaldose dalyvauja šauliai, Kauno organizacijos, V. D. universiteto studentų korporacijos su vėliavomis.

Po pamaldų 12,30 val. žuvusiųjų pagerbimo apeigos prie Nežinomojo Kareivio kapo. Iškilnėse dalyvauja Kauno būrių šauliai, organizacijos, studentų korporacijos ir mokyklos organizuotai su vėliavomis.

Iškilnių metu kalbės ministerio pirmininko pavaduotojas susisiekimo ministeris inž. Stanišauskis.

Šaulių dalinių, organizacijų, korporacijų ir mokyklų atstovai, gedulingam maršui griežiant, sudeda prie Nežinomojo Kareivio kapo vainikus arba gėlių buketus.

Po žuvusių pagerbimo apeigų visos organizacijos vyksta pasveikinti Tautos Vadą Antaną Smetoną.

15 val. valstybės teatre lietuvių mokytojų sąjunga rengia dr. Basanavičiaus 10 metų mirties sukaktuvių minėjimą.

17 val. nepriklausomybės sukaktuvių minėjimas karo muziejaus salėje. Minėjimą rengia nepriklausomybės šventės iškilnėms rengti komitetas. Minėjime dalyvauja šauliai, organizacijų ir korporacijų vadovybės, atskiri nariai ir visuomenė. Įėjimas su kvietimais, kurių bus galima gauti šaulių sąjungos štabe. Minėjimo programoje bus paskaita, organizacijų atstovų trumpos kalbos ir koncertinė dalis.

18—19 val. rengiami iškilmingi nepriklausomybės šventės minėjimai kitose Kauno salėse. Šaulių sąjungos salėje minėjimas bus 19 val.

Organizacijos kviečiamos ligi vasario 15 d. 12 val. įsirašyti šaulių sąjungos štabe, nurodant, kiek kurios organizacijos narių dalyvaus pamaldose bazilikoje, žuvusiųjų pagerbimo apeigose prie Nežinomojo Kareivio kapo ir eisenoje pas Valstybės Prezidentą.

VIRŠELIS — VYT. GYVĖNO

Leidžia Kar. Štabo Sp. ir Švt. Skyrius

Redaktorius Itn. Urbanavičius

SKELBIMŲ KAINA pagal susitarimą. Adresas: Kaunas, Miškų, 10, „Karys“. Telef.: per Kar. Štabą 56 nr.
KAINA: puskarininkams ir kareiviams metams—5 lt., 6 mėn. 3 lt. ir 3 mėn.—2 lt. Visiems kitiems metams—6 lt., 6 mėn.—4 lt. ir 3 mėn.—2 lt. Užsieny, be Latvijos ir Estijos, dvigubai.

Mylimoji,

Tu dar tokia jauna,
Tau devyniolika metų!
(nors amžiai pažįsta Tavo vardą...)
Tave prikėlė gyvent —
savanorių granatos
ir kietas lietuviškas kardas.

Nuskriausta, apleista,
sudraskyta
staiga laisvės nušvitai aureole.
Ak, kiekvieną
lietuvišką rytą
tada griaudėjo patrankos toliuos.

O kiek vyrų
po rusva miline
nešė širdį Tavo meilei paskirtą!
Kai Radviliškio,
Širvintų, Giedraičių
laukuos jie karžygiškai virto...

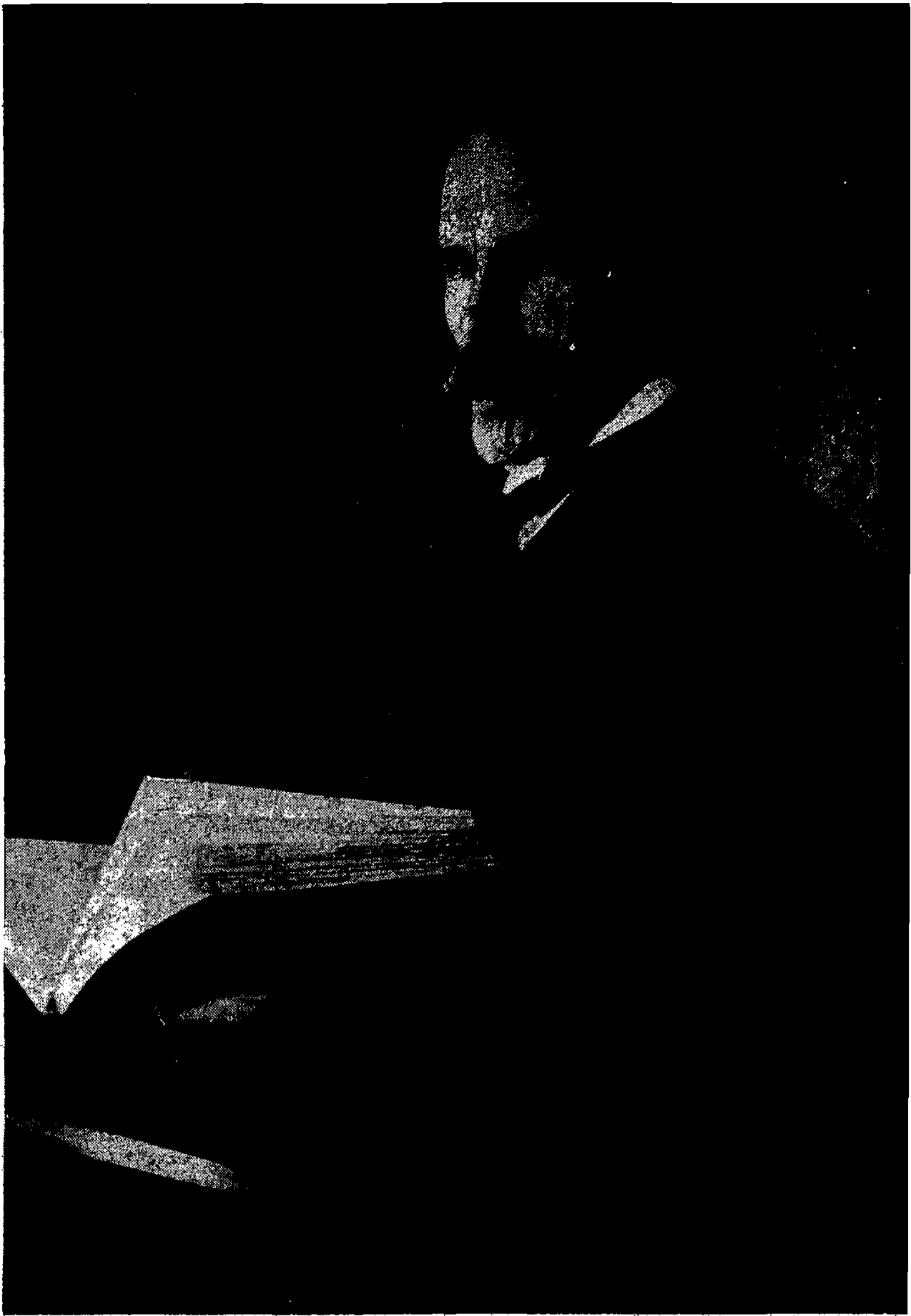
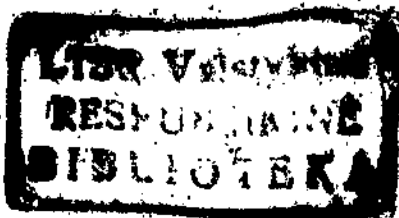
Daugel kryžių
lietuviškuos kalneliuos
palinko prie didvyrių kapo.
Krauju ir šiurkščia geležim
tada rašėm
didingiausią gyvenimo lapą.

* * *

Tu išaugai, brendai,
pagražėjai.
Kitos eilės sargų tave saugo.
O aplinkui —
perkūniški vėjai,
ir audros kasdieną vis auga.

Kaip vilkai alkani,
kaip hijenos
jaunikai pikti Tave tyko...
Tavo turtų,
Tavo drobių lininių,
Tavo laisvės rūtų vainiko.

Teisi, nekalta
ir nieko nenuskriaudus,
Tu trokšti gyvent ir mylėti,

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS ANTANAS SMETONA

Nors išplėštą širdį
ir dalį Taveš
tebemindo vagys iš lėto...

Būk tvirta, mylimoji:
mes valia ir plienu
vainiką Tau pergalės pinam.
Nepritruks Tavo meilės mums,
pakaks ir drąsos,
užteks mums parako, švino!

Jei audra kada kils —
mes tvirti kaip granitas
eilėmis užtvėnksim jai kelią!
Prieš tankus, durtuvus,
prieš iperitą
mes stosim, Lietuvos šalele!..

Algimantas Giedrius

II. 16.

Vėliavų vėliavomis, mairgai plasdančiomis, pasipuošė Lietuva. Laisvės varpas sugaudė, skelbdamas tautos prisikėlimo šventę.

Dar vienas žingsnis pirmyn plačiuoju tautos gyvatos vieškeliu, vis artyn, artyn prie Lietuvos pranašų išburtų svajonių tikrovės... Vis tolyn nuo juodos nelaisvės prisiminimų angos...

Tai buvo dar taip neseniai..., bet laikas išgydo pačias sunkiąsias žaizdas, nustumdamas užuomaršon visa tai, kas buvo sunku ir skaudu.

Ar gali būti kas skaudžiau, baisiau, kaip laisvam. didingam netekti ir laisvės ir didybės?! O lietuvių tauta jau yra išgėrusi vieną kartą tą karčią, pažeminančią likimo taurę..., ir per daug sunki buvo ta šimtmečių nelaisvės našta, vergo pažeminimas, per daug brangios ir kruvinos laisvės atkovojo aukos, kad lietuvis taip greit galėtų užmiršti. Nelaisvė išmokė branginti ir pamilti laisvę ir nėra pasaulyje tokios jėgos, kuri šiandien iš lietuvių širdies galėtų išplėsti laisvės meilę, o iš proto ir sąmonės išstumti laisvo žmogaus, laisvojo lietuvių garbės pajautimą.

Būti laisvam ir nepriklausomam nėra tik gausingų, didžiųjų tautų privilegija. Ir mes galim mokėti mylėti savo mažą gimtosios žemės kampelį, kaip kiti myli savo didžiulius, po pasaulį išmėtytus žemių plotus. Net daugiau!.. Mūsų tėvų žemėje kiekviename klonelyje, kiekviename kad ir šiaudais dengtame namelyje yra daugiau tos savo žemės meilės, negu didžiųjų tautų didmiesčių dangoraižiuose ir bulvaruose, nes kiekviena mūsų dirvų lysvė yra mūsų pačių prakaitu ir krauju aplaistyta. Mūsų paprasti gimtieji namai yra mums lygiai tiek pat brangūs, kaip kitiems puošniųjų rūmų bokštai. Mūsų liaudies jaunimo dainos mums skamba ne kiek neprasčiau, kaip kitoms tautoms didžiųjų rašytojų - poetų rimuotų šedevrų posmai, nes per ištistus šimtmečius mes savo prakaitu svetimiesiems bokštus statėm, per ištistus šimtmečius atiduodavom jiems savo talentus, savo jausmu ir stipriu krauju gaivindami jų senstančius kūnus ir garsindami kitų tautų sugebėjimus.

Ir jei šiandien laisvės varpas laisvajai Lietuvai sugaudžia jau devynioliktą kartą, tai Lietuva už tai nėra niekam skolinga. Iš kitų nieko neatimdama, lietuvių tauta pati sau laisvę iškovojo ir ataskaitą ji turi duoti tik savo garbingiems laisvės kovose žuvusiems didvyriams.

Vardan tų žuvusiųjų ir gyvų likusių didvyrių dabar visi lietuviai turi įrodyti, kad Lietuva nėra tuščia erdvė kolonizacijai atėjūnams ir ji tuščia nebus tol, kol joje liks bent vienas gyvas ginklą vartoti galintis lietuvis. Lietuvių tauta nori gyventi laisva savo žemėje ir ši savo norą bei pajėgumą gyventi jinais įrodė per šį, palyginti, trumpą laisvojo gyvenimo 19 metų tarpą.

Prieš keliolika metų nualinti, nuskurdę, šiandien — devynioliktųjų laisvo gyvenimo metų angoje — mes galime pasididžiuoti savo laimėjimais visose srityse. Aukštosios mokyklos, ligoninės, muziejai, nau-

Lietuvos laisvės poema

Kai vėjai nuo Sibiro, Volgos juodas naktis Tau pūtė,
Dievdirbiai Tavo vargą įdroždavo liūdinčiam Kristui,
Nesulaukdavo močia sūnaus iš rekrūtų,
Rankas tik užlauždavo — knygnešys nebegriš jau...

Buvai Tu liūdesiu soti, skausmo visokio prikentus —
Lietuvą gražią dainos tik teminėjo. — — —
Bet kartą lietuvis išsirengė didžiajai šventei —
Tau laisvę parnešti vargų jubiliejuos.

Už Tave išdainavo aukštaitis, žemaitis ir dzūkas,
Už Tave ir dirvonus išmargino kryžiais,
Kai nuo pievų yrėsi debesys rūko,
Kai upės nuplukdė paraudusį išą.

Krauju pražydėję lingavo Nemuno bangos —
Tai iš arenos Lietuvą nešė basi savanoriai.
Ugnimi jie nudažė Tavo tamsųjį dangų
Ir plienu sušuko: — Laisvės mes norim! —

Sukūrė jie Lietuvą žalią pūslėtom rankom,
Jos vardą pasauliui iškėlė plienu parėmę.
Arimuose laisvo artojo kaito patrankos.
Ir griaudė lietuviui didžiąją laisvės poemą.

Antanas Linka

jos geležinkelių linijos, plentai, tiltai, žemėtvarkos darbai, dirbtuvės, šimtai moderniškų pradžios mokyklų pačiuose mūsų krašto užkampiuose puikiai įrodo mūsų tautos kūrybinį pajėgumą, mūsų norą tobulėti, kurti ir lenktyniauti su kitomis kultūroje išaugusiomis tautomis.

Visa tai, ką šiandien esame pasiekę, yra laimėta visos mūsų Tautos jėgų sukaupimu ir planingu mūsų gyvenimo tvarkymu.

Taigi, daug ką pasiekėme, bet galo mūsų tautos ūgiui dar nematyti. Šiuo laiku, ypatingai apsiniaukus pasaulio nuotaikų dangui, mes privalome dar labiau susikaupti vieningam darbe, nes būdami maži, galingų — daug kartų gausingesnių kaimynų, apsupti, mes tiek pat kartų turime būti stipresni savo dvasia, savo tėvynės meile, savo susiklausymu.

Visa mūsų tauta privalo pavirsti ištisa didele, klusnia kariuomene, nes pati tauta ruošia ateitį ne tik sau, bet ir savo vaikų vaikams, ir nuo mūsų pasiryžimo ir patriotizmo priklausys, kokios ateities sulauksime.

Kelias ton ateitin mums yra vienas — tas, į kurį Lietuva įžengė 1918 m. vasario 16 d. Juo turime eiti, nešdami laisvės teisę savo ainiams, ir vargas mums, jei, pakeliui suklupę, mes netesėtume tos teisės perduoti kitoms kartoms. Gimusios vergais — jos mus prakeiktų.

Ltn. V. Vilkutaitis

Kariuomenės vadas gen. št. plk. Raštikis kalba Sąjungos ginkluotoms krašto pajėgoms remti skyrių atstovų suvažiavime.
M. Smečekausko nuotr.

Iš anksto turime būti pasirengę ginti nepriklausomybę ir taiką

Kariuomenės vado gen. št. plk. Raštikio žodis, pasakytas Sąjungos ginkluotoms krašto pajėgoms remti skyrių atstovų suvažiavime

Man ypatingai malonu šiandien pono krašto apsaugos ministerio, kariuomenės ir savo vardu sveikinti tos sąjungos suvažiavusius atstovus, kuri buria ir skatina dirbti visus, pasiryžusius morališkai ir medžiagiškai remti mūsų ginkluotąsias pajėgas. Malonu ne todėl, kad ne visų valstybių kariuomenės gali pasigirti tokių rėmėjų sąjungomis, t. y. ne todėl, kad tai jaudintų visos mūsų kariuomenės ir kiekvieno kario egoistiškus jausmus, bet pirmiausia todėl, kad visi tamstos labai gerai supratote valstybės gynimo reikalą ne tik karo, bet ir taikos metu, pirmieji padarėte praktiškas išvadas, griebėtės realaus darbo ir per trumpą laiką pasiekėte labai gražių savo darbo vaisių.

Paskiausiais laikais beveik viso pasaulio ir ypatingai Europos dėmesys buvo ir dabar yra nukreiptas, greta taip svarbių šiais laikais ekonominių reikalų, pirmiausia į saugumo klausimą.

Kalbant apie saugumą, kiekvieną kartą tenka pabrėžti visų mūsų bendrą ir nuolat kartojamą didelį norą gyventi savo tėvynėje taikoje ir ramybėje. Mes karo nenorime, nes geriau, negu kiti, praktiškai esame patyrę karo baisenybes ir įvairių okupacijų žiaurumus. Tačiau toks mūsų nuoširdžiausias troškimas taikos neturi atitolinti mus nuo žiaurios gyvenimo realybės. Turime gerai atsiminti, kad įvairios pasaulio audros visai be mūsų noro ir pritarimo kitą kartą gali ir mus įtraukti į ginkluotąjį sukurį. Iš to turi būti padaryta išvada, kad *turime būti iš anksto pasirengę savo nepriklausomybę, o tuo pačiu ir taiką saugoti ir ginti.*

Galvodami apie pasirengimą, neturime užmiršti, kad jau praėjo tie laikai, kada savo valstybę saugo-

davo ir gindavo tik viena kariuomenė. Dabar valstybės gynimo reikalai yra taip arti susiję su visu gyvenimo sričių ir visų piliečių reikalais, kad joki būdu negalima jų griežtai vienu nuo kitų atskirti. Kariuomenė yra tik visos valstybės avangardas, kuris net geriausiai savo uždavinius atlikdamas, nesigailėdamas net didžiausių aukų, vis tiek neišgelbės to avangardo saugojamų vyriausiųjų jėgų, t. y. visos valstybės, jei ji nebus iš anksto pasirengusi savo avangardui sunkesnėje valandoje padėti, jei ji pati bus išgležusi, neatspari, nevieninga, nedrausminga, dvasiškai ir morališkai silpna. *Kariuomenė būtina turi turėti visų valstybės gyventojų medžiaginę ir dvasinę paramą, o visi gyventojai turi ne tik padėti savo kariuomenei, bet ir patys turi būti pasiruošę savo valstybę ir save ginti.*

Kiekvieno gero piliečio pareiga yra *ne paskęsti savo siauruose, asmeniškuose, dažniausiai tik medžiagiškuose, egoistiškuose rūpesčiuose, bet pažiūrėti plačiau, kas darosi aplink ir kitur, ir rimtai pagalvoti apie bendrus visos tautos ir valstybės reikalus, t. y. ir apie valstybės saugumą.*

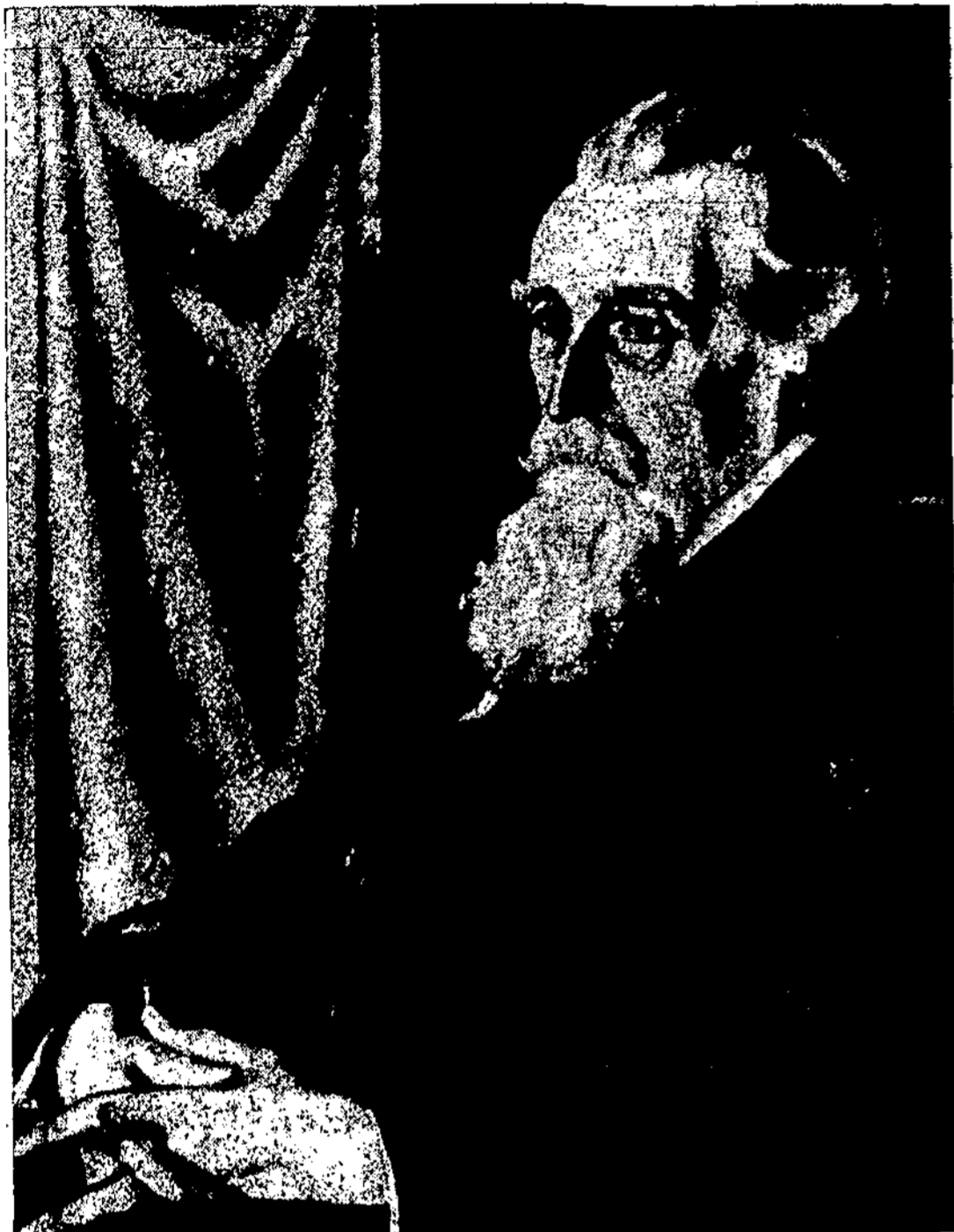
Matydami vieną ar kitą galintį kilti pavojų, ne turime nustoti vilties, nuleisti rankų ir laukti, kol kiti mums ką nors padarys, bet pirmiausia turime patys pasiryžti gintis, kovoti ir laimėti, ir tada tikrai laimėsime. Juk geriausieji mūsų tautos sūnūs tik pasiryžimu ir kova numetė ilgos vergovės pančius ir grąžino savo tautai spaudą, laisvę ir nepriklausomybę.

Jei šiandien niekas negali tvirtinti, kad ateityje pasaulyje audrų nebus, jei nėra garantijos, kad tok-

Dr. Jonas Basanavičius

Jo mirties 10 metų sukaktuvėms

Vasario 16 d. visa Lietuva ir viso pasaulio lietuviai plačiai mini mūsų tautos atgijimo patriarcho dr. Jono Basanavičiaus mirties 10 metų sukaktuves. Tąja reikšminga proga reikalinga plačiau pažvelgti į šio didžiojo vyro gyvenimą ir jo neužmirštamus dar-

Dr. J. Basanavičius,
Lietuvių tautos atgijimo patriarchas

bus, kurie visi buvo skiriami Lietuvos nepriklausomybei iškovoti ir lietuvių tautai išvesti į laisvą ir laimingą gyvenimą. Tai buvo, galima sakyti, vienintelis tautos patriarcho gyvenimo tikslas, kurio jis visą laiką atkakliai siekė ir kurį jam pavyko įgyvendinti bei susilaukti nors dalinių savo darbo vaisių.

Jonas Basanavičius gimė 1851 m. lapkričio 23 d. Vilkaviškio apskr., Bartininkų valsč., Ožkabalių kaime. Graži ir poetiška Ožkabalių apylinkė, išmarginta piliakalniais, gausi senųjų žmonių padavimais, darė didelę įtaką būsimajam lietuvių tautos atgijimo tėvui.

Jis pats apie tai sako: „Tokiam dailiam, kalnuotame krašte, su daugybe dar „kryžiokiškų“ tradicijų, aš esmi gimęs ir užaugęs, ir ši aplinkybė, be abejo, nemenką į mano dvasią įtakę turėjo“. Pirmuosius mokslus Jonas Basanavičius išėjo pas kaimo „daraktorius“. Tačiau jie maža ką teismokė jaunąjį Jonelį. Tėvai, norėdami jį matyti kunigu, leido į aukštesnius mokslus. Pirmiausia, jis įstojo į Lukšių pradžios mokyklą, o ją baigęs ir turėdamas jau 15 metų amžiaus, įstojo į Marijampolės apskrities mokyklą — gimnaziją. Tais laikais aukštesnėse mokyklose viešpatavo lenkiška dvasia bei įtaka. Drauge į mokyklas skverbėsi irgi jau stipri rusinimo srovė, kuri taip pat norėjo savo pusėn patraukti lietuvių mokinius ir ilgainiui juos surusinti. Šios abi srovės, be abejo, buvo labai pavojingos ir slidžios visiems lietuviams mokiniams. Jiems reikėjo įgimto lietuviško jausmo, kad galėtų visiems gundymams atsispirti. Bet Jonas Basanavičius visas svetimas įtakas pajėgė atstumti ir jau gimnazijoje būdamas pasireiškė susipratusių lietuvių, gyvai besidominčių lietuvių kalba ir lietuviškąja literatūra. Baigdamas gimnaziją, jis buvo jau tvirtas, sąmoningas ir susipratęs lietuvis patriotas ir tokiu jis paliko visą gyvenimą.

1873 m. rudenį Jonas Basanavičius pradėjo studijuoti Maskvos universitete. Iš pradžių jis studijavo istorijos-filologijos mokslus, bet vėliau paėmė mediciną, ją baigė ir daugelį metų vertėsi gydytojo praktika. Tais laikais Maskvos universitete lietuvių studentų buvo labai maža, tačiau ir tie patys buvo lenkų įtakoje. Jonas Basanavičius lietuvių studentus pradėjo jungti į vieną būrelį. Drauge jis pasireiškė ir spaudoje, kurioje rimtais nagrinėjimais atrėmė kelis lenkų mokslininkų užmetimus Lietuvos ir lietuvių tautos praeičiai. Taip pat jis sekė kiekvieną lietuvių gyvenimo reiškinį, pats džiaugdamsis bent kuriuo, nors ir visai mažu, lietuvių laimėjimu. 1879 m. Jonas Basanavičius baigė Maskvos universitetą ir, tapęs gydytoju, apsigyveno Bulgarijoje. Šioje svetingoje šalyje, su maža pertrauka, jis išgyveno 25 metus. Čia jis parašė daug mokslo veikalų iš medicinos srities, čia jis pradėjo rūpintis ir Lietuvos bei lietuvių tautos likimu. Pirmiausia, jis pasidarė nuolatinis ir artimas Prūsų lietuvininkų laikraščio „Naujojo Keleivio“ ir „Lietuviškos Ceitungos“ bendradarbiu. Bet šitie laikraščiai buvo daugiau religinio turinio ir į tautinius

audros negalės ir mūs paliesti, tai tuo turime labai rimtai susirūpinti ir jau dabar rengtis, nes ne tada bus laikas, kai patys įvykiai užbėgs mums už akių.

Šiame rengimosi darbe visuomenėje didelę rolę vaidina *ginkluotosioms krašto pajėgoms remti sąjunga*. Tamstos labai gražiai supratote, kad neužtenka vienu geru noru, nors ir gražiu, tačiau dažnai tik tuščių žodžių ir šūkavimų, bet kad pirmoje vietoje turi būti darbas. Tamstos jau esate nemažai tų darbų padarę ir ryžtatės taip pat dirbti ir ateityje. Tamstų rūpesčiu ir raginimais kariuomenė susilaukė iš savo visuomenės per gana trumpą laiką milijoninės medžiaginės paramos, bet tuo pačiu nemažiau gavome

mes iš jūsų ir dvasinių, moralinių jėgų, kurių reikšmę jau yra gerai patyrusi ne tik kariuomenė, bet ir visa mūsų valstybė. Pagarba ir padėka tamstoms už tai.

Dirbkite taip ir toliau, *raginkite nerangiuosius, apsnūdusius, medžiagiškai ir dvasiškai stiprinkite mūsų kariuomenę, o per ją ir visą mūsų valstybę*, bendromis jėgomis stiprinkime mūsų nepriklausomybės saugumą, kuris yra ne tik visų mūsų bendras, bet ir vienas iš svarbiausių ir pagrindinių nepriklausomos valstybės reikalas.

Dirbkite, o kariuomenė ir visa Lietuva yra ir visada bus Tamstoms už tai tikrai dėkingos.

lietuvių klausimus maža tesigilino. 1882 m. dr. J. Basanavičius persikėlė į Čekoslovakijos sostinę Prahą, kuri yra tampriai susijusi su pirmojo tautinio laikraščio „Aušros“ pasirodymu.

„Aušros“ steigimo mintis dr. J. Basanavičiui buvo kilusi dar 1880 metais. Jis tada pradėjo susirašinėti su A. Višteliausku ir J. Mikšu. Tačiau dėl daugybės kliūčių šis klausimas negalėjo būti greitai išspręstas. Tik 1882 m. pabaigoje dr. J. Basanavičius galutinai nusprendė leisti „Aušrą“. Apie tai jis tuoju pranešė A. Višteliauskui ir J. Mikšui. Šie abu veikėjai jo nusistatymui karštai pritarė.

Pirmasis „Aušros“ numeris sukėlė tikrą dvasinę revoliuciją. Pirmasis „Aušros“ numeris ir mūsų tautos himno autorių dr. V. Kudirką grąžino lietuvybei. Žodžiu, visur, kur tik buvo gauta „Aušra“, kilo džiaugsmas, gimė nauja dvasia, naujos idėjos, kurioms jau nebuvo lemta pražūti. Prasidėjo lietuvių tautos nauja gadynė, jos istorija pakrypo daug šviesnėn pusėn. To džiaugsmo sužadintas, dr. J. Basanavičius buvo parašęs laišką net Rusijos vidaus reikalų ministeriui grafui Tolstojui, kurio prašė leisti lietuvišką dienraštį spausdinti Vilniuje arba Kaune ir prašė leisti spausdinti knygas lotvnyų raidėmis. Žinoma, į tai jokio atsakymo nebuvo gauta.

Tais laikais mūsų krašto bažnyčiose vyravo lenkų kalba. Per pamokslus ir kitokiais būdais buvo varoma nutautinimo propaganda. Šitą žalą gerai suprato dr. J. Basanavičius, kuris pradėjo rūpintis ir kovoti, kad Lietuvos bažnyčiose lietuvių kalbai būtų duodama priderama vieta. Tuo reikalu jis kreipėsi į bažnytinę vyresnybę ir į dvasiškiją, ragindamas iš bažnyčių neguiti lietuvių kalbos. Susipratusieji lietuviai kunigai šiai akcijai pritarė, tačiau vyresnybė ir kunigai lenkininkai tik pasišaipė. Tuo būdu, dr. J. Basanavičiaus asmenyje prabilo atbundančios Lietuvos protesto balsas prieš dvasinę verguę, kurios lietuvis negalėjo toliau kęsti ir visiems toliau lenktis. Kovą dėl lietuvių kalbos bažnyčiose dr. J. Basanavičius tęsė ir vėliau, jau gyvendamas Vilniuje. Tuo tikslu jis, pasitaręs su kitais lietuviais veikėjais, buvo įsteigęs „Sąjungą pagražinimui teisių lietuviškajai kalbai Rymo katalikiškose bažnyčiose Lietuvoje“.

1883 m. pabaigoje „Aušrą“ pradėjo redaguoti dr. J. Šliūpas. Tačiau J. Basanavičius ir toliau liko artimu šio laikraščio bendradarbiu. 1884 m. jis persikėlė vėl į Bulgariją, kurioje dirbo kaip gydytojas, be to, tvarkė savo surinktas lietuvių liaudies dainas, įvairias pasakas, rinko ir rašė istorinius straipsnius apie Lietuvą ir lietuvių tautos praeitį. Prasidėjus rusų-japonų karui, dr. J. Basanavičius nudžiugo ir nekantriai ėmė sekėti karo eigą, nes žinojo, kad jeigu rusai karą pralaimės, tuomet jų pavergtųjų tautų sunki politinė būklė turės nors kiek sušvelnėti. Karo laimei kryptant japonų pusėn, dr. J. Basanavičius ėmė skubiai likviduoti savo turtą ir 1905 m. pavasarį išvyko į Lietuvą.

Pirmiausia jis nuvyko į Vilnių. Čia darbas virė jau visu smarkumu. Į jį bematant įsitraukė ir tautos patriarchas. Per trumpą laiką jis tapo viešojo Vilniaus lietuvių gyvenimo svarbiausiu asmeniu. Dar daugiau sujudo mūsų veikėjai, daugelyje krašto vietų įvyko gausių lietuvių susirinkimų, kuriuose buvo gyvai svarstomi einamojo kultūrinio ir politinio gyvenimo klausimai. Visam tam lietuviškam sąjūdžiui vadovauja dr. J. Basanavičius. Šio tautinio subruzdimo

metu jis, pasitaręs su kitais veikėjais, nutarė Vilniuje sušaukti visos Lietuvos atstovų suvažiavimą, kuris vispusiškai aptartų lietuvių tautos būtį. Bet vėliau dr. J. Basanavičiui pasirodė, kad tokio suvažiavimo būtų dar per maža. Jis žinojo, kad norint lietuvių tautos subrendimui priduoti kuo didesnės reikšmės, reikia viešai tarti žodį lietuvių tautos likimo klausimu ir tarti taip, kad platusis pasaulis žinotų apie lietuvių tautą, kad ji dar yra gyva, kultūringa ir nori laisvai gyventi. Tuo tikslu jis, drauge su kitais lietuviais, parašė Rusijos vyriausybei memorandumą, kuriame buvo reikalaujama Lietuvai pilnos kultūrinės ir politinės autonomijos. Rusijos visuotine suirute pasinaudojus, 1905 m. gruodžio 4—5 d. Vilniuje buvo sušauktas Didysis Seimas, kuriame dalyvavo apie 2.000 atstovų. Dr. J. Basanavičius buvo išrinktas Didžiojo Vilniaus Seimo pirmininku. Šis seimas tolimesniame Lietuvos tautiniame, kultūriniame ir politiniame gyvenime turėjo didžiausios reikšmės, nes nuo to laiko prasidėjo naujas politinio gyvenimo laikotarpis, turintis daugiau viešumo ir drąsos.

1907 m. dr. J. Basanavičius įsteigė žinomą Vilniaus lietuvių mokslo draugiją, kuri turėjo ir turi didelės reikšmės Lietuvos mokslui. Šioje draugijoje visą laiką spietėsi visų pažiūrų lietuviai veikėjai ir mokslininkai. Draugija dar ir dabar veikia Vilniuje, turi didžiulę biblioteką ir didelį rankraščių, lietuvių liaudies dainų, patarlių, pasakų ir senienų bei kitokios tautosakinės ir istorinės medžiagos rinkinį. Dr. J. Basanavičius visą laiką buvo šios draugijos pirmininku ir jos bibliotekoje parašė nemaža mokslo veikalų.

Grįžęs iš Amerikos, dr. J. Basanavičius vėl pasiėmė lietuvių darbą. Netrukus kilo ir didysis karas. Jo pradžioje tautos patriarchas buvo sunkiai susirgęs ir kurį laiką gydėsi Vokietijoje. Bet 1914 m. pabaigoje jis grįžo į Vilnių ir šį kartą stojo jau į nepalaužiamą kovą dėl visiškos Lietuvos nepriklausomybės. Jis dalyvavo visuose svarbiuose nepriklausomybės atstatymo darbuose, be jo neapseidavo jokiuose komitetuose, sueigose ir draugijose, kur buvo sprendžiami lietuvių tautos likimo klausimai. Dr. J. Basanavičius rašė memorandumus, visokius reikalavimus ir protestus tuometiniams Lietuvos valdytojams, reikalaudamas Lietuvai ir lietuvių tautai visiškos nepriklausomybės. Jis Vilniuje 1917 m. rugsėjo 18—22 d. atidarė lietuvių konferenciją, kuri išrinko Lietuvos Tarybą. Ši Taryba, kaip žinoma, 1918 m. vasario 16 d. Vilniuje paskelbė Lietuvos nepriklausomybę. Dr. J. Basanavičius pirmasis pasirašė nepriklausomybės paskelbimo aktą.

Susidarius pirmajai nepriklausomosios Lietuvos valdžiai, dr. J. Basanavičius pasitraukė iš viešojo politinio gyvenimo ir atsidėjo tik mokslo darbui. Jis daugiausia dirbo lietuvių mokslo draugijoje, tvarkė ir organizavo muziejus, rinko ir tvarkė tautosakinę ir istorinę medžiagą. Bet greta to, jis gyvai domėjosi visais Lietuvos gyvenimo reikalais, dalyvaudavo visuose svarbesniuose susirinkimuose. Lenkams pagrobus Vilniaus kraštą, dr. J. Basanavičius ir toliau paliko gyventi sostinėje — Vilniuje. Jo asmuo jungė visus pavergtuosius lietuvius, jo asmens nedrįso paliesti ir okupantai lenkai. 1927 m. vasario 16 d., kai visa Lietuva ir Vilniaus lietuviai iškilmingai minėjo nepriklausomosios Lietuvos devynerių metų sukaktuves,

MŪSU NARŠIEJI VYRAI

Iš savanorių kareivių į ministerius

Kazimieras Masiliūnas

Savanoriu į Panevėžio apsaugos būrį įstojo 1919 m. sausio mėn. 7 d., neturėdamas dar pilnų 17 metų. Būrys tik formavosi. Trumpai pabuvęs Ramygaloje, būrys persikėlė į Kėdainius ir čia susijungė su Kėdainių apsaugos būriu, vadovaujamu plk. Šarausko.

Pusk. K. Masiliūnas

Būrio vadovybė, parinkusi apie 80 prasilavinusių savanorių, sausio 18 d. juos pasiuntė į Kauną. Tarp kitų, buvo pasiūstas ir Kazimieras Masiliūnas. Jis pateko į karių mokyklą, kur jauni savanoriai mokėsi 3 mėnesius. Praėję skirtą kursą, vienį jų išvyko į dalis, o kiti įstojo į tada jau atsidariusią karo mokyklą.

dr. J. Basanavičius ramiai atsiskyrė su šiuo pasauliu. Palaidotas Vilniuje, Rasų kapinėse.

Iš šios trumpos dr. J. Basanavičiaus gyvenimo ir darbų apžvalgos matome, kad jis savo kilnia asmenybe ir didžiais darbais yra ypatingai nusipelnęs mūsų tautai ir savo vardą įamžinęs jos istorijoje. Visas jo gyvenimas nuo pat mokyklos suolo ligi karsto lentos buvo skirtas Lietuvai. Jis visų mūsų tautos atgijimo žygių didysis organizatorius ir nenuilstamasis kovotojas dėl lietuvių tautos kultūros ir laisvės. Kalbėdamas apie dr. J. Basanavičių, Respublikos Prezidentas Antanas Smetona sako: „Dr. Jonas Basanavičius sekė ir lydėjo lietuvių atgimimą nuo „Aušros“ gadinės ligi pat nepriklausomos Lietuvos atgimimo, ir jį lydėjo ne iš šalies žiūrėdamas, ne vien gėrėdamasis atgijimo pažanga, bet auklėda-

K. Masiliūnas, baigęs karių mokyklą, išvyko į 2 pėst. pulko III bataliono 8 kuopą. Ten jis gavo vadovauti trečiam būriui. Po kelių dienų trečiasis batalionas, vadovaujamas karininko Motiejūno - Valevičiaus, išvyko į frontą. Pirmiausia atsidūrė Panevėžio fronte. Batalionas didžiausią ir tikrąjį ugnies krikštą gavo Velžio kaimo bare, prie Panevėžio. Šiame bare Liudinės dv. stovėjo 9-toji, o Pakalniškių km. miške buvo 7-toji kuopa. 8-toji kuopa buvo atsargoje Velželio ir Velžio km. Naktį bolševikai iš netyčių puolė mūsų pozicijas ir jas smarkiai apdorojo; tada žuvo net 9 savanoriai lietuviai. Vidudienį bolševikai pradėjo dar smarkiau pulti. 8-tajai kuopai buvo pavesta gintis. Jos vadas karininkas Petraitis liko su kuopa ginti Velželio kaimo pozicijas, o puskarininkui K. Masiliūnui, pavedęs 30 kareivių su vienu kulkosvaidžiu, įsakė ginti Velžio poziciją ir neperleisti bolševikų per Nevėžį. Po ilgų ir atkaklių kautynių šis būrys priešą sulaukė. Būrio vado K. Masiliūno nepaprastos valios ir karžygiškumo dėka pozicijos didvyriškai buvo apgintos. K. Masiliūnui, kaip būrio vadui, šios kautynės buvo charakteringos keliais atžvilgiais: jis pirmą kartą savarankiškai vadovavo kautynėms ir nors būdamas pats jauniausias, įgijo savanorių karių akyse didelį vado autoritetą, kurio jokios aplinkybės nebesumažino ligi karo pabaigos. Pasibaigus kautynėms, kuopos vadas, karininkas Petraitis, labai jautriai dėkojo K. Masiliūnui, kad jo valia ir narsumu buvo sulaukyta besiveržianti didelė bolševikų masė, ir tuo būdu likviduotas pavojus būti puolamiems iš sparno.

Antrosios didelės kautynės, kuriose K. Masiliūnas taip pat karžygiškai pasižymėjo, buvo už Subačiaus, ties Maskvyčių ir Rudylių kaimais. Čia kovėsi 2 p. p. 2 ir 3 batalionai. Kautynės buvo visą dieną. Bolševikai ne tik atkakliai laikėsi, bet perėjo į kontrapuolimą ir ėmė mūsų šaukus iš abiejų pusių supti. Tada

mas kartą iš kartos, pats derindamasis į mūsų tautinės sąmonės ūgį, tačiau niekur ir niekuomet nenustodamas savo ypatingos asmenybės. Jis vedė minią, buvo jos priešakyje ir nedingo minioje. Numetęs šalin visus asmens reikalus, jis nepailsdamas dirbo tautos darbą, įsimylėjęs Lietuvą; keldamas ir guldamas apie ją svajoją. Jei Maironį galime pavadinti pranašu, kurio uginga daina, skrajodama po Lietuvą, kilniais mūsų praeities paveikslais ir skaisčios ateities ilgesiu žadino priaugančio jaunimo sąmonę, tai Basanavičius reikia laikyti lietuvių tautos atgijimo patriarchu. Jo paviršius vilioja menininko pieštuką, jo vidus — jo siela vilios lietuvių atgijimo istoriko plunksną. Jo portretas ir jo biografija — graži prakilnaus asmens sintezė“.

V. Zm.

K. Masiliūnas pats pasisiūlė su savo būriu atremti bolševikų užėjimą (žiūr. ats. plk. J. Petruičio „Mūsų Žygių“ I tomą). K. Masiliūno būrys ne tik atlaikė bolševikų supimą, bet juos dar ir pastūmėjo atgal.

Trūkstant karininkų, kaip kitiems moksleiviams puskarininkiams, taip ir K. Masiliūnui teko ne kartą eiti kautynių aplinkybėse ir tokias pareigas, kurios normaliai tik karininkams pavedamos. K. Masiliūnui buvo pavesta suorganizuoti Aleksandravėlėje tam tikrą uždvarą ir jai kurį laiką vadovauti: būti kaip ir lauko komendantu. Uždavinys buvo sunkus, reikėjo saugoti nemažas baras, žvalgyti priešas, gaudyti šnipai, tardyti vokiečių belaisviai ir kiti pabėgėliai iš Rusijos. Reikėjo didelio takto, kad įvairūs perėjūnai nepradėtų plėsti kaimų gyventojų, nes maisto labai trūko. K. Masiliūnas šį uždavinį gerai atliko.

Vėliau, kai Panevėžio fronto vadovybę paėmė gen. Katche, prasidėjo didysis puolimas prieš bolševikus. Visose kautynėse dalyvavo ir K. Masiliūnas su savo būriu. Iš šių kautynių ypač paminėtinos buvusios ties Rautenze dvaru, kuriose tris paras nevalgę ir nemiegoję 3 bataliono kariai narsiai kovėsi su priešu iki dvaro pozicijos buvo paimtos. Bolševikus atmušus, buvo duotas trumpas poilsis. Visi 8-tosios kuopos kariai sumigo. Tuo metu bolševikai savo ataką vėl sustiprino. Buvo gautas įsakymas mūsų kuopoms trauktis. Tačiau sumigusieji kariai, nepaprastai išbadėję ir išvarginti nuolatinių kautynių, buvo sunkiai prižadainami. Šiaip taip buvo sudarytas tik 17 žmonių būrys, kuris ryžosi nieko negalvodamas vėl pulti priešą. Tai buvo saujelė prieš priešą mases, nes bolševikų buvo 2 kuopos. Staigiai, valingai, perbėgdami, mūsiškiai ėmė artėti prie bolševikų. Priešas sugulė ir pradėjo gintis. Pagaliau, jų ugnis kaskart silpnėjo ir jau buvo aišku, kad jie ima trauktis. Tiesiog neįtikimi dalykai! Mūsiškiai metėsi link priešą apkasų ir pradėjo dar smarkesnį puolimą. Pasigirdo komanda: „pirmyn, apkasus atakuoti!“ Tuo metu kari-

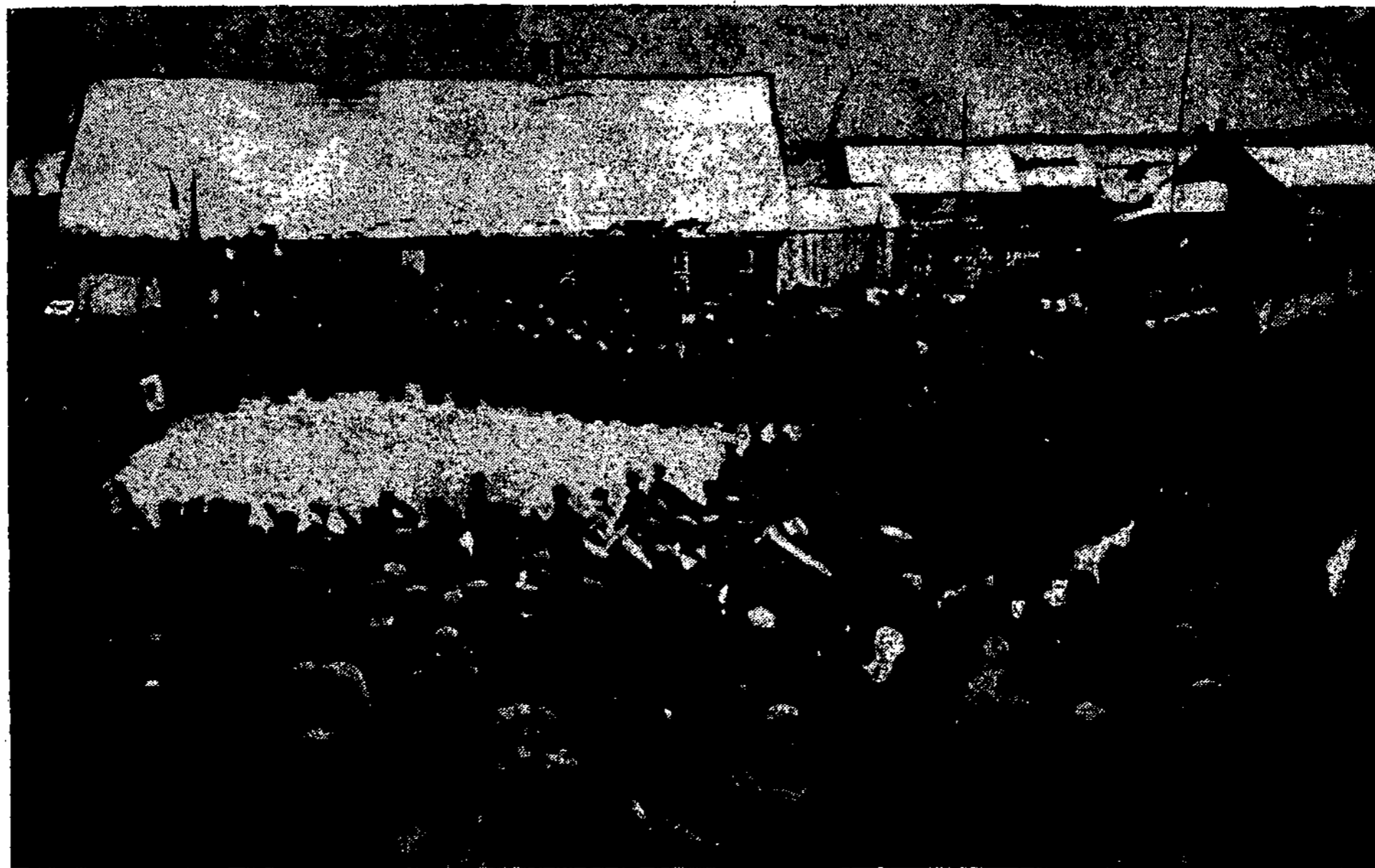
ninkas Noreika, garsus Giedraičių karžygys, su 17 žmonių priešą apkasus su visa municija paėmė. Tai buvo smarkios ir efektingos kautynės, kurių ir iš viso karuose nedaug pasitaiko. Nors šiai mažai rinktinei vadovavo pats kuopos vadas, tačiau ji beveik visa buvo sudaryta iš K. Masiliūno būrio ir jam pačiam dalyvaujant.

Ties Suveku Kuklių km. K. Masiliūnui buvo duotas uždavinys pravesti pirmąją žvalgybą prie ežero. Netoli jo buvo bolševikų apkasai. Po trumpo susišaudymo bolševikai jau saulei patekėjus buvo gražiuoju į nelaisvę paimti. Paskutinės didelės kautynės buvo prie Kalkūnų ir Neuhofo dvaru, kur K. Masiliūnas buvo lengvai sužeistas.

Šiuose visuose nepriklausomybės karuose, nuo Ramygalos ligi Dauguvos, o taip pat bermontininkų fronte, K. Masiliūnui teko labai aktingai dalyvauti kautynėse, vadovaujant būriui ir didesnėms rinktinėms. Jis pasižymėjo narsumu, drausmingumu, griežta valia ir sumanumu. Jo pulko ir kitų dalinių vadai — karininkai: Grigaliūnas-Glovackis, Petruitis, Motiejūnas-Valevičius ir kiti aukštai vertino K. Masiliūno pasiryžimą ir narsumą. Ats. plk. Petruitis ir savo knygoje „Mūsų žygiai“ gražiai mini K. Masiliūno asmenį ir jo narsumą. Nepriklausomybės kovose K. Masiliūnas 1919 m. spalio mėn. vidury buvo nesunkiai sužeistas. Už narsumą gavo Vyčio Kryžių 126 eil. nr.

Išėjęs iš kariuomenės vyr. puskarininkio laipsniu, K. Masiliūnas vėl tęsė dėl karo savo noru nutrauktą mokslą. Jis baigė aukštesniuosius ir aukštuosius mokslus, pasirinkdamas kalbininko - lituanisto specialybę. Kurį laiką gilino žinias ir užsienio universitetuose — Vokietijoje ir Šveicarijoje, daugiau kaip 10 metų dirba švietimo darbe, o šiuo metu stovi mūsų krašto švietimo vadovybėje — yra švietimo viceministeris.

J. Senkus

Nepriklausomybės šventė Alytuje 1920 m.

Mūsų keliai į nepriklausomybę

1918 metų vasario mėn. 16 d. nepriklausomybės paskelbimo aktas yra kertinis akmuo, ant kurio stovi visas Lietuvos valstybinio gyvenimo rūmas. Ant to akmens lietuvių tauta sudėjo daug brangių gyvybių, paaukojo daug savo dvasinių ir medžiaginių vertybių, kol Lietuvos laisvės žodis tapo kūnu. Tai buvo sunki, daug sumanumo ir ryžtumo reikalaujanti nepriklausomybės kova, lietuvių tautą atvedusi į savarankišką gyvenimą. Vasario mėn. 16 d. proga, nors trumpai peržvelkime tuos lietuvių tautos erškėčiuotus kelius, kuriais jiėjo į nepriklausomybę.

Tik dešimtį metų prieš didįjį karą lietuviams teko naudotis spaudos laisve, kuri buvo grąžinta po 40 metų draudimo. Tai labai trumpas laikotarpis, bet per jį lietuvių tautos atgijimas žymiai pasistūmėjo pirmyn. Kitaip, vargu ar mūsų tauta didžiojo karo metu būtų pasiekusi to, ką dabar turi, būtent, laisvę ir nepriklausomybę. Lietuvių tauta pamažu budo, sąmonėjo, pradėjo suprasti pati save ir numatyti savo paskirtį viso pasaulio tautų bendruomenėje.

Šio proceso įkarštyje, 1914 m. prasidėjo didysis karas, su kurio pirmaisiais šūviais konkrečiai iškilo mūsų nepriklausomybės viltis. Pirmomis karo dienomis vyr. Rusijos karo vado Nikolaj Nikolajevičio išleistas atsišaukimas į lenkų tautą davę pagrindą toms viltims, bet kartu sudarė abejojimą ir iškėlė reikalą aktingai susirūpinti savo krašto politiniu likimu. Vilniuje susirinkę žymiausiai lietuvių visuomenės atstovai nutarė pasiūsti deklaraciją Rusijos vyriausybei, kad lietuvių ir lenkų tautos nerištų vienu metu. Lietuvos atstovas Rusijos valstybės dūmoje M. Yčas šią deklaraciją įteikė karo vadui Nikolaj Nikolajevičiui, ministeriui pirmininkui Goremykinui ir valstybės dūmos pirmininkui Rodzenko. Tai buvo pirmas apčiuopiamas žingsnis lietuvių tautos likimui ginti. Maždaug tuo pačiu metu M. Yčas Rusijos dūmoje lietuvių tautos likimo reikalais padarė pareiškimą, kuriame nurodė, kad lietuviai, tarp kitų didžiojo karo uždavinių, mato ir Mažosios Lietuvos susijungimą su Didžiąja Lietuva bei autonominės tvarkos įkūrimą Lietuvoje.

Netrukus Vilniuje įsisteigė slaptas lietuvių centras tautos reikalams ginti. Tas centras plačiu laišku kreipėsi į Š. Amerikos lietuvius, iškeldamas mintį kovoti dėl apsisprendimo teisės Lietuvai. Tai buvo paskutinis aktingas veiksmas prieš didžiuosius karo įvykius, kurie išblaškė lietuvių tautą ir suskaldė jos geriausių jėgų veikimą. 1915 metais, vokiečiams okupavus visą Lietuvą ir paėmus Vilnių, gausingos lietuvių organizacijos, išbujojusios tremtinių antplūdžio metu, turėjo užsidaryti. Vilniuje liko tik mažas lietuvių inteligentų būrelis, į kurio viešojo darbo pareiškimus vokiečių okupacijos valdžia žiūrėjo su nepasitikėjimu. Lietuvių spauda buvo visiškai uždrausta. Tik Kaune pasirodė vokiečių okupacinės valdžios leidžiamas laikraštis „Dabartis“, kuris buvo visiškai svetimas lietuvių tautos siekimams. Visą laiką, greta pastangų lietuvių tautos teisėms ginti prieš vokiečių okupacinę valdžią, dar teko smarkiai kovoti ir su lenkų noru — būti vieninteliais Vilniaus ir net visos Lietuvos globėjais.

Šitokioje situacijoje visų pažiūrų lietuviai veikėjai Vilniuje išrinko komitetą lietuvių reikalams at-

stovauti. Tas komitetas, pirmiausia, stengėsi išnaudoti karo sudarytas sąlygas Lietuvos apsisprendimo teisei gauti, palengvinti gyventojams užkrautą rekvizicijų našta ir atsispirti lenkų užgaidoms. Tačiau šiam būreliui buvo sunku kalbėti su vokiečių okupacine valdžia, kuri, jausdamasi visagale, tada suprato tik kardų ir patrankų kalbą. O Lietuvos laisvės kovotojų būrelis, galingas dvasia ir tvirtas savo vieningumu, neleido vokiečiams užmiršti, kad jie šiame krašte yra tik laikini atėjūnai.

Naujas kovos sąlygas sudarė Lenkijos nepriklausomybės paskelbimas, įvykęs 1916 m. lapkričio 5 d. Lenkai manė, kad atgijusi jų nepriklausomybė iš numirusių kelia ir Liublino uniją. Jie tuojuo pradėjo tiesti rankas į Lietuvą. Tuo laiku Rusijoje įvyko bolševikų revoliucija ir prasidėjo rusų fronto krikimas. Rusų kareiviai fronte kalbėjo tik apie taiką. Buvo aišku, kad teks pradėti taikos derybas, kuriose iškils ir okupuotųjų kraštų likimo klausimas. Žodis tenka jau ir diplomatijai. Tačiau čia negana tik paties užgrobito fakto. Reikia pateisinti užgrobtųjų kraštų likimą. Tos mintys ir vertė vokiečių okupacijos valdžią susirūpinti sudaryti atstovaujamus organus. Jie pirmiausia kreipėsi į vyskupą Pranciškų Karevičių, pasikui — į daktarą Joną Basanavičių ir Antaną Smetoną, siūlydami nurodyti kandidatus į vokiečių sugalvotą neva Lietuvos tarybą. Tačiau lietuvių visuomenės atstovai šitą vokiečių pasiūlymą atmetė, nes buvo matoma, kad taip sudaryta taryba virs paprastu įrankiu vokiečių planams vykdyti. Dėl to lietuvių atstovai prašė leisti padaryti rinkimus ir duoti progos susisiekti su Rusijos ir Šveicarijos lietuviais. Po ilgų derybų okupacijos valdžia leido sušaukti tik organizacinį komitetą. To komiteto posėdžiai įvyko Vilniuje 1917 m. rugpiūčio 1—4 d. Komitetas priėmė kelis nutarimus politikos klausimais, pažymėdamas, kad reikalinga sudaryti Tautos Tarybą, kuriai išrinkti šauktina konferencija.

Vadovaujantis šiuo nutarimu, tų pačių metų rugsėjo 18—22 d. Vilniuje įvyko lietuvių konferencija. Joje buvo aptarti Lietuvos likimo klausimai ir pareikšta, kad Lietuva turi būti nepriklausoma, demokratiniais pagrindais sutvarkyta valstybė etnografinėse ribose, paliekant valstybės pagrindų ir santykių su kaimynais nustatymą Vilniuje sušauktam Lietuvos seimui. Be to, ši konferencija išrinko nuolatinį atstovaujamąjį organą — Lietuvos Tarybą.

Svarbiausias Tarybos darbas buvo politinis. Vokiečiams rūpėjo kuo greičiausiai išgauti Lietuvos susijungimo su Vokietija nutarimą. Lietuvių konferencijos iškeltas apsisprendimas, nepriklausomybė, demokratiniai pagrindai — atrodė keisti galybe apakusiems vokiečiams. Jų nuomone, argi tokius reikalavimus gali kelti prislėgta, bejėgė lietuvių tauta? Tačiau Taryba kiekviena proga kartojo lietuvių konferencijos iškeltus reikalavimus. Jos vadovai rūpinosi, kad tuometinis neišvengiamas ryšys su Vokietija būtų kuo silpniausias, o nepriklausomybės teisės kuo plačiausias.

Ieškodama savo būties moralinio sustiprinimo, Taryba stengėsi susinešti su užsieniuose gyvenančiais lietuviais. Po sunkių pastangų jos įgalotiniui teko dalyvauti 1917 m. spalio 18—20 d. Stokholmo ir lap-

kričio 6 d. Šveicarijos lietuvių konferencijose. Šiose konferencijose buvo apsvarstyti Vilniaus lietuvių konferencijos ir Tarybos nutarimai bei žygiai. Juos visus užsieniuose gyvenančių lietuvių atstovai patvirtino. Drauge Lietuvos nepriklausomybės atgavimo darbai tuo pačiu metu virė Rusijoje ir Š. Amerikoje. Tenykščių lietuvių atstovai savo konferencijose visur proklamavo Lietuvos nepriklausomybę, rinkdami šimtus tūkstančių parašų, juos siųsdami Amerikos prezidentui Vilsonui, pagaliau, ir savo stambiomis medžiaginėmis aukomis remdami Lietuvos nepriklausomybės atstatymo darbus. Lietuvos atstovai važinėjo po svarbiuosius Vakarų Europos politikos centrus, varydami Lietuvos nepriklausomybės propagandą. Visa tai buvo labai didelė ir reikšminga parama Tarybos vedamai politikai.

Bet greta to, anuometinė Vokietijos politika buvo karo valdžios rankose. Į Lietuvos klausimą karo vadovybė žiūrėjo, kaip į Lietuvos - Vokietijos sienų sureguliuavimo klausimą. Tai reiškė Lietuvos prijungimą prie Vokietijos be jokių kalbų ir sąlygų. Lietu-

vos Brastoje prasidėjus taikos deryboms, vokiečių karo partijos balsas buvo lemiamas. Štai dėl ko tokiomis sąlygomis Lietuvos Tarybos padarytas kai kuris nusileidimas vokiečiams yra visiškai pateisinamas. Tačiau Lietuvos Brastos taikos derybos ligi galo nebuvo privestos ir jos nutrūko. Vokiečiams pavyko užimti dar naujus žemių plotus. Atrodė, kad tada vokiečių galybės reikia dar daugiau bijoti ir jai nusilenkti. Bet Lietuvos Taryba ir tada griežtai nusistatė eiti savo nužymėtu keliu, panaikindama net visus anksčiau vokiečiams duotus savo pasižadėjimus. Į Tarybos pasiūstą paklausimą vokiečiai tik atsakė, kad Vokietija sutinka Lietuvą pripažinti, bet kada — jokių pažadų nedavė. Tuo būdu Taryba gavo laisvas rankas.

Pagaliam, po sunkių kovų ir didelių vargų 1918 m. vasario mėn. 16 d. 12,30 val. Vilniuje, Didžiojoje gatvėje, Štralio namuose buvo pasirašytas Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo aktas. Taip buvo rastas tvirtas pagrindas, tikras žodis ir taip galingoji Lietuvos laisvės viltis virto savarankišku nepriklausomo-

Ar

Laisvajai Tėvynei

Po savojo prisikėlimo taip jauna esi,
Ką reiškia metų 19-lika ilgoje šimtmečių virtinėj!
Bet Tu stipri ir išdidžiai savas naštas neši,
Nors ir jauna, nors ir maža, atgijusi Tėvyne!

Tokia maža esi tarpe galiūnų Europos,
Bet kaip platu Tavyje — laisvės kiek!
Baltijos jūroje didingai bangos supas,
O norais — kad ir saulę siek!

Graži Tėvyne mūsų ir daug kam širdyje pavydą kelia,
Vilioja daugelį derlingi jos laukai —
Bet mūsų širdys Tau tik meilės ugnį skelia,
Visi Tavoį sargyboje tikri vaikai.

Gražiausia man esi, brangi ir mylima,
Nors mano seserų ir brolių taip nedaug!
Ir Tau tik vieną žodį pasakyt gana —
Visi ateisime! Tik vienąkart sušauk!

Ir kaip anuo metu plačiausiais vieškeliams,
Takais ir be takų skubėjo į Tave,
Ir dalgiais nešini ir žvilgančiais kardais,
Skubėjo Tau dėl laisvės paaukot save.

Tau ir šiandien, tikėk, visų vaikų širdy,
Vai dar daugiau gyvybės plaka Tau!
Nors Tu tokia maža — bet lietuviui didi!
Žygiuojančią Tave garbės keliu matau.

Viktorija Milaševičiūtė

Žvalgai rengiasi išvykti

Kar. kand. Maželio nuotr.

Pirmieji mūsų laisvės kovų žygiai

Laisva Tėvynė... Nepriklausomybė... mūsų sen-tėvių, tėvų ir mūsų vyresniosios kartos buvo tik svajonė... Šiandien gi — realybė. Mūsų tauta laisva. Turime savo valstybę. Ji gali laisvai tautiškai, kultūriškai ir ekonomiškai bujoti, stiprėti. Bet kokia kaina tai pasiekta? Ogi kruvinomis aukomis ir dideliu nepaprastu pasiryžimu. Šimtai geriausiųjų mūsų tautos sūnų tėvynei ir tautai savo gyvybę paaukojo ir amžinai ilsisi Lietuvos žemelėje. Šimtai pralieję kraują, nustojo sveikatos ir liko iki grabo karo invalidais, kelios dešimtys

Kareivis Povilas Lukšys

tūkstančių Lietuvos vyrų kentė šaltį, laikais ir alkį ir vargą, kaudamiesi su priešu įvairiais metų laikotarpiais, įvairiose aplinkybėse.

Ir visa tai, visa... buvo tik tam, kad mūsų Tėvynė būtų laisva. Tų aukų ir pasiaukojimo dėka šiandien mes gyvename nepriklausomu gyvenimu ir šiomet vasario 16 d. minime mūsų Nepriklausomybės 19 metų sukaktį.

Įvairiais laikais, su įvairiais priešais, įvairiose vietose yra įvykę atkaklių kautynių, kuriose lietuviai pasižymėjo nepaprasta drąsa, dvasios stiprumu, ryžtingumu bei sumanumu. Tai galime patirti iš mūsų kautynių apžvalgų.

Minint mūsų nepriklausomybės 19 metų sukaktį, mūsų jaunesniajai kartai pravartu prisiminti bei susipažinti nors trumpai su mūsų pirmosiomis kautynėmis ir pirmomis aukomis.

Sunkūs tai buvo laikai. 1918 metų rudenį susidariusi mūsų vyriausybė Vilniuje, ėmėsi administruoti, tvarkyti ir ginti mūsų Tėvynę. O mūsų kraštas per didįjį karą buvo smarkiai nuteriotas, okupantams viešpataujant labai išnaudotas, nualintas, o čia jau ir raudonųjų iš rytų puolamas. Mūsų valdžia, perėmusi iš okupacinės vokiečių valdžios krašto administravimą, pradėjo tvarkyti. Skiriami buvo apskričių viršininkai, šaukiami seimeliai, kuriami apskričių, valsčių komitetai, organizuojama vietos milicija, taip pat buvo orga-

nizuojama maisto produktų apsauga, kad krašte nekiltų badas, nes vokiečių okupacinė valdžia rekvizicijomis jau buvo aptuštinusi mūsų ūkininkų aruodus bei tvartus. Viskam buvo reikalinga įvairių specialybių žmonių. O jų juk nebuvo. Buvo tik vienas visų noras — tapti nepriklausomais, atkurti savo valstybę. Visi geros valios piliečiai, kas tik galėjo, kas ką mokėjo, stėjo į valstybės atstatymo darbą.

Bet čia naujas pavojus. Besitraukiant vokiečių kariuomenei iš buvusio vokiečių rusų fronto, rusų bolševikų raudonoji armija veržėsi į vakarus. Pasiekusi Lietuvos teritoriją, ji žengė vis gilyn ir gilyn. Jų pasiūsti į Lietuvos gilumą agentai drumstė ramybę, vedė komunistinę propagandą, skleidė gandus, šmeižė Lietuvos vyriausybę. Vietos lenkai, daugumoje dvarininkai, norėdami patarnauti Lenkijai, taip pat skleidė gandus, kad Lietuva be lenkų neatsilaikysianti ir negalėsianti egzistuoti. Verbavo savanorius į lenkų legionus ir patys vyko į Lenkiją su arkliais ir kitokia manta.

Lietuvos padangė atrodė labai apsiniaukusi. Susirūpino vyriausybė, kreipėsi į gyventojus, sujudo kraštas. Suskubta kurti savo kariuomenę.

Mūsų vyriausybės Vilniuje įsakymu organizuojamas 1 pėst. pulkas Alytuje, 2 pėst. pulkas Kaune. Paskirti Panevėžio ir Kėdainių sričių apsaugos viršininkai tuojau ėmėsi darbo. Jiems buvo duotas uždavinys suorganizuoti vietose savanorių apsaugos būrius (rinktines) vidaus tvarkai palaikyti ir užkirsti kelią iš rytų besiveržiančioms Kauno link raudonosios rusų armijos dalims, verbuoti savanorius ir juos siūsti į kariuomenės dalis.

Panevėžio srities apsaugos viršininkas karininkas Variakojis pradėjo organizuoti savanorių būrį Panevėžy. Pirmieji į jo eiles įstojo moksleiviai. Bet bolševikams besiveržiant į Panevėžį, karininkas Variakojis su keliolikos žmonių būreliu turėjo iš Panevėžio trauktis į vakarus. Traukėsi per Ramygalą, Okainius, Šėtą į Kėdainius. Pakely iš kaimų ir miestelių savanorių būrys padidėjo iki 100 žmonių. Į būrį įstojo karininkai Dragunevičius, Kibirskštis ir Mikoliūnas. Savanoriai stėjo, kas galėjo, su savo žirgu ir ginklu. Žirgai buvo reikalingi būrio raitiems žvalgams ir jie tiko, bet ginklai buvo per menki, nes buvo ištraukti iš stogų, iškasti iš žemių (kur jie per didįjį karą buvo saugojami nuo vokiečių žandarų), surūdiję ir kautynėms beveik netinkami.

Kėdainiuose tuo laiku karininko J. Šarausko (Kėdainių srities apsaugos viršininko) buvo organizuojamas Kėdainių srities apsaugos būrys. Būrys buvo apie 30 žmonių. Čia pirmųjų tarpe atvyko savanoris Povilas Lukšys iš Kazokų kaimo ir atsivedė su savimi dar 5 vyrus. Kai kas atsinešė ir šautuvų, be jie kautynėms netiko.

Atvykus į Kėdainius Panevėžio aps. būriui, čia įgula padidėjo. Pakilo savanorių ir lojalių gyventojų nuotaika. Bet trūko tinkamų ginklų, todėl negalima buvo ištraukti į rimtesnį susirėmimą su priešu. O prieš rinktinė atvyko į Šėtą. Iš čia rinktinės komisaras per Šėtos vikarą (kleboną paėmė įkaitu) atsiuntė į Kėdainius Lietuvių kariuomenės vadovybei ultimatumą, reikalaujamas tuojau išsiskirstyti, o ginklus bei mantą

7 nr.

raū armiečiams atiduoti. Už nevykdymą grasino vadams ir savanoriams mirtimi, jų tėviškių sunaikinimu (sudeginimu). Tą pačią dieną žvalgyboje ties Kapliais buvo sužeistas Panevėžio srities apsaugos būrio savanoris, buv. Kaplių mokytojas J. Kiaunis.

Kėdainiuose darėsi vis neramiau, pakampėse šnabždėjo priešų agentai, skleisdami įvairių gandų. Milicija buvo bejėgė juos likviduoti. Valstybės vidaus saugumo aparato nebuvo. Pasiųstų į Kauną žmonių ginklų parvežti vis dar nesulaukiama. Telefono ryšis su Kaunu nutrauktas. Panevėžio ir Kėdainių aps. būrių vadovybė matė visą būsenos rimtį. Norėdami išsaugoti ir apginkluoti nedidelius savanorių būrius, nutarė pasitraukti iš Kėdainių į Kruopių km., apie 10 km Kauno link.

Sausio 14 d. 1 val. naktį abu savanorių būriai pėsti išvyko į naująją vietą. Kruopiuose per keletą dienų savanoriai buvo pamokyti lauko tarnybos, kautynių rikiuotės ir šaudymo. Kėdainių apskrities apsaugos būrys sausio 15 d. Barupės upelio slėny atliko pirmuosius šaudymus po 2—3 šovinius į Labunavos klebono klotimo duris. Bene bus buvęs pirmasis mokomasis mūsų kariuomenės šaudymas. Kruopiuose buvo gauta ir pirmoji savanorių uniforma— mėlsvai pilkos spalvos kepurės su geltonu lankeliu. Viršutiniame kepurės lankelyje buvo Vytis, o ant kairės rankovės, aukščiau alkūnės, tautinės vėliavos spalvų trikampis, kuris buvo siuvasas prie nuosavų savanorių drabužių.

Po keletos dienų abu savanorių būriai grįžo į Kėdaičius. Dabar jie buvo ginkluoti ir pamokyti, todėl ir jautėsi stipresni. Čia iš priešų pusės išstatę lauko sargybas, rinko žinias apie priešą, verbavo savanorius ir rūpinosi gauti daugiau ginklų iš Kauno.

Kai kuriam laikui raudonieji iš Šėtos pasitraukę Ukmergėn, dabar vėl grįžo į Šėtą, ir didesnėmis jėgomis. Prasideda susidūrimai, kurie pereina į kautynes. Vasario 1 d. raudonarmiečiai netikėtai užklumpa 7 mūsų savanorius Arvistavos dvare (7 km į rytus nuo Kėdainių), kur mūsų kariai buvo pasiūsti parūpinti žirgams pašaro. Iš jų 6 suėmę nusiveža Šeton, o vienam pavyko pasprukti ir pranešti apie įvykį. II. 2 Raudonarmiečiai apšaudė mūsų karius Aukštuose Kapliuose, apie 11 km nuo Kėdainių, vieškelyje į Šėtą. II. 7. Priešo sustiprinta žvalgyba smarkiai apšaudė mūsų lauko sargybas Kapliuose ir Šilakėliuose. Vasario 8 d. priešas, sutraukęs didesnių jėgų, ima pulti Kėdaičius. Numūša užtvartą Kalupių kaime, kuri atsišaudydama traukiasi. Pagalbon išvyksta visa Panevėžio srities aps. būrio atsarga per 70 žmonių, karininkų Mikoliūno ir Dra-

gunevičiaus vadovaujama*). Priešas išsiskleidė grandinėn ir užėmė Vilainių miško pakraštį atidengė ugnį ir slinko Kėdainių link. Panevėžio būrys, išsiskleidęs grandinėn atvirame lauke, atidengė šautuvų ugnį. Priešo ugnis stiprėjo, čia jie pradėjo šaudyti iš kulkosvaidžių ir patrankų. Panevėžiečiai šiek tiek pasitraukė, prisitaikė prie reljefo ir retoje grandinėje, nežiūrint smarkios priešų ugnies, neleido bolševikams slinkti pirmyn. Negalėdami čia slinkti priekin, raudonieji pradėjo supti mūsų kairįjį sparną, norėdami įsiveržti į Kė-

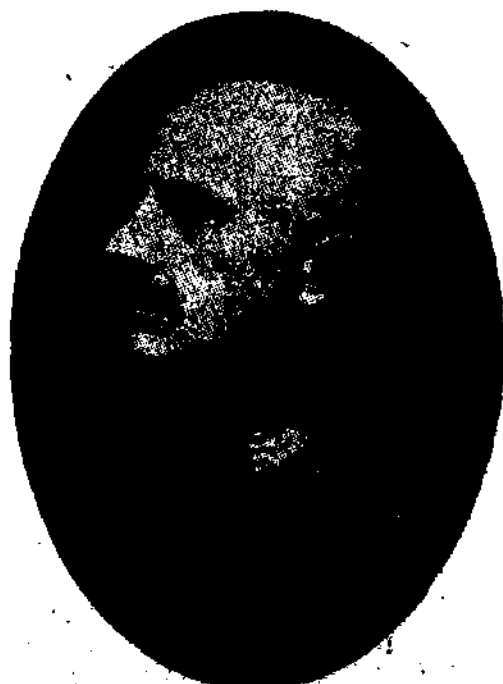
Kėdainių srities apsaugos viršininkas karininkas J. Šarauskas (dabar pulkininkas — Kar. Št. Sp. ir Švt. Sk. viršininkas)

daičius iš pietų pusės. Čia jie susidūrė ties Aigulių kaimu su išstatyta Kėdainių srities apsaugos būrio lauko sargyba. Sargyba neišlaikė ir traukėsi. Pagalbon atėjo Kėdainių savanorių būrio visa atsarga, karininko J. Šarausko vadovaujama. Grandinė apie 40 žm. užėmė Kėdainių miesto pietinį pakraštį. Prisidengę nuo priešų akių tvoromis, atidengė į priešą smarkią šautuvų ugnį ir sulaukė priešų slenkancią grandinę, kuri jau buvo apie 700—800 m. nuo Kėdainių miesto pakraščio. Bolševikai, užėmę Aigulių kaimą, tęsė smarkią šautuvų, o vėliau ir kulkosvaidžio ugnį.

*) Panevėžio srities apsaugos viršininkas, karininkas J. Variakojis, tuo laiku buvo išvykęs į Kauną.

Pirmasis karo invalidas Sereika

Karininkas Dragunevičius

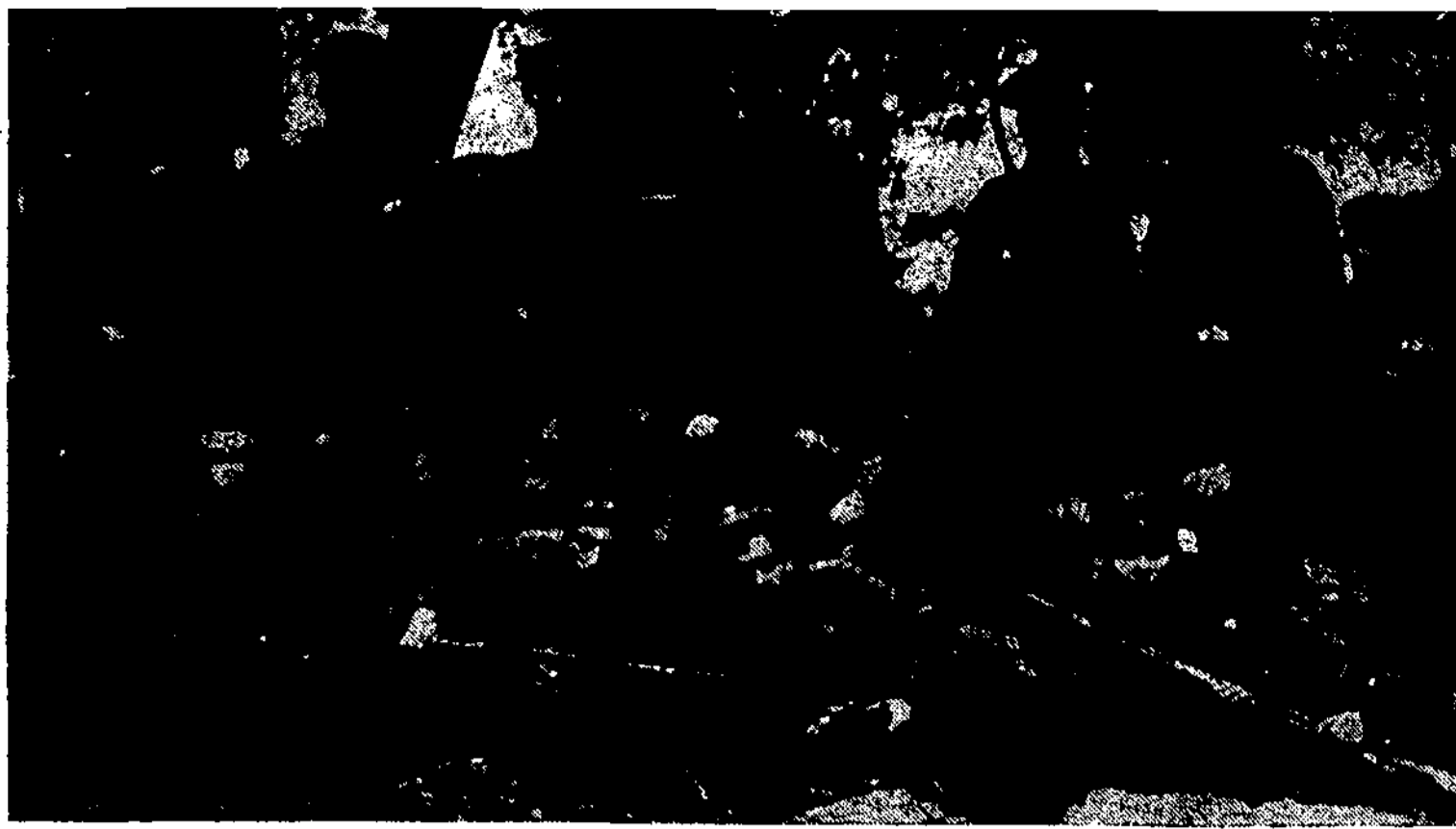
Karininkas Mikoliūnas

Būseną rimtėjo. Raudonarmiečiai matydami, kad jų artilerija panevėžiečių grandinę mažai veikia — perkėlė ugnį į Kėdainius. Sviediniai pradėjo kristi ties priemiesčiu — Juzefava ir stoties gatvėje, netoli dabartinės naujos gimnazijos. Mieste kilo sumišimas ir bruzdėjimas. Bolševikų agentai tarp gyventojų skleidė gandus, kad esą bolševikai tuojau įsivers į miestą, esą lietuviai sumušti ir paimti į nelaisvę. Užkampiuose pradėjo rinktis jauni vyrai ir paslapčiomis tartis. Buvo žinių, kad čia veikia komunistų agentai. Reikėjo griežtų žygių, norint nuraminti bruzdėjimą. Tai pastebėjęs, Kėdainių srities aps. viršinink. paskelbė apgulos stovį. Įsakė niekam iš namų neišeiti, uždaryti krautuves, vartus, iš gatvės pusės langines ir duris. Patruliais į gatves buvo paleisti 6—7 raiti savanoriai ir keletas milicininkų su kardais, revolveriais arba karabinais. Jiems buvo įsakyta įspėti gyventojus, kad nesirodytų gatvėse.

Apie 12 val. Kėdainių sr. aps. viršininkas telefonu informavo krašto apsaugos ministerį apie Kėdainių padėtį ir prašė pagalbos. Iš Kauno atsakyta, kad negali suteikti pagalbos. Tuo pat laiku Kėdainiuose atsiradusios dvi vokiečių patrankos išvyko iš dvaro už geležinkelio ir atidengė ugnį į Kolupių mišką, kur buvo bolševikų rezervai. Rezerve įvyko panika. Negalėdami užimti Kėdainių, raudonarmiečiai iš pietų pusės pradėjo slinkti į vakarus, norėdami apsupti mūsų dešinįjį sparną, perkirsti kelią Kėdainiai — Kaunas ir nutraukti telefono liniją. Čia pažymėtinas Kėdainių sr. aps. būrio savanorio Povilo Lukšio karžygiškumas. Jis pasiūstas su 8 kareiviais į Paabelių dvarą ir vietoje prisitaikęs, smarkia šautuvų ugnimi sulaukė slenkančią bolševikų grandinę. Apie valandą pasišaudžius, grandinė pasitraukė į Aigulių kaimą. Tada P. Lukšys ir V. Vainauskas su drąsuoliais Abelės upės pakrantėmis, priešui nematant, užėjo bolševikams iš užpakalio, rankinėmis granatomis ir šautuvų ugnimi puolė prieš grandinės kairįjį sparną. Bolševikai, turėdami mūsų šaudančią grandinę priešaky ir nežinodami tų pajėgų, tokio smūgio į sparną nesitikėjo, sumišo, pradėjo bėgti iš Aigulių ir trauktis į Juodkiškio mišką. Mūsiškiai užėmė Aigulių kaimą.

Apie pakitėjusią padėtį buvo pranešta į Kauną ir sužinota, kad jau yra išskridę vokiečių 2—3 lėktuvai mums padėti. Atskridę lėktuvai numetė 3 bombas į Aigulių kaimą, kuriame buvo kėdainiečiai (jie nežinojo, kad bolševikai jau buvo iš kaimo išmušti), kitos bombos krito į mišką, kur subėgo besitraukią bolševikai. Laimė — vokiečių bombos mūsų nieko nesužeidė, tik išgąsdino. Vakarami besiantinant, bolševikų šautuvų ir kulkosvaidžių ugnis retėjo, o artilerija nustojo veikti. Vakare iš Kauno atvyko krovinių automobiliais vokiečiai kulkosvaidininkai. Mūsų būseną Kėdainiuose sustiprėjo. Naktį buvo išstatytos tik lauko sargybos, visi kiti žmonės buvo surinkti į trobas, kad galėtų sušilti ir pavalgyti, nes visą dieną lauke ant sniego gulėjo nevalgę. Mūsų būriams buvo priskirti vokiečių kulkosvaidininkai. Kėdainių būrys gavo vieną sunkųjį kulkosvaidį, 5 vok. kulkosvaidininkus ir 25 rankines granatas. Tai buvo didelis džiaugsmas mūsų savanoriams.

Anksti rytą mūsų 16—17 žmonių žvalgyba su 1 kulkosvaidžiu, 5 vokiečių kulkosvaidininkais ir 2 raitais, susėdę į 2 roges, išvyko Šėtos link. Žvalgybos viršininku buvo V. Vainauskas, jo pavaduotoju P. Lukšys. Vykti turėjo per Taučiūnų kaimą. Besiantinant prie kaimo, raitininkai, jodami per 400—500 žingsnius rogių priešaky, kaime pastebėjo raudonarmiečius. Vos

Pirmųjų kautynių dėl Lietuvos nepriklausomybės Kėdainių srities apsaugos būrio dalyviai. Vidury Kėdainių sr. aps. virš. karin. J. Šarauskas ir V. Vainauskas. Kryžiu pažymėtas Flioras Lukšys, būdamas šauliu žuvęs Klaipėdos sukilime. (Jis buvo Povilo Lukšio pusbrolis).

apsigrįžę spėjo ape tai pranešti važiuojantiems, kaip pasipylė bolševikų grandinė, apie kuopą, ir pradėjo mūsiškius supti. Mūsiškiai tai pamatę, vienas, antras sumišo ir pradėjo bėgti atgal. Bet Povilo Lukšio sudrausti ir padrąsinti sugulo grandinė ir pradėjo šaudyti. Vokiečiai kulkosvaidininkai šoko iš rogių ir bėgo atgal, palikę kulkosvaidį. Vainauskas kulkosvaidį ištraukė iš rogių, pastatė ir mėgino atidengti ugnį, bet su kulkosvaidžiu dar nebuvo pratęs veikti. Pamatęs tai vokiečiai „gefretorius“ (grandinis), sugrįžo prie kulkosvaidžio ir pradėjo šaudyti. Kulkosvaidžio ugnis sulaukė bolševikų supimą ir jie pradėjo trauktis. Bet pasipylė ugnis iš Taučiūnų dvaro. Mūsiškiai atsišaudydami traukėsi. Čia apie 8 val. ryto ir žuvo Povilas Lukšys. Čia žuvo ir Kėdainių ap. būrio 2 arkliai.

Tą dieną kautynėsėjo taip pat iki vakaro. Mūsų būriai, vokiečių kulkosvaidžių sustiprinti ir vokiečių (40—50 žm.) padedami, spaudė priešą atgal. Buvo suduotas smūgis jiems į dešinį sparną ir miške į šiaurę nuo Kolupių buvo paimta 17—18 belaisvių. Naktį bolševikai pasitraukė į Šėtą.

Vasario 11 d. mūsiškiai, vokiečių padedami, su artilerija ir kulkosvaidžiais puolė raudonarmiečius Šėtoje. Įvyko kautynės, kurios tęsėsi keletą valandų. Bolševikai pabėgo Ukmergės link. Mūsiškiai užėmė Šėtą ir paėmė grobio: apie kelias dešimtis šautuvų, apie keliolika tūkstančių šovinių, 18 lauko telefono aparatų, kabelio, rankinių granatų, keletą antklodžių, milinių ir avių. Ginklus pasiėmė lietuviai, o avižas vokiečiai.

Šios pirmosios kautynės ties Kėdainiais mūsų krašto gynime suvaidino svarbų vaidmenį. Čia raudonajai armijai, iš šiaurės besiveržiančiai į Kauną, buvo užkirstas kelias. Kaunas tuo laiku turėjo dar maža ginkluotų pajėgų ir daug vidaus priešų. O šios kautynės buvo tikrai nepaprastos. Priešas puolė daug gausingesnėmis jėgomis, pralenkdamas mūsų savanorių skaičių vietomis 3,5, o kai kur net ir 8 kartus. Turėjo ir kulkosvaidžių, ir artilerijos. Mūsiškiai gi turėjo tik šautuvus ir nedaug rankinių granatų. Mūsiškiai buvo ne tik kovose nedalyvavę, bet ir visai mažai apmokyti. Bet jie vieną stiprų ginklą turėjo — Tėvynės meilę, Lietuvos nepriklausomybės troškimą ir šitas ginklas buvo stipriausias. Ar besigindami, ar pereidami į puolimą, vienas lietuvis savanoris kovėsi prieš 3, 5, 8 priešus, nežiūrėdamas kas bus su juo, kad tik tėvynė būtų apginta, kad tik tauta būtų laisva. Šiose kautynėse ypatingai pasižymėjo a. a. savanoris Povilas Lukšys ir savanoris Vincas Vainauskas, kurie apdovanoti Vyčio kryžiais. (Jų žygiai bus aprašyti kitame „Kario“ numery. R e d a k c i j a).

J. Juozapaitis

GARBINGAS VADAS

Jaunas ir dar kovose neužgrūdintas lietuviškas ginklas, šalčiui gimtąją žemę tebekaustant, išėjo iš pastogių į baltuojantį lauką, į atvirą kovą dėl krašto laisvės ir nepriklausomybės. Išėjo į žūtbūtiną kovą mirti arba laimėti.

Jaunas savanoris, tik ką stojęs prie garbingojo laisvei atkovoti skirto ginklo, nežinojo nei savo, nei savo krašto rytojaus. Nežinojo kas jų laukia: ar skaisčiai šviečianti laisvės saulė, ar tamsus ir užmirš-

Karininkas A. Juozapavičius

tas kapas. Tačiau jis ėjo drąsiai, ryžtingai ir viską aukodamas savo mylimojo krašto laisvei.

1919 m. vasario 12—13 d. naktis. Nejauki, šalta, ir sniegas akis lipdo. Tačiau Alytaus apylinkėje šūviai skamba, kulkos taršo sniegu nubaltintą žemę, dažnoj vietoj ją parausvindamos karžygiško kraujo lašais. Negausingos lietuviškos savanorių gretos grumiasi su slenkančiu ir puolančiu stipriu priešu. Tėvynės žemių plotai maži ir siauri, todėl kiekviena jos pėda itin branginama ir gyvybių kaina ginama. Kiekvieną paliekamą žemės metrą jaunas savanoris su širdgėla akimis permeta, šūvį po šūvio leidamas į

priešą. Palieka, bet nenusimena, nes jis nepalaužiamos ir galingos dvasios vyras; jis įsitikinęs, kad grįš ir kovą laimės. Jis pasitiki savo jėgomis ir savo vadais.

O vadas? Jis permeta aštriu žvilgsniu savo narsius vyrus ir jais taip pat pasitiki. Iš jų išaugs nugalimi kariai. Bet dabar... jie jauni ir dar neprityrę, jų maža, be to, ir ginklų trūksta. Jie menki ir sunku jų gauti.

Neišlaikę smarkaus priešų spaudimo, jauni savanoriai traukiasi. Vadas mato viską, seka ir kovos lauką, ir kas jo užpakaly, ir priešaky. Kareivinėse dar lieka nespėjusių išgabenti ginklų dalis. O kaip jie tuokart buvo brangūs ir mieli! Juk tai visas atgyjančios nepriklausomybės ir lietuviškosios laisvės laidas. Jie pateks priešui. Narsus vadas užmiršta save, pavojus, pats save aukojasi ir raitas grįžta gelbėti ginklus, ir taip pat pavojun patekusius savo mylimus kareivius. Jis pirmas puls, paskutinis trauksis. Jo galinga dvasia įsilies į jo vadovaujamų kareivių sielas ir jie taps milžiniais. Vadas grįžta su ginklais, bet niekšingi priešų šūviai pakerta jį ant Alytaus tilto. Jis žūva didvyriškai, kaip lietuviškajam karžygiui pridera, aukojant save dėl mylimosios tėvynės laisvės. Jis žuvo, bet jo kilni dvasia uždegė likusiųjų karžygių sielas. Jie apgynė tėvynę, jo kapą ir jam nupynė amžinąją garbės vainiką, kurio jis nusipelnė savo narsiais žygiais ir auka, kokią gali tėvynei duoti tik karžygys.

Šis vadas, kiekvienas mes žinome, buvo *karininkas Antanas Juozapavičius*, 1 pėst. pulko vadas.

Ką jo pavyzdys sako mums, jaunieji kariai ir visa visuomene? Pirmiausia, kaip turime būti atsidavę savo krašto saugumui. Antra, kaip turime gerbti ir ginti savo lietuviškąją ginklą. Daug kas tuo pavyzdžiu ir sekame. Karys, gerbdamas savo ginklą, visuomenė ir taip pat kariai, remdami Ginklų Fondą, iš kurio lėšų didiname savo brangių ginklų — tėvynės laisvės laido — atsargą. Karžygių dvasia nejučiomis pereina į kitus ir juos gaivina žuvusiųjų širdyse degusiomis idėjomis.

Atsimindami garbingąją vadą, stipriau suspauskime lietuviškąją ginklą. Tam ginklui aukokime savo širdis, darbą ir lėšas. Garbingasis kapas Alytuje daug ką mums sako.

St. Širvys

1 pėst. pulko paradas
Alytuje 1920 m. vasario 16 d.

Telefonijos pagrindai

(Žiūr. „Kario“ Nr. 6)

Telefonas — garso perdavimas iš vienos vietos į kitą. Kad išaiškintume telefono principą, reikia suprasti, kas yra garsas ir koku būdu jis veikia elektros srovę, kad ji kitoje vietoje sužadina visai panašų garsą.

Garsas. Įvairius garsus mes girdime dėka oro virpėjimo. Oras, kaip ir kitos medžiagos, susideda iš molekulių. Išjudintos oro molekulės pradeda banguoti. Tos bangos nuo suvirpinto taško banguoja į visas puses, panašiai kaip vanduo, į jo ramų paviršių įmetus akmenį. Garso bangų plitimo į tolį greitis lygus 330—340 m per sekundę, tai yra, jei kas kalbėtų nuo mūsų per 340 m, tai kiekvieną jo žodį girdėtumėm tik po 1 sek.

Tos oro bangos, pasiekusios mūsų ausį, suvirpina ausies membraną (būgnelį), o protas sugeba skirti tų virpesių reikšmę. Jei ausies membrana virpės labai dažnai, tai mes jausime aukštą (ploną) garsą. Praktiškai, kalbai perduoti reikia dažnumo apie 300—2400 virpesių per sekundę. Normali sveika ausis girdi garsą, jei oras virpa nuo 50 iki 30.000 kartų per sek.

Jei virpesiai reti, balsas žemas (storas), jei virpesiai tankūs, garsas aukštas (plonas). Kai dvejų žmonių balsai panašūs, tai reiškia, kad gerklės stygos panašiu dažnumu virpina orą. Staigiai sujudinto oro virpėjimas duos aukštesnį balsą, negu lėtai sujudintas, nors virpėjimo dažnumas būtų vienodas, pav. šūvis.

Garso bangą reikia suprasti, kaip oro sutirštėjimą arba oro molekulių susispaudimą. Bangos aukštis vadinasi amplitudė. Jos aukštis (dydis) pareina nuo instrumento, kuris sukelia bangavimą.

Balsas, kad ir vienodo dažnumo, visad skirsis vieno asmens nuo kito. Taip yra todėl, kad gerklės stygos, be pagrindinių virpesių, dar kuria kitus pašalinius aukšto dažnumo virpesius. Kiekvieno asmens jie yra kitokie. Jie sudaro balso tembrą. Iš tembro vieną balsą galima išskirti iš daugelio kitų balsų.

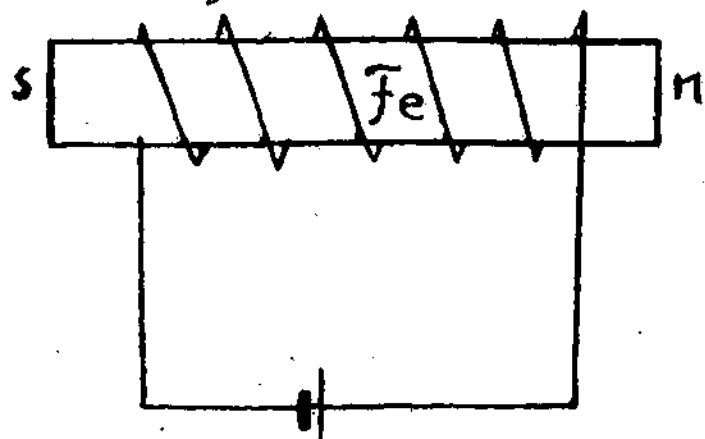
Virpesius dar vadina ciklais arba hercais, pav. 50 virpesių per 1 sek. = 50 ciklų (hercų). 1000 ciklų = 1 kilociklui.

Telefono paslaptį sudaro oro virpesiai ir elektros srovė. Kad atspėtume šią paslaptį, reikia išsiaiškinti, kaip tie du reiškiniai tarp savęs yra suderinti.

Paprasčiausio telefono aparato principą sudaro elektromagneto reiškiniai.

Kas yra elektromagnetas? Jei apie geležį apvyniosime izoliuotą laidininką ir tuo laidininku paleisime bėgti elektros srovę, tai geležis įgaus magneto savybių ir vadinsis **e l e k t r o m a g n e t u**.

Tokia elektromagnetinė geležis priartintą prie jos geležies plokštelę traukia prie savęs. Kuo didesnė sro-

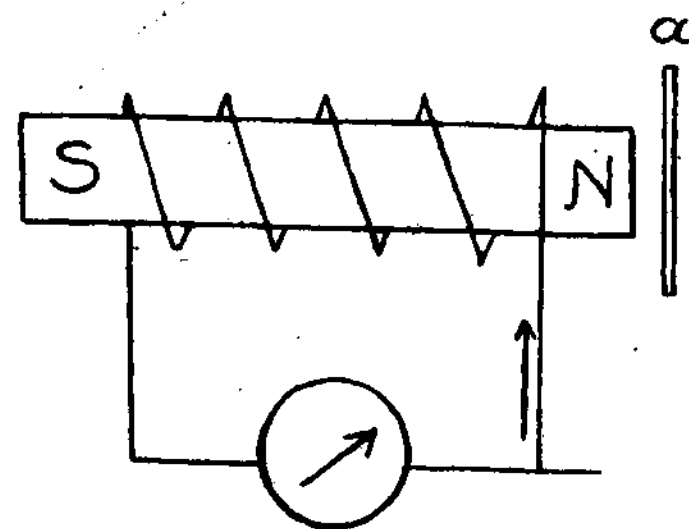

6 brėž. Elektromagnetas. Ritėje bėgant elektros srovei, geležis įgauna magneto savybių

vė bėgs laidininku, tuo smarkesnė (didesnė) bus geležies magnetinė jėga.

Jei laidininkas bus apvyniotas ne apie geležį, o apie pastovų magnetą, tai prie jo kurio nors galo artinant ir tolinant geležies plokštelę, grandinėje atsiras srovė be jokių elementų.

6 br. srovė daro geležį elektromagnetu, o 7 br. geležies plokštelė (membrana) virpėdama kuria laidininke srovę.

7 brėž. Virpant plokštei a, ritėje (grandinėje) bėga elektros srovė

Šio reiškinio dėka amerikietis Bell išrado telefoną (br. 8). Laidininko vijos, kaip matyti iš brėžinio, yra ne ant pastovaus magneto, o ant jo geležinių priedėlių, kurie būdami prijungti prie magneto galų, įgauna jo savybes. Jei vijos būtų ant pačio magneto, tai jis per greit išsieikvotų (nustotų magnetinių jėgų).

8. brėž. Bell'io telefono principinė schema

Kalbant į A membraną, ji virpės, nuo ko grandinėje atsiras kintama srovė. Srovės dydis kitės pagal membranos virpėjimą.

Aparate B, atėjusi srovė geležies priedėlį pavers elektromagnetu. Elektromagnetinės jėgos, pagal srovės dydį, virpins aparato membraną, kuri virpės visai panašiai, kaip virpėjo aparato A membrana. Tuo būdu virpesiai iš stoties A bus perduoti į stotį B.

Aparato netobulumas yra tas, kad srovė, kurią sukuria membranos virpėjimas, yra silpnas. Todėl susikalbėjimo tolis šio tipo aparatu yra mažas, daugiausia iki 10 km.

Išvada. 1) aprašyto tipo aparatas kalbai perduoti netinka. Juo galima naudotis tik kaip klausytuvu. 2) kalbai perduoti turi būti prietaisas, kurio srovė yra žymiai didesnė, negu Bell telefono.

Tokiu prietaisu yra mikrofonas, o jo srovės šaltiniai — elementai.

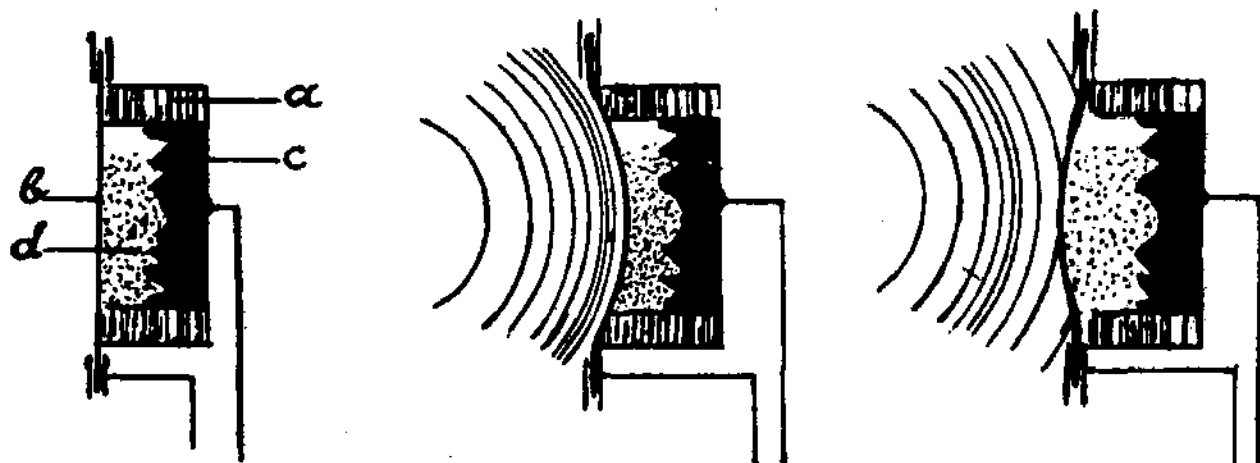
Mikrofonas — tai prietaisas, kuris keičia elementų srovės dydį pagal mūsų kalbos virpesius. Jis yra nuosekliai įjungtas į srovės grandinę. Kalbos virpesiai, kalbant į jį, didina arba mažina jo varžą, nuo ko kitėja grandinėje srovė.

Mikrofono veikimą parodo jo brėžinys (9 br.).

Srovės grandinę sudaro: anglinė membrana, anglinė kaladėlė, angliniai grūdėliai, laidininkas ir elementai.

Membrana ne metalinė, o anglinė todėl, kad tik tokia virpėdama neduoda savų pašalinių virpesių.

Kalbant, membrana sukelia oro virpesius, kurie ją tai prispaudžia, tai atleidžia nuo grūdėlių. Momentais, kada membrana grūdėlius spaudžia, grandinės varža mažėja ir didėja srovė ir atvirkščiai, kada membrana nuo grūdėlių tolsta, varža grandinėje didėja, o srovė mažėja (9 br.).

9 brėž. Mikrofonas: a — dėžutė (nelaidi), b — membrana, c — anglinė kaladėlė, d — angliniai grūdėliai. 9a ir 9b brėž. Mikrofono virpėjimai kalbant.

Išvada: kalbant į membraną, pagal mažiausią garso pakitėjimą keičiasi jos virpėjimas. O tas virpėjimas keičia srovės dydį.

Tokia srovė, kurios dydis iškraipytas pagal mūsų kalbos virpesius, vadinasi *pulsuojanti srovė*.

Kas dedasi klausytuve (telefone)?

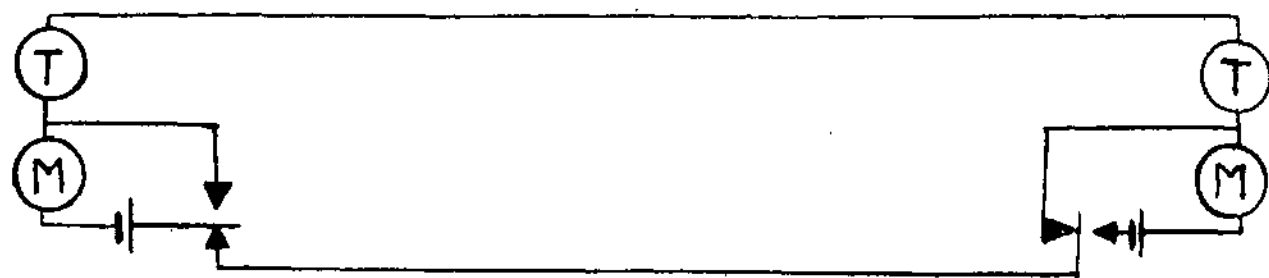
Elektromagneto vijomis bėga pulsuojanti srovė. Geležyje (priedeliuose) ji kuria magnetines jėgas. Tos jėgos, sykiu su pastovaus magneto jėgomis, virpina klausytuvo membraną. Membrana virpina orą visai panašiai, kaip oras virpina mikrofono membraną. Tie virpesiai pasiekia mūsų ausis ir mes juos girdime.

Kad galima būtų kalbą perduoti ir priimti, kiekvienam aparate turi būti mikrofonas ir klausytuvas (telefonas).

Tokio telefono principinė schema yra ši (10 br.).

Kalbant, perjungtis turi būti antroje padėtyje, klausant — pirmoje. Šiuo atveju klausant nesieikvoja elementai.

Šio tipo aparatų pagrindinis trūkumas yra tas, kad tarp aparatų esant didesniai atstumui, srovės grandinė bus ilga. Tokios grandinės varža didelė, todėl klausy-

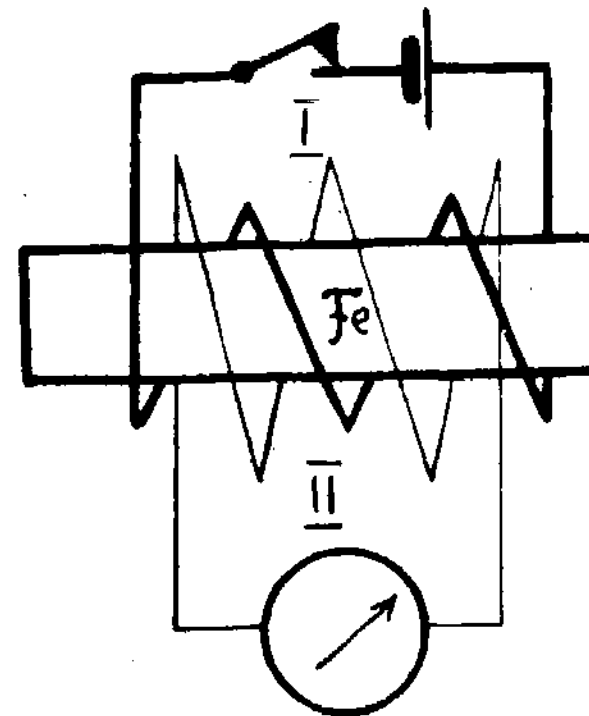

10 brėž. Dvipusė telefono ir mikrofono schema

tuva pasieks maža srovė. Pav. už 10 km. klausytuvas gaus tik $\frac{1}{150}$ dalį elementų srovės.

Tokius aparatus patobulino mokslininkas Edisonas.

Telefono aparatui jis pritaikė elektromagnetinės indukcijos reiškinius. Tų reiškinių dėka yra padaryta indukcinė špulė arba transformatorius (br. 11).

11 brėž. Indukcinė ritė

Iš brėžinio matyti, kad indukcinę špulę sudaro geležies širdesas, ant kurio uždėtos dvi, viena ant kitos, špulės.

Jei pirmosios špulės vijomis bėgs elektros srovė, tai tais momentais, kada jos dydis kitės, antrosios špulės vijose atsiras elektros srovė.

Antrosios špulės srovės kitėjimas atitiks pirmosios špulės srovės kitėjimui. O įtampa padidėja tiek kartų, kiek kartų antroji špulė turi daugiau vijų už pirmąją.

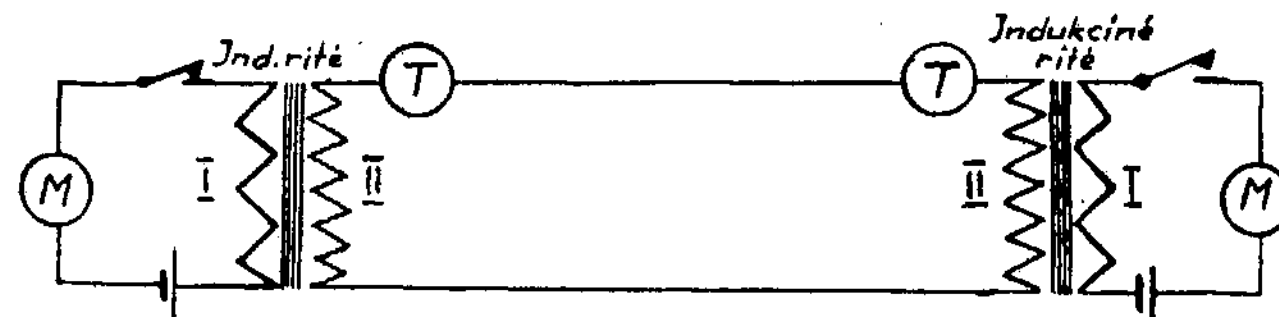
Indukcine špulele telefono aparatas patobulinamas šitaip: bendra nuolatinės srovės grandinė dalinama į dvi dalis: a) pirminę grandinę I, b) antrinę grandinę II.

Pirminę grandinę sudaro elementai, mikrofonas, indukcinės špulės pirminės apvijos ir laidai, kurie jungia šias dalis.

Antrinę grandinę sudaro indukcinės špulės antrinės apvijos (viršutinės), klausytuvas ir laidai, kurie jungia indukcinę špulę su klausytuvu.

Išvados. 1. Pirminė grandinė (mikrofono) yra trumpa, varža nedidelė, srovė grandinėje stipri. 2. padidėjus antrinėje grandinėje įtampai, padidėja susikalbėjimo tolis.

Šio tipo telefono aparato schema yra ši (12 br.):

12 brėž. Dvipusė telefono ir mikrofono patobulinta schema (su indukcinė rite)

Pas mus, ir bendrai visur, vartojami aparatai yra šio principo.

Lauko telefono aparatai, be mikrofono ir klausytuvo, dar turi zirkelį ir šaukiamuosius prietaisus: induktorių ir skambutį.

(Bus daugiau)

J. Itn. Dulké

Drąsus ir iš nelaisvės ištrūksta

(Savanorio kūrėjo, Vyčio Kryžiaus kavaleriaus, ats. viršilos Igno Taruškos atsiminimai)

1914 m. liepos 20 d. buvau mobilizuotas į rusų kariuomenę. Iš jos grįžau į Lietuvą 1918 m. birželio m. 16 d.

Visą vasarą dirbau savo ūkyje. Rudenį, pradėjus organizuoti Lietuvos valdžiai, aš su broliu Kaziu dažnai dalyvaudavau Panevėžio susirinkimuose, kur buvo aiškina-

Virš. Ignas Taruška

ma reikalas atstatyti Nepriklausomą Lietuvą. Prisiklausius patriotiškų kalbų, man dažnai kildavo noras patarnauti tėvynei, todėl, atsiradus progai, neteko abejoti ir 1919 m. sausio 7 d. stojau į besikuriančią Lietuvos kariuomenę savanoriu,

1919 m. sausio m. pradžioje Stetiškių kaimo laukuose radome prieš mėnesį užmuštą žmogų. Vėliau paaiškėjo, kad tai bu-

vo nužudytas Stetiškių km. gyventojas Kazys Pulkas, kurį nužudė apiplėšimo tikslu to pat kaimo gyventojas Jonas Aleliūnas. Todėl mes 5 vyrai, nieko nelaukdami, nuėjom pas buvusį tuo laiku taikos teisėją Dauguvietį pranešti apie įvykį ir pasiklausti ką daryti su žmogžudžiu. Teisėjas atsakė: suimkite, o jei nesiduos — nušaukite. Atėję į namus, per visą naktį tarėmės, kaip jį sugauti, nes jis tik kai kada naktimis tepareina į namus. Taip saugojom dvi naktis be miego. Trečią naktį prireikus vėl eiti į sargybą, mūs kaimo „sargybiniai“ vyrai negrįžo iš Panevėžio miesto. Mėginau vienas eiti į sargybą ir būti dar vieną naktį be miego, tačiau apie 21 val. grįžo iš miesto brolis Kazimieras ir susijaudinęs papasakojo, kad esą blogai, reikia jam bėgti iš Panevėžio, nes jį esą gauda vietos bolševikuojantieji, kaip jų priešą, ir vos tik spėjus pasprukti. Paprašė manęs pranešti visam kaimo jaunimui, kad jis susirinktų pasitarti, gal kas iš jų panorėsią eiti savanoriais į Lietuvos kariuomenę, kuri organizuojasi Ramygaloje. Aš juos visus sukviečiau. Brolis pasakė: „Gana mums namie būti, turime dabar jau bėgti iš Panevėžio, nes greitai bus bolševikų pilnas Panevėžys“. Paprašė jis, kad reikiant kitas kito bolševikams neišduotumėm; liepė kinkyti arklius ir važiuoti į Ramygalą. Greitai pakinkiau arklių, atsirado dar iš Panevėžio du jojo draugai, sėdome keturiose į roges ir išvažiavom į Ramygalą. Mums išvažiavus iš kaimo, pasivijo dar viena pastotė su 4-riais vyrais ir visi drauge apie 1 val. nakties atvykome į Ramygalą. Ten jau radome apie kokį 10 žmonių — pirmųjų savanorių. Aš tik pažinau: Balčius, Nakroši, Mačikūną, Miknį ir Kriaučianą. Pašeriau arklių, maniau tuojau važiuoti į namus, kad spėčiau grįžti kol išauš, bet kilo mintis, ką grįžus į namus pasakyti. Visi nutarėm, kad kai grįšiu į namus, nujosiu į Kniaudiškių km. pas Pabedinskus, ir pasakysiu, kad Ramygaloje yra 4 patran-

kos, apie 20 kulkosvaidžių, 2000 pėstininkų kariuomenės ir apie 400 raitininkų ir, kad ši kariuomenė tuojau rengiasi žygiuoti į Panevėžį.

Grįžau į kaimą apie 6 val. ryto. Jau buvo visi atsikėlę. Motina apsverkusi klausia, ką mačiau Ramygaloje ir ką gero girdėjau? Maniau, ką čia daug moteriškai pasakosi. Bet, kaip motinai, gal jai šiek tiek ir širdį palengvinsiu, jei kai ką pasakysiu. Sakau: Ramygaloje yra 4 patrankos, 20 kulkosvaidžių ir per 2000 kariuomenės, kuri rengiasi žygiuoti į Panevėžį. Motina tuoj linksmesnė paliko. Aš, manydamas truputį nusnausti, nes jau tris naktis buvau be miego, pradėjau galvoti, kaip nujoti į Kniaudiškius pas Pabedinskus ir jiems papasakoti, ką Ramygaloje girdėjau. Brolis Kazimieras buvo manęs labai prašęs, kad būtinai nujočiau pas juos ir jiems viską, kaip sakytą, išpasakočiau. Man begalvojant, jau ir išaušo, ir miegas nelindo. Sėdau pusryčiauti. Tėvas klausia, ar iš tikrųjų esą tiek daug kariuomenės Ramygaloj, o brolis Jonas už mane atsako, kad esą aš nei mačiau tos kariuomenės, nei ką, bet esą susitaręs meluoju ūpui sukelti. Aš nieko neatsakiau, tik priminiau, kad taip nekalbėtų prie svetimų žmonių, bet sakytų taip, kaip aš esu pasakęs. Išjojau į Kniaudiškius. Papasakojau, kas Ramygaloj girdėtis, kokios sudėties esanti kariuomenė ir kokia josios nuotaika. Pabedinskas liepė man joti į Molainius pas senuką Kirdulį ir jam visa tai papasakoti. Nujojęs pas jį, jam visa tai papasakojau ir paraginą nesnausti. Senukas prižadėjo eiti iš kaimo į kaimą ir lyg senų laikų vaidila, raginti jaunimą stoti į Lietuvos kariuomenę savanoriais.

Grįžęs iš Molainių km., namuose randu kelis Stetiškių km. vyrus, kurie buvo susidomėję naujienomis apie Ramygalą. Papasakojau ir jiems tą patį ir paraginą vykti į Ramygalą. Sukėliau jiems ūpą ir vakare visi sutarėm vykti, o broliui Jonui liečiau mūsų arkliais pavėžėti. Sulaukę vakaro išdūmėm. Tai jau 4 naktis buvo be miego.

Atvykę į Ramygalą, iš tikrųjų radome jau nemažą skaičių savanorių, kurie mus triukšmingai pasitiko ir pradėjo sveikinti. Tai buvo 1919 m. sausio m. 7 d. Mus pasitikusieji pradėjo išmetinėti, esą mes išsimiegoję atvažiavom, reikią juos į sargybą siųsti. Na, ir pasiuntė Panevėžio vieškelį saugoti. Atstovėjęs skirtą sargyboje laiką, buvau kartu su kitais siųstas Pagirių link į Anciškių dv., kur esą to dvaro kumečiai pradėję organizuoti bolševikišką slaptą organizaciją. Mūsų grupei vadovavo Kazys Kubilius. Mums nuvykus į tą dvarą, suėjome į savininko rūmus. Mus ten priėmė labai gražiai ir pavaišino. Atsirado kažin koks inteligentiškos išvaizdos asmuo (pavardės nepamenu), ir sakė, dabar vyksime pas kleboną parinkti ginklų. Išvykome. Atvykę pas kleboną, gavom brauningą, po to vykom pas kitą, kur taip pat gavom keletą ginklų. Iš čia pas trečią, ir taip rinkom ginklus. Taigi, išbuvau jau 5 naktis be miego. Mūsų palydovas, atsisveikindamas, pažadėjo rytą su 4 porin. vežimais ir per 100 savanorių atvykti į Ramygalą. Mes nuvažiavome savo keliu, o jis grįžo į dvarą. Ar jis ištesėjo savo pažadą, negaliu pasakyti. Teko patirti, kad jis, be rods, tarnavo mūsų kariuomenėje kačininku. Surinktus ginklus pasiėmė Kubilius Kazys, kuris ir pristatė

naujai organizuojamam Panevėžio apsaugos srities būriui.

Grįžę į Ramygalą, radome mūsų kariuomenę pasiruosusią žygiui. Prisijungėm ir mes kartu, ir nužygiavom Šėtos link. Žygio metu mūsų savanorių eilės gerokai padidėjo, nes nemažas jų skaičius įstojo, ir, iš tikrųjų, atrodė didokas būrys.

6 val. ryto buvom Šėtoje. Šėtoje sustojom poilsui. Kai kurie mūsiškiai užėjo į arbatines susišildyti, o kiti gatvėmis vaikštinėjo. Tuo laiku kažin kokie du tipai sumanė taip pat įstoti savanoriais į mūsų eiles, bet kai kurių mūsiškių buvo pažinti esą geri banditai, ir pradėjo juos aplinkui supti. Tuo metu pro miestelio rinką prajojo zovada 2 raitininkai, kuriuos mūsiškiai norėjo sulaikyti, bet šie nepasidavė ir paspruko. Keletas iš mūsų tarpo paleido į juos šūvius. Pasigirdus šūviams, iš būstinės išbėgo Stasys Balčas pažiūrėti kas dedasi. Grįžęs atgal sušuko, esą bolševikai mus supa. Ir iš tikrųjų, rinkoje buvo sukelta netvarka: šūvių garsai tai vienur, tai kitur aidėjo, atrodė, kad prasidėjo tikras karas. Pasigirdo balsai „gulk“. Sugulom. Vienas banditas (tuo metu jie buvo tardomi), pasinaudodamas panika, norėjo pasprukti, bet vienas mūsiškių revolveriu peršovė jam veidą ir įsakė gulėti. Kai viskas nurimo ir paaiškėjo ką kas šaudė, mūsų visas būrys su areštuotais išvyko iš Šėtos. Apsistojom už Šėtos 4 km, rodos, Kaplių km. Jau 6 naktis buvau be miego, tačiau apie jį nebuvo laiko kada ir galvoti — buvo daug svarbesnių dalykų. (Nereikia suprasti, kad visas 6 paras nė akių nesumerkta. Kur sėdint bei prisiglaudus stovint, užsnūsdavai trumpą valandėlę, kol pažadindavo. Bet ar tai miegas? Tokiam būvy ir eidamas užmigdavai. Tai šiandien bus nesuprantama tiems, kurie nėra pergyvenę fronto gyvenimo). Auštant rytui išaiškinus, kad mūsų areštuotieji yra, iš tikrųjų, dideli plėšikai ir žmogžudžiai, sveikasis buvo sušaudytas Kaplių kaime.

Atvykę į Kėdainius, radome kitą tvarką, nes čia buvo ir policija, kuri prie mūsų prisijungė, radome gražias kareivines ir arklides, jautėmės tikrais kareiviais. Atėjus nakčiai, vis dėlto laisvai negalėjome pailsėti, nes reikėjo patruliuoti Kėdainių mieste, o mūsų kariuomenė tuo laiku susidėjo iš įvairių žmonių: buvo nepratusių prie karo aplinkybių kaimo jaunuolių, buvo nemažas skaičius Panevėžio gimnazistų, kurie išsyk pasirodė dideliais narsuoliais, o vėliau nuleido sparnelius. Išvargę kareivinėse krito ant cemento grindų ir užmigo, net ir prižadinti buvo sunku. Mes, senesnieji, labiau papratę kęsti badą, šaltį, skurdą ir vargą, daug iškentėję didžiajame kare, kas dvi valandas patruliavom ir apie poilsį nebuvo kada galvoti. Taip praėjo beveik 7 paros be miego, nes ant cemento grindų ir apsirengusiam ne poilsis buvo, bet tik didesnis nuovargis. Rytojaus dieną mūsų gimnazistai dar daugiau suvargę atrodė, o kai kuriuos teko siųsti į Kauną „sveikatos pataisyti“. 8 dienoj pradėjom taisyti grėzdus (narus), nes buvo kalbama, kad iš Kėdainių toliau nesitrauksime.

Gavom žinių, kad bolševikų žvalgai pasirodė Šėtoje. Nuvykome į Šėtą. Padarėme arklių rekviziciją. Vienoj karčiamoj padarėm kratą, bet ginklų neradome ir su keleta arklių grįžome į Kėdainius. Arklių rekvizicija buvo vykdoma iš eilės keletą dienų ir visose teko man dalyvauti, mat, buvau senas karys, nes 4 metus tarnavau rusų kariuomenėje ir jau mokėjau gerai šaudyti ir nešauvant pats šautuvus „neiššaudavo“,

kas anais laikais buvo ne naujiena: ne kartą atsitikdavo, kad vienas kitą nukaudavo ar sužeisdavo.

Kėdainių kareivinių kitame gale stovėjo ir vokiečiai. Jie mums atnešdavo ginklų ir mes iš jų pirkdavome. Iš vieno vokiečio už 20 markių nusipirkau Mauserį. Pirkdavome ir šovinių šautuvams, kurių pas mus buvo neperdaugiausia.

Teko ir Kėdainius palikti, nes iš Šėtos bolševikai buvo bepradeda smarkiai spausti. Pasitraukėm į Knopų km., už Kėdainių, bet neilgai. Greitai vėl grįžom, nes bolševikai pabūgo Kėdainius užimti. Dažnai bolševikų žvalgai prisiartindavo gan arti Kėdainių. Tačiau ir mūsiškiai nesnaudavo.

1919 m. vasario 1 d. iš Kėdainių 7 kareiviai buvo pasiųsti į Aristavos dv. (apie 3 km nuo Kėdainių) surekvizuoti pašaro. Tuo laiku užklupo juos bolševikai ir 6 paėmė į nelaisvę, kuriuos bolševikai išgabeno į Šėtą. Vienam iš jų pasisekė pasislėpti šiauduose ir pabėgti iš nelaisvės. Mes likę baisiai įpykom ir pradėjom vyti bolševikus. Vijomės iki Žem. Kaplių (apie 5 km nuo Šėtos), kur pasilikome nakvoti. Bolševikai, sužinoję, kad mes nakvojame Žem. Kapliuose, prisiartinę pradėjo šaudyti iš kulkosvaidžių. Mes apie valandą laiko pasipriešinę — pasitraukėme į Kėdainius. Iš ten buvo pasiųsta uždvara į Kalupių km. (apie 2 km nuo Kėdainių).

Vasario 7 d. buvau paskirtas pakeisti uždvaroje stovintį žvalgą. Nujojęs radau 12 kareivių, iš jų 2 stovėjo sargyboje, o kiti — sargybos būste. Už kokio pusvalandžio sulaikėme šnipą ir pasiuntėme į Kėdainius su tuo laiku važiavusiu kaimiečiu, o palydovui — sargybiniui daviau savo arklį, kad greičiau grįžtų į stovyklą. Praėjus pusvalandžiui, atbėgęs vienas sargybinis pranešė, kad 4 bolševikai perėjo skersai vieškelį, atstumu nuo mūsų apie 1/2 km. Aš, nujausdamas kas gali būti, išsiunčiau ta kryptimi 4 kareivius ir įsakiau, kad nesirodytų, kol jie visai arti neprijos, o tik juos arti prisileidus — atidengti ugnį. Kitus pasiunčiau kitais keliukais, einančiais per mišką, nes tas kaimas, kuriame stovėjo mūsų uždvara, buvo arti miško. Mes, likusieji, pradėjome sekti ar nepamatysime ką nors. Į pietus apie 1 km nuo kaimo pamatėme važiuojančias 4 porines pastotes. Aš turėjau žiūroną ir ėmiau žiūrėti, bet nepažinau kas ten galėtų būti. Visi nutarėm, kad

Prie žirkliško žiūrono

Ltn. Balčiūno nuotr.

iš dvaro važiuoja su mėšlu, bet pasirodo, rogėse važiuo bolševikai, prisidengę šieniu.

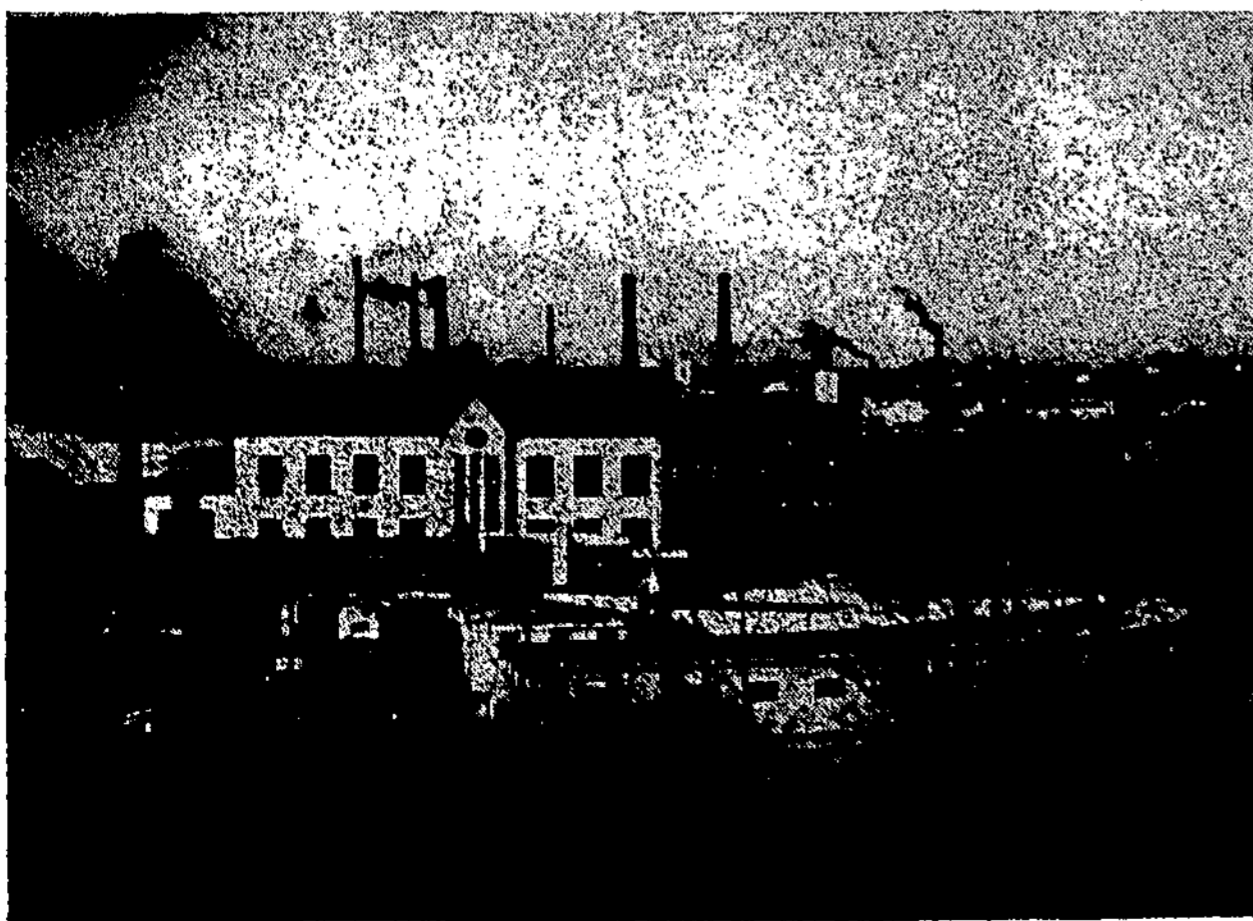
Mums bekalbant, atbėgo vienas sargybinis ir pranešė, kad eina bolševikai nuo Šėtos pusės, ir tuojau pasipylė šūviai. Taip staigiai užklupti sumišom, nežinojom nė ką daryti. Sutvarkę šiaip taip savo žmones, pradėjom atsišaudyti ir trauktis į Kėdainius, bet nelaimė, kad mūsų kareiviai turėjo tik po 5 šovinius, o aš, kaip vyresnysis žvalgas, turėjau 2 šovinynus, pilnus šovinių (apie 120 št.), tad aš vienas tešaudžiau į priešą ir grioviais šliaužėme atgal. Smarkiai atidengus ugnį, mano šautuvas užsikimšo ir negalėjau šovinių išmesti. Tada šovinius išdalinau saviškiams, ragindamas šaudyti į bolševikus.

Mums besitvarkant, iš užpakalio pasigirdo bolševikų balsai: „Draugai, nešaudykit. Rankas aukštyt!“, bet jie į mus piškino. Aš, būdamas beginklis, buvau priverstas pakelti rankas. Tuo kartu ir kiti mano draugai pritrūko šovinių ir jie visi iškėlė rankas. Mes penki buvom paimti į nelaisvę. Vienas bolševikas, pripuolęs prie manęs, nutraukė diržą su šovinynais. Bolševikai, mus mušdami buožėmis, pradėjo vyti atgal, nes tuo momentu likę užpakalyje mūsų draugai atidengė smarkią ugnį, kad galėtų mus išvaduoti. Bolševikai pasistatė 2 kulkosvaidžiu ir taip smarkiai šaudė, kad mūsiškiai gelbėtojai nieko negalėjo padaryti. Iš mūsų 5-kių dviem buvo smarkiai sužeistos galvos kardais: vienam viršugalvis, o kitam kakta. Visi buvo kruvini. Sukomandavo „bėgte“. Mes sveiki bėgom, o sužeistieji, negalėdami bėgti, dar daugiau gavo su buožė. Bėgom iki Aristavo bažnytkaimio. Atvykę į bažnytkaimį, buvom suvaryti į vieną kambarį, kur bolševikai tuojau sumainė mūsų drabužius: kas paėmė kelnes, kas batus, kas mundurą, o mums atidavė savo suplyšusius. Sumainę drabužius ir susodinę į pastotes, nugabeno į Šėtą, kur buvom ištardyti. Po to nuvarė į karčiamą; davė arbatos, tik be cukraus, o duonos visai nedavė. Atsigėrę šilto vandens sugulom. Nors buvau išvargęs, bet miegas neėmė, galvojau kas bus rytoj.

Išaušo vasario 8 d. Langai apšalę. Ore didelis šaltis ir pūga.

— Na, draugai belaisviai, ar gersite arbatos? Cukraus nėra ir duonos nėra, kaip norite? — sako bolševikai.

Karčiamos savininkė, žydė, atnešė mums gerą duonos gabalą ir padalino. Paskui ji paprašė bolševi-

Kauno miesto pramonės rajonas

Iz. Girčio nuotr.

kų, kad leistų perrišti sužeistuosius. Bolševikai leido. Žydė pašaukė felčerį; šis tinkamai sutvarstė žaizdas. Padėkoję žydei už nuoširdumą, bolševikų raginami, išvykome į Ukmergę.

Pavažiavę apie 5 km sustojom viename dvarely. Čia bolševikai užragino dvaro ponį išvirti arbatos, o mums įsakė tuojau atiduoti turimus pinigus. Jei geruoju esą neatiduosit, padarysim kratą ir atimsim, o už tai dar gausit ausų. Buvau mėginęs neduoti, tačiau menkai galėjau kur juos paslėpti, todėl atidaviau geruoju. Atsigėrę šiltos arbatos, be cukraus ir be duonos, išvažiavom į Ukmergę, kurią pasiekėm apie 14 val. Ukmergėje buvo labai daug bolševikų kariuomenės, kuri mus įvairiai pajuokė. Nuvarė į štabą. Štabe įsakė mus uždaryti į kalėjimą. Kalėjimo prižiūrėtojas paklausė, kur mūsų daiktai bei pinigai. Atsakėm, kad paėmė palydovai. Prižiūrėtojas atsisakė mus priimti į kalėjimą, kol jam nebus perduoti pinigai. Lydėjusieji mus bolševikai pasakė: „Ach, jūs, šunsnukiai, dar nesidžiaugiat, kad likot gyvi. Mat, dar užsimanė pinigų!“ Mes atsakėm: duokit pinigų tiek, kiek jums patinka, mes daug nesipriešinsim. Manėm, kad tie patys palydovai mus dar toliau lydės, todėl būtų buvę blogiau.

Prižiūrėtojas, priėmęs pinigus, surašė ir mus uždarė bendrai į vieną kamerą. Buvom jau beveik apsipratę su aplinka, kai atėjęs kalėjimo viršininkas įsakė mus išskirstyti po vieną į atskiras kameras su kitais nusikaltėliais, kad mes nesikalbėtumėm.

(Bus daugiau)

Užrašė P. Plevokas

Visiems įdomus ir naudingas leidinys

Jau išėjo 1937 m. Kario kalendorius

Kasmet leidžiamas Kario kalendorius jau yra virtęs tradiciniu mūsų kariuomenės leidiniu. Tatai yra tarytum nedidelė karinių dalykų enciklopedijėlė, duodanti žinių apie mūsų valstybę, jos apsaugą ir ginkluotąsias jėgas — kariuomenę, šaulių sąjungą ir artimas kariuomenei organizacijas. Šios žinios, kaip visi žinome, yra labai reikalingos ir karo tarnyboje ir civiliniame gyvenime. Todėl šis kalendorius yra labai naudingas ir kareiviams, ir kariūninkams, ir atsarginiams, ir visiems civiliams.

Šiais metais kario kalendorius yra žymiai persitvarkęs nauja medžiaga.

Be kalendariumo, turinyje duodama išsamių žinių iš mūsų valstybės bei kariuomenės istorijų, plačiai supažindinama su mūsų krašto ekonominiu, socialiniu bei kultūriniu gyvenimu. Krašto apsaugos skyriuje rašoma apie ginkluotąją pajėgą, duodama visiems žinotino pakeistojo karinės prievolės įstatymo santrauka, teikiama konspektiškų žinių apie karo tarnybą. Toje pat vietoje rašoma apie susisiekimą, gydymą kariuomenėje, apie karių ir jų šeimų pensijas ir pašalpas, ordinus, medalius ir kitus pasižymėjimo ženklus ir priešgaisrinę trobesių apsaugą. Labai reikšmingos ir įsidėmėtinos žinios apie kitų valstybių kariuomenes ir mūsų krašto saugumą. Ateities uždavinių skyriuje prasmingi straipsniai — „Visi į Vilniaus vadavimo darbą“ ir „Budėkime Klaipėdos krašto sargyboje“. Kiti skyriai — sveikata, arkliai, šunes ir karveliai, organizacijos, veikiančios kariuomenėje ar greta jos, lankytinos ir žinotinos vietos, įvairių dalykų skyrelis duoda kiekvienam išsamių žinių ir apšios visokiausios karinės medžiagos.

Kalendoriaus priede — sutartiniai ženklai ir spalvotas Lietuvos žemėlapis.

Šį kalendorių turėtų įsigyti ir karys, ir jaunuolis, ir kiekvienas, kuris nori geriau pažinti savąją kariuomenę ir arčiau su ja susirišti.

Kariuomenė — visos valstybės avangardas

Sąjungos ginkluotoms krašto pajėgoms remti suvažiavimas
Respublikos Prezidentas Antanas Smetona — sąjungos garbės pirmininkas

Vasario 7 d. Kaune, Rotušės salėje, buvo sąjungos ginkluotoms krašto pajėgoms remti skyrių atstovų pirmasis suvažiavimas. Jame dalyvavo 54 skyrių atstovai. Į suvažiavimą atsilankė kariuomenės vadas gen. št. plk. Raštikis, kariuomenės štabo viršininkas gen. št. plk. Černius, kariuomenės tiekimų viršininkas brig. gen. Sutkus ir kariuomenės štabo II skyriaus viršininkas gen. št. plk. Dulksnys, kariuomenės tiek. v. ūkio skyriaus viršininkas plk. ltn. Augustauskas, Kauno karo komendantas plk. Talevičius, organizacijų atstovai ir visuomenės veikėjai.

Suvažiavimas buvo pradėtas Tautos himnu. Jį atidarė sąjungos pirmininkas ats. plk. ltn. Gužas, į garbės prezidiumą pakviesdamas suvažiaviman atsilankiusią aukštąją kariuomenės vadovybę, o į darbo prezidiumą — Marijampolės apskrities viršininką, seimo atstovą, A. Pimpę, dr. J. Brundžą ir šiaulių apskr. viršininką K. Kalendrą.

Krašto apsaugos ministerio, visos kariuomenės ir savo vardu suvažiavimą pasveikino kariuomenės vadas gen. št. plk. Raštikis, pažymėdamas, kad tokio mis sąjungomis, kaip mūsų sąjunga ginkluotoms krašto pajėgoms remti, ne visų kraštų ginkluotos pajėgos gali pasididžiuoti. Įvertindamas sąjungos darbus, kariuomenės vadas pabrėžė didelę jų reikšmę tautos karinime ir palinkėjo sėkmingo darbo, už kurį kariuomenė ir visa Lietuva sąjungai bus tikrai dėkinga. Kariuomenės vado sveikinimą suvažiavimo dalyviai palydėjo karštomis ovacijomis.

Išrinkus mandatų ir redakcinę komisijas, suvažiavimą sveikino kariuomenės kūrėjų savanorių sąjunga, Lietuvos aero klubas, studentų atsargos karininkų korp! „Ramovė“, jaun lietuviai ir pavasarininkai. Sąjungos pirmininkas ats. plk. ltn. Gužas pranešė apie sąjungos nuveiktus darbus. Iš jo matyti, kad Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių sąjunga, kuriai ypatingai rūpi mūsų kariuomenės pajėgumas ir tobuliausias jos apginklavimas, išgirdusi kariuomenės vado gen. št. plk. Raštikio pareikštą mintį, kad reikalinga atgaivinti ginklų fondą, per kurį mūsų visuomenė savo aukomis duotų dvasinę ir medžiaginę paramą kariuomenei, susirūpino tos minties įgyvendinimu. Jos pastangomis, 1935 m. birželio 15 d. Kaune, šaulių sąjungos salėje, buvo sukviestas gausus organizuotosios visuomenės atstovų susirinkimas. Jame dalyvavo daugiau kaip 100 organizacijų atstovai, kurie karštai pritarė iškeltam sumanymui steigti sąjungą ginkluotoms krašto pajėgoms remti. Šios sąjungos tikslas — plačiosiose visuomenės masėse išpopuliarinti ginklų fondo idėją. Toji idėja jau iš pačių pradžių visuomenėje buvo labai palankiai sutikta. Netrukus pradėjo plaukti aukos į ginklų fondą. Fondą savo aukomis parėmė patys kariai, valdininkai, ūkininkai, pramonininkai ir kitų verslų piliečiai. Ypatingai reikia pažymėti, kad mokyklų jaunuomenė, atsisakydama nuo kai kurių smulkių asmens malonumų, centais sutalpė 25.000 litų ir juos paaukojo ginklų fondui. Iš ginklų fondui suaukotų sumų kariuomenės vadovybė užpirko ginklų, juos paženklinėdama, kad šie ginklai yra įgyti ginklų fondo lėšomis. Tai, žinoma, kiek-

vienam kariui toks ginklas duos dar daugiau drąsos, nes jis žino, kad kariuomenės užnugaryje stovi ir ją remia visa tauta. Sąjunga ginkluotoms krašto pajėgoms remti visuomenėje taip pat tuojuo įgijo reikalingo pasitikėjimo ir jos skyrių tinklas apėmė didesnius centrus. Šiuo metu sąjunga turi 122 skyrius. Reikia tikėti, kad po šio suvažiavimo neliks nė vieno miesto, miestelio, valsčiaus ir bažnytkaimio, kuriame nebūtų įsteigtas sąjungos skyrius. Visų skyrių pagalba bus sudarytos sąlygos, kad mūsų kariuomenė apsiginklavimo srityje pasiektų tobuliausio laipsnio. Tai bus mūsų krašto neliečiamybės ir žmonių ramaus gyvenimo didžiausioji garantija.

Sąjungos propagandos komisijos pirmininkas dr. K. Sruoga savo pranešime nurodė, kad ginklų fondo propaganda daugiausia varoma per radio, spaudą, kinuose ir kitokiais būdais. Artimiausioje ateityje yra numatyta prašyti organizacijų ir įmonių vadovybes, kad jos sąjungos atstovams leistų dalyvauti jų metiniuose susirinkimuose, kuriuose būtų galima padaryti platesnius pranešimus apie ginklų fondą. Fondo idėjai dar plačiau paskleisti visuomenėje, nusistatyta šiais metais išleisti specialų leidinį, kuriame bus išnagrinėta ginklų fondo idėja, jos reikalingumas ir nurodyta kitų kraštų ginklų fondų pasiekti vaisiai.

Suvažiavime kariuomenės štabo II skyriaus viršininkas gen. št. plk. Dulksnys skaitė paskaitą apie kariuomenės ir visuomenės bendradarbiavimą, pavyzdžiais nurodydamas šio bendradarbiavimo svarbumą, jo būtinumą ir tuos vaisius, kurių galima sulaukti iš ankštaus visuomenės bendradarbiavimo su ginkluotomis pajėgomis. Po visų pranešimų ir paskaitos suvažiavimas pasiuntė nuoširdžius sveikinimus kariuomenei ir pavergtojo Vilniaus krašto lietuviams. Suvažiavimas didelėmis ovacijomis *Vyriausiąją ginkluotų pajėgų Viršininką Respublikos Prezidentą Antaną Smetoną išrinko sąjungos garbės pirmininku*. Sąjungos išdininkas ir revizijos komisijos pirmininkas pranešė apie izdo būvį, o suvažiavimas priėmė šių metų sąjungos sąmatą 6.650 litų sumoje.

Apsvarčius daug iškeltų sumanymų ir nustačius šių metų veikimo planą, suvažiavimas išrinko naujus vykdomuosius sąjungos organus. Į sąjungos centro valdybą išrinkti: karininkų šeimų moterų draugijos „Birutės“ pirmininkė M. Černienė, moterų tarybos vicepirmininkė A. Andriulytė, savanorių kūrėjų sąjungos pirmininkas ats. plk. ltn. Gužas, atsargos karininkų sąjungos pirmininkas ats. plk. Merkys, jaun lietuvių vadas adv. B. Grėbliuskas, dr. K. Sruoga, Ad. Dilba, pavasarininkų vadas dr. J. Leimonas, dr. J. Skrupskelis, Kauno apygardos teismo prokuroro padėjėjas J. Kalvaitis, ats. j. ltn. Damašius ir žydų karių, dalyvavusių Lietuvos nepriklausomybės atvaždavime, sąjungos pirmininkas ats. ltn. Goldbergas.

Ginklų Fondui aukojame, kad mūsų nepriklausomybės sargyboje budinčioji kariuomenė būtų stipri ir ryžtinga, dvasia ir ginklais galinga

Už gimtąją žemę

(Savanorio kūrėjo atsiminimai iš kovų dėl nepriklausomybės)

PIRMOSIOS DIENOS FRONTE

Tamsi, juoda naktis. Aplinkui tylu. Tik retkarčiais vėjas pataršo rudens nudraskyto beržyno garbanas ir tolumoje tamsų dangaus foną suraižo ugninės juostos. Tai priešo raketos. Ten už miškelio, už kelių kilometrų, bolševikų pozicijos.

Aš pirmą kartą slapukuose. Mes esame dviese, su Spederiu, kovose prityrusiu kareiviu. Mus dengia nakties tamsa ir tankūs krūmokšniai. Priešaky — nuolaidi aukštumai, ant kurios tūno reti pastatai, o už upės, neryškioj žiburių šviesoje, skendi Daugpilio mūrai.

Gerai žinome savo pareigas: reikia saugoti akimis aprėpiamą plotą, kad į mūsų pusę slapčiomis nepraeity priešas. Pavojui ištikus — vienas liktume vietoje, kitas skubėtume pranešti saviesiems.

Neramu. Atrodo, kad iš už kiekvieno krūmokšnio, iš už kiekvieno kupsto tyko klastingas priešas ir jo budrios akys seka kiekvieną mūsų judesį, kiekvieną pasisukimą.

— O kas, jeigu čia tektų mirti?... Mirti pačioj jaunystėj, nemačius, nejutus, geresnio gyvenimo, šviesesnės dienos: vokiečių okupacijos laikais reikėjo slapstytis už tai, kad vedant iš tėviškės paskutinį arkli, žandarui pastojau kelią. Reikėjo vargti, kovoti, nes negalėjai savo gimtojoj žemėj tiesos žodžio ištarti. Dabar, atgavus nepriklausomybę, ir vėl tenka prieš naują priešą krūtinę statyti. Ko šitie bolševikai nori? Sako, suvarge, apiplyšę, duonos neturi. Bet mes taip pat ne ponai. Mūsų delnuose taip pat dar neišdilo plūgo pritrintos pūslės.

Šitokios mintys sukuria prieš akis netolimos praities tėviškės vaizdą: sukrypus, sąmanota troba, vėjų lankstomas beržas, o prie jo atsišliejusi motina, įbedusi ašarotas akis į kelią, į mūsų riedantį vežimą.... Ji lėtais rankos mostais siuntė savo sūnui gal paskutinį palaiminimą, gal paskutinį sudiev....

— Sulauksi manęs, motušė, sulauksi... Mes greit

grįšime nugalėtojais... — galvoju dabar, žvalgydamas aplinką ir tvirčiau spausdamas rankoje šautuvą.

Slaptai, pakuždomis, iš lūpų į lūpas atėjo žinia, jog dar šią naktį teks grumtis su priešu. Kas ėjo pirmą kartą kautis, tų veidai apsiniaukė.

Man taip pat neramiai plaka širdis. Žinau, koks baisus buvo didysis karas. Pačiam teko girdėti pragariską patrankų muziką, matyti lavonais nusėtą lauką ir liepsnose skendinčius kaimo trobesius, tad žinojau ir aš, kad karas ne juokas.

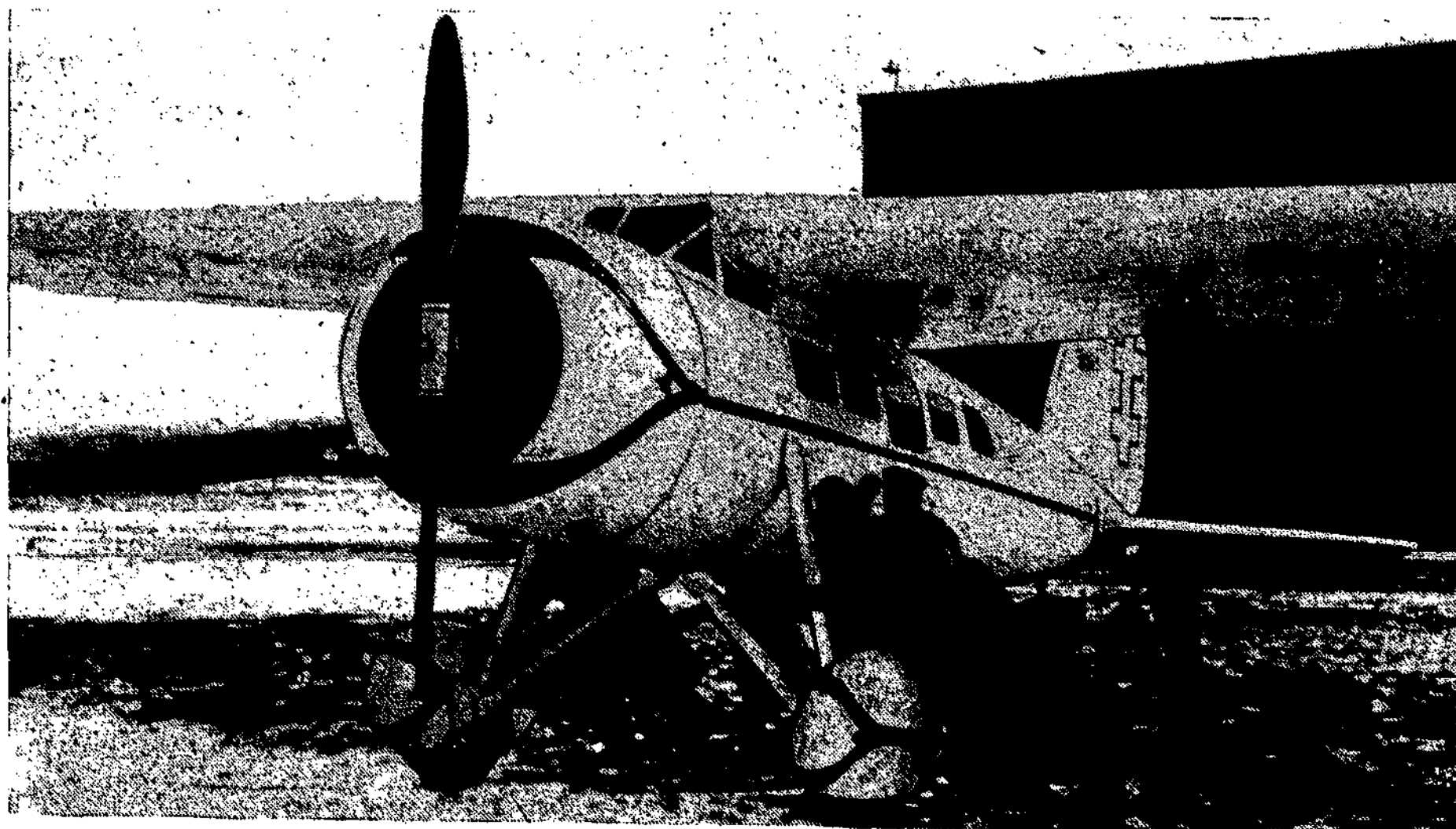
Tačiau tie, kurie jau dalyvavo kautynėse, nė kiek nepasikeitė: kaip ir visada, juokavo, pasakojo anekdotus, arba tarp savęs kritikavo tą dieną matytas merginas.

— O kuo gi aš blogesnis už juos? — raminu save. — Juk ir aš esu vyras. Turiu pasiryžimą, kuris negali baimę, turiu rankas, kuriomis galima valdyti ginklą.

Abipus manęs nutysusioj apkasų linijoj įsitvirtino mūsų kuopa: milinės, apšepę paltai, rudinės, kailiniukai judėjo, trynėsi vietoje.

Buvo šaltos rudens naktys. Įmirkusios žemės vėsoma siurbė pro drabužius, virpino visą kūną. Guliu pašonėj laikydamas šautuvą, akis į tamsą įbedęs. Toli, toli, anapus upės mirga Daugpilio žiburiai. Retkarčiais sukaukia šarvuotas priešo traukinys, sutrata kažin kam skirta šautuvų salvė. Šiaip naktis rami. Bolševikai nedrįsta mus smarkiau pulti. Gal todėl, kad skiria mūsų pozicijas plati vandens juosta — upė, o gal kitos priežastys trukdo. Tik kartais švintant atsiunčia mums rytmetinį „pasveikinimą“ — patrankos sviedinį, kuris įkyriai kaukdamas sprogsta ir svaido savo skeveldras, nepasiekdamas tikslo. Tai bolševikų bandymas sutrukdyti mums maisto tiekimą, palaužti ištvėringumą.

Priešaky, pirmoj fronto pozicijos linijoj, budi lenkų kariai. Ir keista tuomet buvo mūsų būseną. Ties Daugpiliu kartu su lenkais kovojame prieš bolševi-

Iš angaro į aerodromą su Lituanica II-ja!

Pusk. J. Miežlaiškio nuotr.

kus, o truputį toliau, kur nebėra bolševikų fronto, tenka atidžiai budėti ir dažnai susiremti su tais pačiais „sąjungininkais“ lenkais.

Lenkai, kiekviena proga, giria save ir tyčiojasi iš mūsų.

Strazdanuotu veidu kareivis, ant akių užsimaukšlinęs kampuotą kepurę, sako:

— Jūs neatsilaikytumėt pirmose pozicijos linijose — raudonieji į dulkes jums sumaltų.

Į tai kareivis Gurtajus rimtai pasiūlo:

— Pasikeiskime apkasais, tada pamatysime.

— Kad jūsų ginklai netikę: iš „panščiznos“ laikų. Pas mus tokiais šautuvais vaikai žvirblius šaudė.

— Liežuvis fronte ne ginklas, — atkerta jau dalyvavęs kautynėse mūsų kuopos drąsuolis Bogomolnikas: — Jūs tik mokat plepėti.

Dešiniame apkasų sparne pasirodo kuopos vadas Butkevičius. Kareiviai seka kiekvieną jo žingsnį, slapčiomis žvelgia į susimąščiusį veidą. Iš vado poelgių galima spėti tolimesnę fronto įvykių eigą.

— Šiąnakt grumsimės, — nusprendžia suvalkietis Blauzdžiūnas.

— Būtų gerai, — atsako Gurtajus, — bent kiek sušiltume.

Apžvelgęs apkasus, vadas patylomis sako viršilai:

— Dėl visoko būkime pasirengę...

Greit po to naktis papliumpa ugnimi. Vadas nujautė: bolševikų dalys, slaptai persikėlusios per Dauguvą, iš pasalų puolė pirmąsias pozicijas. Griaudžia prieš patrankos, trata mūsų kulkosvaidžiai, pyška šautuvų šūviai... Dreba erdvė ir žemė. Mums siunčiami patrankų sviediniai, tarsi gyvi, kaukia keistai, šiurpulingai. Atrodo, kad kiekvienas tamsą skrodžiantis plieno padaras neša mums neišvengiamą mirtį. Bet vyrai nesijaudina:

— Šitas nedalėks... — Šitas pralėks... — Šitas sprogs... — Šitas nesprogs... Po kiekvieno patrankos šūvio spėlioja jie ir dažniausiai pagal girdimus garsus atspėja.

Tačiau pirmojoje pozicijos linijoje nuotaika kitoniška: šautuvų šūvių tratėjime veliasi lenkiški keiksmazodžiai, girdėtis baugūs šauksmai. (Mat, tuokart lenkai laikė pirmąją liniją ir visur stengėsi lipti mums už akių). O bolševikai kaskart artėja, kaskart pliekia vis smarkesne kulku kruša.

— Lenkai bėgs, — sako Gurtajus, užsitaisydamas šautuvą. — Teks vieniems atlaikyti bolševikus.

Ketvirčiui valandos nepraėjus, lenkų apkasai nutyla, ištuštėja: staigus prieš puolimas, kaip audra šiukšles, išblaškė pągyrūnus... Dabar juodi siluetai, ugnimi draskydami naktį, plačia grandine greitai artėjo į mus. Tuojuo, bematant, jie užims lenkų paliktas pozicijas, o tada mums teks kautis.

— Atakon! — girdžiu griežtą, ryžtingą vado įsakymą. Gurtajus pakyla pirmas: su žaibuojančiomis akimis, su kietai sučiauptomis lūpomis. Ryžtasi ir visa kuopa. Viršum apkasų, kovos ugnyje sužvilga plati nelygi, priešakin palinkusi, durtuvų grandinė, ir griausmingas valio nustelbia nakties kautynių triukšmą.

Aš instinktyviai spaudžiu rankose šautuvą ir kažin kodėl atrodo, kad mano durtuvas trumpas ir atšipęs.

— Žūsiu, — ištariu sau, tačiau tą pat akimirką blyksteli blaivesnė mintis: — Gintis, pušti ir nugaltėti.

Kovos įkarščio banga, apėmusi kuopą, su visais kartu neša ir mane pasitikti įsidrąsinusį priešą. Aš bėgu ir nejuntu po kojomis žemės.

Kautynės užtruko neilgai. Bolševikai neatlaikė mūsų priešpuolimo: pilki, nepažįstami vyrai, po pirmo susidūrimo, bėgo, slapstėsi, kur galėdami.

Švinta. Danguje gėsta žvaigždės. Pučia šaltokas vakarų vėjas. Braška kojų mindomos skynimo šakelės. Griždami į apkasus — į savo pozicijas, apžiūrinėjam pelkėtą, retų krūmokšnių lauką. Netvarkingai traukdami priešai galėjo palikti mums grobį ir kovoje kritusius žmones. Vyrai juokauja.

— Na, ir bailiai! Kad nešėsi, net skvernai dulkejo.

— Nebailesni už lenkus. Pradžioje gerokai spyresė.

— Lenkų, iš tikrųjų, nėra... Pas mamas išbėgiojo arbatos gerti.

— Ana, va, jau lenda iš krūmų.

Iš tikrųjų, prie pirmųjų apkasų, kaip griovakasiai po lietaus, rinkosi lenkai. Netoliese, už beržynėlio, džiaugsmu aidintis balsas atkreipia mūsų dėmesį:

— Vyrai, čionai! Grobį paimti...

Tai Gurtajus raisto pelkėse surado pusiau nugarzdintą kulkosvaidį. Apstojom ratu vertingą radinį.

Priešlėktuvinės apsaugos rinktinės vyrai į dienos pratimus

Dmt. Čibo nuotr.

— „Maksimas“, — nusprendžia kažin kas, — visai puikus „Maksimukas“. Džiaugsis kuopa.

O Gurtajus sako:

— Bolševikai — geriausi žmonės: ginklus mums palieka.

Užsidėję ant pečių kulkosvaidį, linksmi, nušvitę žengiam. Tačiau nuotaiką sudrumščia į mus bėgantis lenkų būrys:

— Čia mūsų ponai, mūsų!.. Prašome neliesti!..

Sustojam, tylim, dalijamės reikšmingais žvilgsniais ir supratę reikalą trenkiam kulkosvaidį žemėn.

— Jeigu jūsų — imkitės... Tik kitą sykį būkite atidesni... Mums nusibos atiminėti iš bolševikų jūsų pražiopsotus ginklus... — išdidžiai išdrožia Gurtajus visą eilę priekaištų.

Po to mūsų laikini „sąjungininkai“ lenkai niekad nebekalbėdavo apie savo drąsą ir visuomet sutikdavo, kad Lietuvos kareivis ištvermingesnis ir sumanesnis už lenkų.

Spalių mėn. pabaigoj antrą pulką pakeičia į atsargą poilsiu. Apsistojam Zarasų mieste. Mūsų septinta kuopa apsigyvena kažin kokioj mokykloj.

Pavakarė. Raudonas saulėlydis žėri į langus — rausvais, permatomais kaspinais išpuošia laikiną mūsų būstinę. Laisviau atsikvepia vyrai. Verda kalbos, vijokliu pinasi sąmojai, skamba juokas ir dainos. Gurtajus ir aš paliekam linksmą broliją ir einam pasižvalgyti po miestą.

Gatvėje taip pat ne rudeninė nuotaika. Praeiviai sveikina mus šiltais, draugiškais žvilgsniais ir padėkos šypsena, skirta Lietuvos kareiviui. Mes atsakome tuo patim, gerai suprasdami ryžtingai atlikto žygio pasekmes. Miesto centre susitinkame jauną merginą. Praeidama ji stabteli šalia mūsų, parodo perlinių dantukų eilę.

— Seniai mačiau tokį snukutį, — sako Gurtajus: — Pašėlusiai graži būtybė.

— Graži, — pritariu aš ir abu, kaip susitarę, atsigrižtame.

Mergina sulėtina žingsnius, slapčiomis žvelgia į mus pro petį. Pasivejam.

— Mes, rodos, pažįstami, — kareiviškai mezgasi pažintis: — Tiesa, mergaite?

Ji tyli, neatsako: krykščia ranka pridengusi lūpas ir kutena mus smalsiais, šelmiškais žvilgsniais...

— Gal palydėti leisite? Linksmiau bus.

— Kad aš netoli gyvenu: va čia, — parodo pirštu geltoną, langais į mus žiūrintį namą ir pas vartukus sustoja.

— Būtų gera atsigerti vandens, — gudravoja Gurtajus, — mane troškina.

Mergina vėl žybcioja perlinais dantukais — šypsniu išreiškia tik mums vieniems suprantamą kvietimą:

Troboje randam jos tėvą ir motiną:

— A, kareivėliai, sveteliai brangūs!.. Prašom toliau, prašom!

Senis, prieš mūsų norą, be jokių nuolaidų sodina mus užstalėn, o senė liepia Anei (toks dukters vardas) atnešti arbatos ir užkandžio.

Po valandėlės, vikriai įvykdžiusi motinos paliepimą, dukterė atsisėda greta manęs.

Valgom, geriam, kalbamės.

— Iš kur judu kilę? — domisi senis.

— Suvalkiečiai. Vilkaviškio apskrities.

— Žinau, puikūs žmonės. Vokiečių okupacijos laikais daugybę žandarų nudobė...

Po to, užsirūkęs pypkę, didžiuojasi:

— Ir aš turiu sūnų kareivį: raitininkuos tar nauja.

— Tik seniai gavome laišką, — skundžiasi motina: — Gal gyvo nėra... Toki neramūs sapnai...

Užsimasčiusiu veidu ilgai ji žiūri į langą, į melsvas vakaro sutemas ir jos liūdno akys prisipildo ašaromis. Dukterė nukreipia kalbą, klausia mane:

— Jūsų draugas vilkėja kariškai, jūs pilietiskai — tik kepurės vienodos. Kodėl?

— Karinius drabužius gauna tik tie, — juokais meluoju aš, — kas dalyvavo devyniose kautynėse.

— Tikrai?

— Taip.

Mergaitė susimąsto, kamantinėja mus tiriamais žvilgsniais. Po to, kažin kodėl, nedrąsiai atsistojusi, pasisukinėja po kambarį ir atsisėda Gurtajaus pusėn. Tas nušvinta, rodydamas man nugalėtojo šypsnį.

— Jūs, tur būt, jau seniai kariaujat? — klausia Gurtajaus.

— Kodėl?

— Karinius drabužius turite.

— Labai seniai: dar mažam būnant teko „karą“ su vaikais žaisti.

Ji tampo pirščiukais blizgančią jo munduro sagą ir supratusi mūsų juokus, garsiai nusikvatoja. Tą visą vakarą jauna mergina domisi vien tik Gurtajum ir jo naujais kariniais drabužiais, kurie didingai puošia dailų, vyrišką stuomenį...

Savaitei praslinkus, mūsų kuopa gauna karinį mundiravimą. Tai didelis įvykis, — dabar visi tapom tikraisiais kariais. Ta proga, sulaukę sekmadienio, savo laikinoj būstinėj surengiam šokių vakarą. Nublizgintos grindys, tautiškomis vėliavėlėmis išpuoštos sienos. O ant durų iš lauko pusės trumpas skelbimėlis:

„Šokiai. Įėjimas laisvas“.

Renkasi miesto merginos: jaunos ir pagyvenusios, geltonkasės ir juodbruvės. Jos vaikšto poromis į ratą, nedrąsiai žvalgydamos vyrus. O tie tik svaidos ugningais žvilgsniais, tik šypsosi, — akimis renkasi sau dailesnę šokėją. Suklinka armonika, prasideda šokiai, poros paskęsta muzikos garsų sukuriuose. Įpusėjus vakarui, susitinku Anelę. Ji skoningai apsirengusi: ružava bliuskutė laisvai dengia jos pilną krūtinę, o melsvas tinkamai pasiūtas sijonėlis gražina lankstų liemenį. Pasisveikinam.

— Jums labai tinka karinis munduras, — sako ji: — visai kitoniškas vyras.

Raustu mergaitės komplimento deginamas ir nežinau, kur dėti akis.

— Mane atlydėjo jūsų draugas. Jis trupučiuoką įkaušęs... Mudu šoksim, gerai?

— Gerai, Aneliuk, gerai.

Klykia, plėšos, dainuoja armonika, kviesdama poras į linksmą audringą polką.

Spaudžiu dailią šokėją ir juntų jos širdies plakimą, rūtomis dvelkiantį prisilytėjimą. Jos švelnūs, tarytum šilkas, plaukai kutena mano veidą, o akys žėri jaunystės džiaugsmu. Šalimais stovinčių vyrų tarpe pamatau Gurtajų ir kažin kodėl sulėtinu šokio tempą. Keistai šypsodamas jis sudrožia man per petį ir sako:

— Šoki?!

— Šoku, — išdidžiai atsakau atsitolindamas, ir pastebiu jo akyse pavydo ugnelę. (B. d.)

Juozas Mikulskis

Nepriklausomybę išsikovojo, laisvi gyvensim

Kariuomenės ir ją kuriančios tautos ir valstybės prasmė glūdi laisvos tėvynės sąvokoje. Savojo krašto meilė yra tas jausmas, kuriuo pagrįstos visų piliečių, o pirmiausia karių privalomos savybės. Šį jausmą ypač reikia žadinti ir auklėti karių tarpe, nes karys, kaip krašto gynėjas, turi kuo geriausiai suprasti tėvynės prasmę, turi savo sąmonėje sužadinti pareigos jausmą, pareigų, kurios su šio žodžio prasme glaudžiai sujungtos. Karys turi degti tėvynės meilės ugnimi, kad tas vienas žodis jį jaudintų, ir kad jis iki mirties būtų atsidėjęs tėvynei.

Kiekvienas karys turi gerai suprasti, kad jei nepriklausomybės atstatymo laikais mūsų vyrai didvyriškai grūmėsi dėl tėvynės su daugybe stipresnių priešų, grūmėsi tais laikais, kada niekam nebuvo aiškus rytoj, ir vis dėlto laimėjo, tai mes šiandien, švėsdami tą svarbiausią nepriklausomybės atstatymo akto paskelbimo dieną — Vasario 16-ją, turime prisiminti tuos žygius, kurie mums suteikė laisvę ir nepriklausomybę. Mes turime gyventi tų pasiryžėlių dvasia ir ugdyti savyje ir būsimose kartose tą pasiryžimą ir tėvynės meilę, kuriais buvo prisisunkusi mūsų tauta Lietuvos nepriklausomybės atstatymo pirmaisiais metais.

Kada dabartinės kartos karys turi susižadinti savyje ir suprasti tą tėvynės meilę? Ar jis tatai negali įgauti tik kariuomenėje? Ar kariuomenė vienintelė patriotinio auklėjimo mokykla? Be abejo, visa tauta turi stengtis parengti valstybei gerus piliečius, taigi ir karius, iš mažų dienų. Turi įkvėpti tėvynės meilę, ištobulinti ir suvienodinti visų piliečių pareigų supratimą, išmankštinti jaunuomenės kūną, ugdyti protą ir dvasią, pernešti visas sunkenybes sunkiose tautai valandose. Iš pat kūdikystės dienų jaunąją kartą be paliovos ta kryptimi reikia auklėti šeimoje, mokyklose, visuomenėje, organizacijose. Nebijoti dėl tėvynės gyvybę atiduoti — maža, reikia mokėti ją atiduoti garbingai ir kuo brangiausiai. Į kariuomenę atėjusiam karinę prie-

volę atlikti kiekvienam vyrui tenka daug dirbti, kad per trumpą karo tarnybos laiką pasirengtų sunkioms šių dienų kario pareigoms. Taigi, jau šeimoje ir mokykloje atitinkamai išauklėtas ir nuteiktas jaunuolis visa tai padarys daug sėkmingiau. Svarbu, kad bendro lavinimo mokyklos prirengtų jaunuolius būti tinkamais kariais, t. y., išlavintų jų sielą, įdiegtų tėvynės meilę bei patriotiškumą, išlavintų jų fizines jėgas, duotų miklumo ir vikrumo, kad plėstų dvasios jėgas ir drausmės pamėgimą. Tik tada, kai visoje tautoje bus gilus tėvynės meilės pajautimas, tvirtas savimi pasitikėjimas — tik tada tegalėsime būti tikri, kad tauta gali tapti tokia karinga ir galinga, kokia buvo praeityje. Jaunimui karo prievolė jau ne svetimas dalykas ir nebaisus, nes jis iš pradžios mokyklos žino, kas tai kariuomenė, kokios jos pareigos bei paskirtis, čia jaunimas iš gaunamos karinės spaudos gauna aiškių teisingų žinių ir tikrą vaizdą apie kariuomenę.

Šiandien, pragyvenus devyniolika nepriklausomo gyvenimo metų, vargu kas iš mūsų norėtų grįžti į tas praities gyvenimo sąlygas, kuriose gyveno mūsų tėvai bei senoliai. Dabartinė jaunoji karta tuos žiaurumus nežino tik iš Lietuvos istorijos bei savo senelių atpasakojimų.

Tad, švėsdami Lietuvos nepriklausomybės šventę, turime vis prisiminti, kad nepriklausomybei atstatyti neužteko vien tik akto pasirašymo bei jo paskelbimo. Čia reikėjo dar didelių savo tautos sūnų aukų, kurie savo krauju bei gyvybe tą aktą patvirtino ir kurių dėka mes gyvename laisvu nepriklausomu gyvenimu. Tuo būdu, jei mes norime ir toliau gyventi laisvi ir nepriklausomi, mes turime gyventi tų mūsų karžygių: Juozapavičių, Lukšių, Eimučių ir kitų, garbingai žuvusių dėl mūsų laisvės ir nepriklausomybės, dvasia, ugdyti savyje tokį pat pasiryžimą, karžygiškumą ir meilę savo tautai, valstybei ir kariuomenei.

S. N.

Rūpestinga savojo ginklo meilė — vienas svarbiųjų laimėjimo pagrindų K. k. Maželio nuotr.

Uniformos reikalai

Sąryšyje su naujuoju karinės tarnybos įstatymu, kuriuo iš pagrindų pertvarkyta ir liktinių puskarininkių tarnyba, pastarųjų tarpe yra kilę minčių jų uniformos keitimo klausimu. Paskutiniuose dviejuose „Kario“ numeriuose keletas liktinių puskarininkių šiuo reikalu jau yra išsitarę. Šiuokart redakcija visiems praneša, kad ateityje, kai karių uniformos reikalai bus peržiūrėti, karo vadovybė vadovausis ta prasme, kad:

- 1) visų laipsnių karių uniforma turi tiktai ir kautynėms,
- 2) uniforma turi būti tokia, kad pereinant iš taikos į karo metą — reikėtų kuo mažiausiai perdirbinėjimų,
- 3) visų karių — tiek karininkų, tiek puskarininkių, tiek eilinių — pagrindiniai uniformos motyvai (pav., sukirpimas) neturėtų daug skirtis. Taigi, apskritai, karinė uniforma neturėtų karius skirstyti, bet atvirkščiai — juos jungti ir būti visiems gerai pritaikyta ir patogiai taikos ir karo metui.

Straipsnių, liktinių puskarininkių uniformos keitimo klausimu, „Karyje“ daugiau nedėsime.

Redakcija

„KARIO“ talka baigiasi dideliu pasisekimu

Iš KARO MOKYKLOS VIRŠ. RIMKŪNO gauta 12 prenumeratų. Visi išrašo namiškiams.

Iš 4 ARTILERIJOS PULKO PUSK. SAMULVIČIAUS gauta 12 prenumeratų. Visi išrašo namiškiams.

Iš 4 PĖST. PULKO PUSK. M. ANTANIŠKIO gauta 15 prenumeratų.

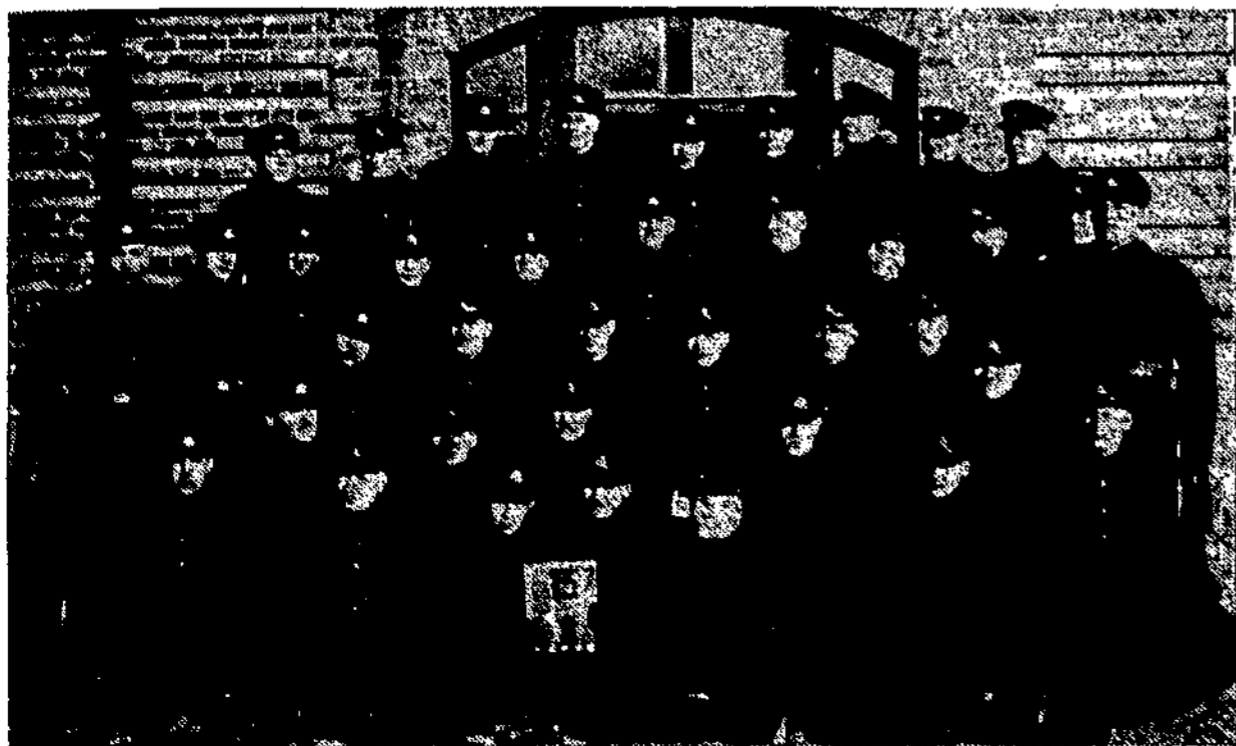
Iš 7 PĖST. PULKO VIRŠ. KLIMO gauta 6 prenumeratų.

Iš 2 ULONŲ PULKO VIRŠ. NAČAJAUS gauta 5 prenumeratų. Visi namiškiams.

Iš ARTILERIJOS DIRBTUVIŲ A. KALIMAVIČIAUS vėl gauta 10 prenumeratų.

Iš III PĖST. DIVIZIJOS ŠTABO J. PUSK. RINDZOS gauta 6 prenumeratų.

Nors šių metų pirmųjų numerių spausdinome ir žymiai daugiau, negu praėjusiais metais ir tikėjome, kad jų ne tik netruks, bet dar ir liks, tačiau gerbiamųjų platintojų nuširdus darbas ir taip pat platesnės visuomenės didelis susidomėjimas „Kariu“ — ką kita parodė. Ne tik platintojai gražų skaičių išplatino, bet ir atski-

2 p. pulko ryšių kuopos kariai, išrašę namiškiams „Kari“

Dar dešimt literatūros premijų

Mūsų literatūra padarė didelį šuolį. Ir šiemet skirtos literatūros premijos yra, be abejo, užtarnautiems autoriams. Be jau minėto „Karyje“ L. Dovydeno, laimėjusio valstybinę premiją, šiemet dar atiteko šiems autoriams premijos: „Spindulio“ pirmąją premiją laimėjo Petras Cvirka už romaną „Meisteris ir sūnus“. Poezijos premija atiteko poetui Putinui už poezijos rinkinį „Keliai ir kryžkeliai“, trečią „Spindulio“ premiją gavo K. Puida už romaną „Magnus Dux“.

„Sakalo“ b-vės pirmąją premiją gavo poetas Bern. Brazdžionis už grožinės literatūros veikalą „Ženkliai ir stebuklai“. Tas pats autorius, pasivadinęs Vytė Nemunėliu, gavo ir Raudonojo Kryžiaus premiją, už vaikams skirtą veikalą — „Kiškio kopūstai“. Antrąją „Sakalo“ premiją gavo A. Vaičiulaitis už romaną „Valentina“ ir už jaunimo literatūra premija atiteko Br. Buivydaitei, už apysaką „Aukšinis Batelis“.

Iš „Spaudos Fondo“ premijos atiteko — pirmoji K. Placėniui už romaną „Pulkim ant kelių“, antroji Amerikos lietuviui A. Tuliui už novelių rinkinį ir už geriausią vertimą — J. Talmantui — už „Karalių Lyrą“.

Šauliai pirksis lėktuvų

Šaulių aviacijon būrin, kuris priklauso betarpiškai šaulių s-gos vado, įsirašė labai daug narių. Be kitų įvairių profesijų, jame yra gausiai karo lakūnų, karo aviacijos dirbtuvių specialistų, mechanikų ir kt. Yra ir vienas gydytojas — karo aviacijos kpt. Tupčiauskas. Narių skaičius nuolat auga. Būrio taryba kasdien gauna vis naujų pareiškimų, kuriais įvairūs asmenys prašo priimti juos į būrio narius. Jų tarpe nemaža rėmėjų.

Vasario 6 d. įvyko šaulių aviacijos būrio susirinkimas. Būrio vadas av. ltn. Krasnickas laikė paskaitą apie aviacijos istoriją. Ši paskaita buvo įvadas į paskaitų ciklą, kuriame nuosekliai bus paliesti visi aviacijai rūpimi klausimai. Būrio taryba tuo nori supažindinti savo narius su aviacijos raida ir dabartinėmis jos formomis, rūšimis ir kitomis reikalingomis aviatoriui žiniomis. Jau susitarta su daug specialistų, kurie ateityje laikys paskaitas pagal nustatytą sistematingą programą. Po paskaitos buvo būrio tarybos narių pranešimai. Būrio vadas av. ltn. Krasnickas pranešė ligšiolinę būrio veiklą ir netolimos ateities planus. Pirmiausia paraginęs, kad šaulių aviacijos būrio nariai būtų kuo pavyzdgingiausi savo šauliškoms prievolėms, vadas pranešė, kad didžiausias ir skubiausias būrio darbas įsigyti savo lėktuvų. Tokios nuomonės yra ir karo aviacijos viršininkas inž. plk. Gustaitis. Būrys turi dėti visas pastangas ir energiją, kad jau ligi birželio 24 d., kai bus šaulių s-gos šventė, būrys turėtų bent vieną lėktuvą, papuoštą šauliškais ženklais. Tam reikalui baigiami gaminti specialūs aukų lapai, kurie bus išsiuntinėti visiems šaulių s-gos daliniams. Šaulių būriai priims ir įrašys į juos kad ir mažiausias aukas. Norima, kad kiekvienas šaulys paaukotų bent po pusę lito, kas sudarytų sąlygas įsigyti jau porą lėktuvų. Aukojusieji nemažiau 2 lt. gaus specialius ženkliukus. Būrio taryba projektuoja įrengti šokimo su parašiuotais bokštą. Tai būtų įdomi naujiena ir labai naudinga priemonė lavintis būsimiems šauliams lakūnams bei šiaip parašiuotizmo sportą mėgstantiems. Įsigijus lėktuvų, bus pradėta rengti pirmoji būsimųjų šaulių-lakūnų grupė. Be lėktuvų, būrys įsigys keletą sklandytuvų.

Gyd. av. kpt. Tupčiauskas iškėlė sumanymą patiems šauliams statydintis karo aviacijos dirbtuvėse pirmąjį lėktuvą. Mat, būrio narių tarpe yra daug lėktuvų statybininkų, specialistų, kurie dirba karo aviacijos dirbtuvėse. Jie čia pat susirinkime pareiškė savo norą aukotis šiam reikalui. Jie dirbtų nuo tarnybos atliekamam laikui dvi valandas per dieną. Kiti nariai, prie šio darbo negalį prisidėti kaip nespecialistai, atsiųgtų pinigėmis aukomis. Šis sumanymas dar bus aptariamasis su šaulių s-gos vadovybe ir karo aviacijos viršininku.

romis prenumeratomis labai gausiai buvo gaunama visą sauso mėn. ir vasario pradžioje iš visuomenės tarpo. Tuo būdu Nr. 1 jau pritrūkome, o taip pat ir kitų pirmųjų numerių jau nedaug beturime. Norintieji dar laikraštį išsirašyti, kad gautų jo pirmuosius numerius (be Nr. 1), turėtų pasiskubinti.

Ar jau pasiryžai?

Mokomoj kuopoj jūsų yra daug. Kiekviens vis kitoks, vis skirtingas savo jėgomis, gabumais, išsilavinimu, valia, ryžtumu. Vienas lengviau, kitas sunkiau mokosi, vienam daugiau, kitam mažiau „sekasi“. Gal ir pats nesi tarp pirmųjų. Bet tatai neturi mažinti tavo pasitikėjimo. Nes jau ne kartą pasirodė, kad gyvenime kiekvienas gali iškilti, jei nuoširdžiai pasistengia. Senosios nuomonės apie „lemtį“, apie „laimę“ — diena po dienos vis labiau nublunka. Kaip klaidingas, geriausia jas iš pat pradžių atmesti, kad nedrumstų tavo minčių ir nemenkintų pastangų.

Kodėl tau nebūti geru viršininku? Jeigu tu išmoksti ir ši ir tą daryti, jeigu tu įpranti būti mandagus, stengies visur visada pasirodyti gerai išauklėtas, tai tau ir viršininku nebus sunku pasidaryti. Svarbiausia, — gerink, papildyk savo būdą ir gerai išmok darbus bei pareigas, kurias, kaip viršininkas, turėsi atlikti. Kas liečia darbą ir pareigas, tai tu stengies puikiai išmokyti ir dirbti. Kiek sunkiau, gal būt, eina būdo remontas. Dėl to, kad šituo reikalu daugiausia rūpintis esi pats vienas paliktas. Ir gerai taip. Nes niekas kitas tavęs tiek nesupras, kaip pats. Bet kad save geriau suprastum, turi nekartą išimastyti į save, save stebėti, kontroliuoti. Tik išimastydamas pradėsi suprasti, koks esi, kokius netikumus ir kokias geras savybes turi. Tokia savistaba yra puikus dalykas, bet ir nelengvas. Jei nori save pamatyti, kaip veidrodyje, turi būti teisingas. *Teisingas pačiam sau.* Šit kur visas sunkumas! Čia įsidėmėtinas Putino perspėjimas Vasariui — „Atsimink, kad žmogus yra linkęs apsigaudinėti ir pataikauti savo silpnybėms“. Daug yra žmonių, kuriems tiesiog trūksta drąsos prisipažinti patiems sau. Bet tu, žengdamas į didelį gyvenimą, išdrįsk prisipažinti ir save visapusiškai įvertinti. Dėl geresnės apžvalgos, nors tam kartui surašyk visokias savo savybes. Nieko neslėpk, neteisink, nešvelnink, neišsigink. Pamėgink nors vieną kartą save griežtai sučiupti. Tas tau išeis į gerą. Greičiau pasiryši netikumų kratytis, bet svarbiausia — surasi tokių savybių, kurių anksčiau nebuvai aiškiai pastebėjęs. Gal būt, net nustebsi save kitokį aptikęs.

Pasakojama, kad jaunas Napoleonas jau buvęs apsisprendęs verstis baldų prekyba. Pradėjęs gal būtų prekiavęs iki žilos barzdos, bet kartą jis išimastė ir pažino save. Tada pasiryžo geriau vadu būti. Įstojo į kariuomenę, uoliai skaitė žymių vadų gyvenimo aprašymus, išimastydavo į jų būdą, rankiojo, kas jam pačiam gali praversti ir taip berankiodamas, papildinėdamas sukūrė tokį būdą, su kuriuo lengvai prasi-mušė į aukščiausią vado vietą. Panašiai išsiauklėja kiekvienas vadas. Nes šiaip visokių žinių kiekvienam bepigu gauti įvairiose mokyklose ir knygose, bet vado būdą tenka pačiam rūpestingai sudaryti ir specialiai sau pritaikyti.

Jaunystėje svajoti visi mėgsta. Tik iš to naudos, sako, nesą. O vis dėlto gali būti ir naudos. Ir ji bus juo didesnė, juo karščiau svajosi. Tą sakydamas turiu galvoje žmogaus palinkimą smagintis įsivaizduotu savo asmenimi ir svajojamais žygiais. Įsivaizdavimas savęs geresnio, reikšmingesnio, garbingesnio — tai didelis dalykas! Vaizduotėje sukurtas būsimasis portretas žmogų jaudina ir žymiai palengvina iš tikrųjų tokiu pasidaryti.

Tu, gal būt, jau ne vieną tokį portretą svajonėse buvai sukūręs ir jais žavėjaisi. Dabar vėl mėgink vaizduotis, tik jau atsargiau, praktiškiau, įtikimiau. Vaizduokis save kaip viršininką, kokiu numatai būti. Ieškok pavyzdžių aplink save. Skaityk fronto kovotojų atsiminimus, įsidėmėk jų pasielgimus, užsirašyk, kas labiau patiks, kad visad galėtum prisiminti daugybę kasdieniškų smulkmenų. Juk ir tavo gyvenimas susideda iš dienų, o dienos iš visokiausių smulkmenų. Ir tau pasitaiko panašios progos.

Šitokių žinių, pavyzdžių rinkimas — savo portreto sudarymas, tai ne vienos dienos darbas. Geriausia bus, jei to darbo niekad neužmesi. Tik tokiu būdu nuolat pilnėsi ir kilsi. O kad sektųsi visokias naudingas pastabas rankioti, patariu kišenėse visad nešiotis keletą nedidelių kieto popieriaus nuorėžų, kuriose bet kada patogu greit užrašyti pažymėtiną savo ar kieno kito mintį. Kietas popierius leidžia bet kur esant įmanomai rašyti, jis nesiglamžo ir nepasimeta. O namie iš kiekvieno tokio gabalėlio jau nesunku perrašyti į tyčiam tam parinktą mažą, patogią, tvirtą knygelę. Pamatysi, kaip nejučiomis tokiu būdu pririnksi daug specialiai sau, savo pažangai reikalingų žinių.

Ne vien surankioti, „sulesinėti“, bet pritaikyti, „įdiegti“, priprasti reikia. Čia jau sunkesnis reikalas, nes be savitvarkos, be griežtumo sau pačiam ir svarbiausia — be patvarumo maža pasieksi. Nepatvarus greit liaujasi gerėjęs, atkrita į atžagarius įpročius ir taip visą laiką tūpčioja. Sunku tokiame jaunoliui tikėtis pakilti. Ypač jeigu svyruojančias pastangas žinantieji svetimieji jo nestiprina, o tyčia dar pašiepia ir niekina. Su šaipokais ginčytis nenaudinga. Jų neįtikinsi. Geriau bus, jei tvirtai atkirsi: „Vistiek būsiu viršininkas!“. Toks kerštingas pasipriešinimas juos aptildys, o tave sustiprins.

Kai aš buvau trečioje gimnazijos klasėje, su draugais susitariau mokytis tarptautinės esperanto kalbos. Visas užsidegęs nubėgau į knygyną vadovėlių pirkti. Tuo metu knygyne buvęs kažkoks pirkėjas šyptelėjo ir tarė:

— Be reikalo perki. Daug tokių „vyrų“ ryžtasi išmokyti, bet po dviejų savaitių visi atkanda dantį.

Ši pašaipą mane baisiai įžeidė. Bet, kaip nepažįstamam, nedrįsau per smarkiai atrėžti, tik iš susijaudinimo maišydamasis, tvirtinau:

— Aš būsiu vyras. Išmoksiu!

Visi mano draugai neištvėrė ir netrukus nubloškė vadovėlius, o aš, įžeidimui kerštaudamas, spyriausi, kalbą išmokau ir iki šiol ją naudojuos, kur man nepadeda kelios kitos mokamos kalbos.

Atmintinas ir Antanas Baranauskas. Būdamas kunigų seminarijos auklėtinis, 1860 metais jis labai iširdo ant lenkomanų Gabšio - Gabševičiaus už lietuvių kalbos išpeikimą. Vos tik parvažiavęs atostogų jis sėdo ir tyčia parašė „Anykščių šilėlių“, gražiausią kurinį ne vien aniems laikams ir ne vien mums lietuviams. Tuo kūriniu jis įrodė, kokia graži iš tikrųjų yra lietuvių kalba.

Taip ir tu pajuokiamas drįsk pasipriešinti ir visokiems nenaudėliams įrodyk, kad tikrai nori būti tinkamesnis ir toks kasdieną daraisi. Būdamas užsispyręs ir *neatladžiai sau griežtas* netrukusi įveikti savo senus netikumus. O juos įveikęs, jų vietoj geriau įpratęs elgtis, tuoj pastebėsi, kaip lengvėja darbai, pareigos, vadovavimas ir tuo pačiu didėja įtaka, džiaugsmas veikti, gyventi, daugiau siekti.

Daumantas Čibas

Klasė — kariškai patriotinės nuotaikos ugdytoja

Vaikų darbo vieta — klasė turi būti tarytum jaukus židinys, kur malonu praleisti darbo dieną, kas kartą pasisemiant naujų žinių. Klasėje vaikai turi jaustis, kaip šeimoje. Ne niūrumas, bet giedri nuotai-ka privalo nuolat gaivinti kūrybines vaikų jėgas. Tam labai daug turi įtakos išvidinė klasės išvaizda. Ji turi kalbėti apie tai, kas veiktų vaikų nusiteikimą ir ža-dintų estetinius jausmus. Be viso šito, klasės santvar-ka ir papuošimas turi kelti tautinį entuziazmą, pri-taikomasis menas turi skatinti patriotinį susipratimą, ugdydamas vaikuose tėvynės meilės ir jos gilaus pa-žinimo jausmus.

Kaip visa tai pasiekti?

Instancijos, kurios rūpinasi mokyklų laikymu, paprastai kiekvienai mokyklai duoda Vytį ir didžiųjų mūsų tautos vyrų paveikslus. Tačiau be jų, mokyk-loje turėtų dar būti ir įžymiųjų mū-sų karžygių atvaizdai: Juozapavi-čiaus, Lukšio, Eimučio, Dariaus - Gi-rėno ir t. t. Jų reikalingumą mokytojai turi visada kelti savo konferencijose, ieškoti kitų būdų, kad ati-tinkamos įstaigos šiuo reikalu pasirūpintų. Patys mo-kytojai galėtų įvairių atvaizdų rasti karinėje spaudoje, ypač viršeliuose, kuriuos vaikai per rankų darbų pamokas gražiai idėtų į rėmelius. Visi paveikslai turi būti papuošti: vasarą — gėlėmis, vainikėliais, žiemą — tautinių spalvų popieriniais kaspinėliais, grandinė-lėmis, vėliavėlėmis ir t. t. Šie papuošimai reikia kart-kartėmis pakeisti, kad mokinius veiktų nauji išpū-džiai. Vaikai tą puošimo darbą turėtų pavesti tradi-cijai: pasiskirstę grupėmis saugotų, kad paveikslus nuolat dabintų tvarkingai prisegti ir nepasenę pa-puošimai. Tam tikrais laikotarpiais tinka paveikslus sukeisti vietomis, kad įneštų naujo vaizdo į klasę. Visa tai klasę darys jaukesnę, kreips vaikų dėmesį ir auklės karžygiškos dvasios pajautimą. Todėl tautos vyrų ir karžygių atvaizdai kiekvienai klasei yra būtina reikalingi, kaip gera kariškai patriotinio auklėjimo priemonė.

Laikraščių iškarpos sienose — irgi labai vaizdinga priemonė įsąmoninti vaikams svarbes-nius mūsų tautos gyvenimo momentus. Į mokyklą, t. y. mokytojui pareina daug įvairių laikraščių bei žurnalų, kurie pasitaikančias mūsų sukakčių, minėji-mų ir kitas progas gražiai pamini. Tokios įžymiosios progos greit praeina, mokykloje apie jas pamirštama ir dažniausiai prisimenama tik tada, kada vėl toji šventė ar sukaktis ateina. Tai yra tam tikras nenor-malumas, nes svarbieji tautinio gyvenimo momentai nustumiami į šalį. Tuo tarpu jie turėtų būti vaikams gyvu tautinio susipratimo pavyzdžiu ir gaivinti tau-tinį vaikų entuziazmą. Ne atskirais laikotarpiais, bet ištisisus metus įžymieji tautos įvykiai turi veikti vai-kų patriotizmą, kelti jį ir visada palaikyti. Tam laik-

raščių iškarpos, sudarytos įvairių atsitikimų progos, labai daug padės.

Kokių įvykių medžiaga iškirptina? Štai pora pa-vyzdžių:

1. Nepriklausomybės atgaivinimas. Čia įeitų šie svarbieji vaizdai: a) Pirmasis ir dabartinis Valstybės Prezidentas Antanas Smetona, b) Nepriklausomybės paskelbimo aktas, c) Mūsų kariuomenės kovos su priešais: lenkais, bolševikais, bermonti-ninkais, d) Įžymieji didvyriai, c) Tuometinė mūsų kariuomenė ir jos veiksmai.

2. Spalių 9-jį. a) Mūsų kariuomenė Vilniuje 1920. VIII. 26, b) Vilniaus miesto reginiai: Aušros vartai. Gedimino pilis, c) Suvalkų sutarties pasirašymas, d) Gedulo kaspinu perrišta vėliava.

Taip panašiai planuojant galima rasti daug pažy-mėtinų temų: kariuomenės manevrai, mū-sų vyriausybė, kariuomenės vadovybė ir kariuomenė, iš senesniųjų laikų — Spaū-dos draudimas: „Aušra“, knygnešiai ir t. t. Visa tai gali būti surinkta atskirai ir mokytojo su vaikais sutvarkyta, o rankų darbų pamokose pa-rengta pakabinti ant sienos. Tai atliekant turi galvoti ne tik mokytojas, bet ir vaikai, kad vaizdai ne-būtų palaidai išmėtyti, bet tvarkingai ir prasmingai sudėti, sudarydami tam tikrą kompoziciją. Jei trūksta iliustracijų, iškarpų rinkinius galima papildyti straipsniais, atitinkamais eilėraščiais, gražiai kombi-nuojant antraštes ir parašus.

Vaikų piešiniai. Dailės dalykų pamokose, atlikdami įvairias tautines, patriotines bei karines temas, vaikai pasigamina daug piešinių. Savaimė aišku, jiems nereikia leisti nusimesti, bet surinkti ir gražiai papuošti sienas. Čia iškyla klausimas: ar nau-doti tik geresnius vaikų piešinius, ar visokius. Šį klausimą sprendžiant atsimitina, jog negalima ten-kintis vien gražesniais piešiniais: mažiau gabesnieji nustos darbo nuotaikos, pamėgimo, iniciatyvos. To mokytojas neprivalo leisti: kūrybinė vaikų iniciatyva turi būti ugdoma, bet neslopinama. Vadinasi, reikia patenkinti ir silpnesnių piešinių autorius: įvertinti bent jų darbą ir norą. Ak, ir jie stengėsi išreikšti tai, ką jautė. Pagaliau, juk ne visi vaikai ir gali būti geri piešėjai. Geresnieji darbai, sakytume, tikėtų parodyti mokyklos parodėlėje, tačiau, klasėje vaikai turi sekti savo pažangą, tobulėti ir nuolat lavintis. Šalia pir-mojo skyriaus piešinių, turi būti ir vyresniųjų skyrių darbeliai. Tegul vaikai džiaugiasi, domisi ir lygina savo darbus su kitų darbais.

Iškabintuose piešiniuose turi vyrauti patriotinė mintis. Dailės dalykų pamokose vaikai gali išreikšti viską, tačiau klasėje kiekvienas piešinys turi kalbėti, kad vaikas yra Lietuvos sūnus, tėvynę myli ir bran-gina. Kiekvienas vaiko darbelis turi sakyte sakyti,

kad tautinis gyvenimas yra jam artimas ir mielas, kurį jis moka tinkamai pagerbti. Tų piešinių turinys ne kasdieniško gyvenimo vaizdai, kurių vaikai apščiau mato savo aplinkumoje, bet reikšmingi patriotiniai vaizdai, žadiną vaikuose lietuviškojo vertingumo pajautimą. Ta prasme mokytojas turi parinkti temų numatytiems klasei papuošti piešiniais.

Labai būtų gera, kad tuos piešinius vaikai įdėtų po stiklu, kitaip — per ilgesnį laiką apdulka, pajuos-ta, susidėvi. Be to, tų pačių piešinių nelaikyti ilgą laiką, bet pamainyti naujais, kas turi žymios įtakos į vaikų darbą ir nusiteikimą.

Piešinius tinka sukombinuoti su siluetais ornamentais, vaizduojančiais įvairius tautinius bei karinius simbolius (Gedimino pilis, Gedimino stulpai, tautinė vėliava, karinių pabūklų siluetai ir t. t.). Tais ornamentais tinka papuošti ir išymiųjų tautos vyrų bei karžygių atvaizdai. Taip pat juos galima kabinti atskirai.

Rašyti šūkiei. Labai didelės moralinės reikšmės turi kariškai patriotiniai šūkiei, pačių vaikų parašyti ir stilizuoti. Jie tarytum primena jų darbo tikslą ir atnaujina kilnaus pašaukimo tėvynei supratimą. Šūkiei turi būti pakabinti aiškiai matomoje vietoje, parašyti stambesnėmis raidėmis, kad visiems kristų į akį. Reikia parinkti ne bendrosios prasmės šūkius, bet tokius, kurie liestų vaikus, nusakytų jų pareigas tautos atžvilgiu. Šūkieis, kaip ir kitomis karinio auklėjimo priemonėmis, vaikai turi būti rengiami pajauti kariškąsias vertybes, jas suprasti ir giliai įsidėmėti į protą ir širdį. Šūkių idealai vaikams turi likti ilgam laikui įrašyti jų sielose, kad, atėjus garbingam karinės prievolės atlikimo metui, suliepsnotų didžia tėvynės meile ir ryžtingumu eiti į kariuomenę. Tai yra svarbiausioji šūkių reikšmė.

Šūkius galima apdirbinėti dailės dalykų ir dailės pamokų metu. Tinka susieti ir su atitinkamo turinio piešiniais.

Žalumynai. Įvairūs žalumynai turi jungiamosios prasmės: sujungti visus klases papuošimus, duodant galutinai jiems gražią išviršinę formą. Iš žalumynų sukombinuoti vainikai pakabinami įstrižai prie lubų. Gėlėmis tinka papuošti visi mokinių darbeliai. Dar tam tikrose vietose galėtų būti nedideli vainikėliai.

Žalumynų vaikai gali parūpinti labai lengvai. Jų sutvarkymui reikia skirti porą rankų darbų pamokų. Vaikams toks darbas įdomus ir prasmingas.

Žiemos metu šias šią klases papuošimo priemonę galima pakeisti popieriaus darbeliais, iš kurių taip pat galima pasidaryti vainikų, gėlių bei kitokių meninių įvairenybių.

Mokytojas

Per šešioliktąją

Pilnutėlis gimnazijos kiemas moksleivių. Klega. Kelnes išlyginę, rudas kepures išvalę. Greta mergaitės. Ir tos neatsilieka: švyti baltos apikaklės. Juk šiandien šventė! Ir nebet kokia — vasario šešioliktoji. Ir kas pasakys, kuriam moksleiviui nesuplaka smarkiau širdis, kuriam sieloje neskamba himnai?

Štai būrelis aštuntokų. Juk jie šiomet išžengs iš gimnazijos, susitiks su nauju, jiems tik laimės spalvomis nuskaidrintu gyvenimu. Bus naujos mintys, nauji darbai. Bet niekuomet neužmirš tos valandos, kai gimnazijos sienos skambėjo šauksmais, kai klasese augo ir brendo įvairios mintys. Amžinai liks gyvi senieji mokytojai, kurie žadino juose galingus ir kilnius norus, rengė gyvenimą.

Jau renkasi pedagogai, atėjo ir senasis direktorius, pasirodė gimnazijos mokytojas.

— Gimnazija, linijon! — skrenda medžiais komanda.

Rikiuojasi. Mergaitės atskirai. Vyresnieji jau ir susitvarkė. Kiek prasčiau su kairiuoju sparnu — visi mažieji nori būti dideliais.

— Kur lendi! Tu mažesnis.

— Didelis atsirado! Pasimatuokime.

Ir grūdasi visi. Kas gi norės gale stovėti. Tik mažasis Jotautų Vytukas stovi pačiame gale. Kągi? Jis žino, kad pats mažiausias. Teks eiti gale. Bet palaukit — jis užaugo. Eis koja kojon. Nesvarbu, kad dabar dažnai koją sumaišo. Argi jis gali spėti su tais dičkiais, argi gali būti toki ilgi jo žingsniai, kaip anų aštuntokų.

— Nesistumdyk!

— Nelipk ant kojų!

Kyla triukšmas. Turi įsimaišyti mokytojas. Jis gražiai sutvarko.

— Žiūrėkit man — eidami nesidairykite. Visi pasakys, kad gimnazistai gražiai eina.

Nuo bažnyčios pusės skrenda varpo garsas.

Gimnazistų voros priešakyje atsistoja gimnazijos orkestras. Muzikos mokytojas kažką aiškina, ir netrukus maršo garsai trenkia ausis.

Žygiuoja. Šalimais eina mokytojai.

Priešakinėse grebose aštuntokai ir septintokai tvirtai muša kojas. Neatsilieka ir kiti. Tik galinis Vytukas joku būdu negali pataikyti. Net jam pikta. Ir jis norėtų pasirodyti. Gatvėse tiek daug žmonių. Tarpe kitų Vytukas mato atvažiuosį Petrą. Tą, su kuriuo vasarą laukais dūko, upelius išbraidė, miškais, lyg paaugliai veršiukai, lakstė. Petras Vytuką pamatė. Moja ranka. Sveikina. Vytukas norėtų jam riktelėti, bet kaip čia — jis eina rikiuoteje kaip tikras kareivis. Napatogu. Petras gal ir pyksta. At jau! Paskiau pasikalbės.

Priešakyje orkestras griežia naują maršą. Net maloniau eiti. Iš tolo pasirodo šauliai, dar toliau žygiuoja kariuomenė. Nauji maršai pripildo gatves. Už vis smarkiausiai pučia kareiviai. Jau gimnazistų ir negirdėti.

— o —

Vargonai drebbina bažnyčios skliautus.

Ką jaučia Vytukas? Kodėl šiandien galingi vargonų garsai, didinga jų muzika? Iš jo krūtinės veržiasi gili padėka Aukščiausiam.

Laisva Lietuva! Šimtmečius skriausta atėjūnų, akinama nepažįstama spauda, kėlės. Laisvė, kaip pavasario aušra, nušvietė apniauktą padangę. Tada tautos sūnūs paaugojo savo jėgas, savo gyvybę jaunam, gležnučiui atgijusios tautos žiedui ir jį saugojo. Dar daug teko kovoti su žvarbiais vėjais, šalnos dūko, bet žiedas augo. Išbujojo, žydi, ir visi džiaugiasi. Tai laisva Lietuva.

Vytukas viską žinojo. Taip knygoje skaitė, taip mokytojai sakė, taip pasakojo jo kaimo savanoris Anupras. Anuprą jis myli. Vasarą dažnai pas jį nueina. Senis daug pasakų moka. Dalyvavęs kovose, mušęs lenkus, pats keletą kartų vos nepalydėjo gyvybės.

Bažnyčioje išsirikiavę plikomis galvomis kareiviai. Vytukas ilgai juos stebi. O kaip jis norėtų būti didelis! Būtų kareivis. Kardą nešiotų, šautuvą turėtų. Žinotų priešai, koks jis smarkus, bijotų listi...

Didžiulė minia renkasi prie Nepriklausomybės paminklo. Čia ateina ir gimnazistai. Vienas kalbėtojas pradeda sakyti kalbą. Sako garsiai, aidas mieste skamba. Ir pasakoja jis apie prisikėlusią tautą, apie savanorius, tuos pasiryžusius, kūrusius tėvynei naujus laikus.

— Tai ir mūsų Anupras toks, — galvoja Vytukas. — Jis daug kovojo.

Dabar Vytuko vaizduotėje auga didelis Anupras. Kaip milžinas koks. Jis pagriebia lenktą kardą, švaistosi, pulkais priešus skina. Paskiau pasisodina Vytuką ant kelių ir ilgai ilgai jam pasakoja garsius žygius. Tokius, kokius sugebėdavo atlikti tik lietuviai.

Tyla. Audringi žodžiai siekia jų širdis!

— ...visi mokėsime dirbti savo kraštui! Ir jaunas ir senas tepajunta garbingas pareigas, kurių reikalauja tėvynė... — sminga Vytukui žodžiai.

— o —

Baigiasi pati gražiausia pasaka, baigėsi ir šios dienos iškilmės. Vėl kieme sklinda moksleiviai, šūkauja, skuba namo pietų. Dabar ir Vytukas pajuto alkį. Ir pavargęs gerokai buvo. Kojos skaudėjo. Dar gerai, kad šalta nebuvo.

Už lango pradeda kristi snaigės. Vytukas ilgai žiūri. Mato, kaip jos sukasi, išdykauja, lengvai priliečia medžių šakas, dengia stogus.

Mintys skrenda prie paminklo, vėl girdi žodžius — visi turi dirbti!

J. Jaugėla

KARIUOMENĖS GYVENIMAS

PASKIRTA REDAKCINĖ „MŪSŲ ŽINYNO“ KOLEGIJA

Kariuomenės vado įsakymu paskirta „Mūsų Žinyno“ redakcinė kolegija, kurią sudaro šie karininkai: brig. gen. Stasys Pundzevičius, brig. gen. Vincas Vitkauskas, brig. gen. Kazys Tallat-Kelpša, brig. gen. Klemensas Popeliučka, int. plk. Kazys Navakas, plk. inž. Antanas Gustaitis, gen. št. plk. Kazys Musteikis, gen. št. plk. Vladas Karvelis, gen. št. plk. Vincas Žilys, gen. št. plk. Viktoras Giedrys, gen. št. plk. Kazys Grinius, gen. št. plk. Leonas Gustaitis, plk. Juozas Tumas, tsm. plk. Vladas Mieželis, san. plk. gyd. Vladas Ingelevičius, ginkl. plk. ltn. dr. Pranas Lesauskis, plk. ltn. Vincas Jasulaitis, plk. ltn. Povilas Babickas, gen. št. plk. ltn. Juozas Rapsys, gen. št. plk. ltn. Antanas Reklaitis, gen. št. plk. ltn. Antanas Sidabras, plk. ltn. inž. Alfonsas Jurskis, mjr. Juozas Vitkus ir jūrų ltn. Povilas Labanauskas.

NAUJAS AUTO RINKTINĖS VADAS

Auto rinktinės vadu paskirtas plk. ltn. Kazys Babickas, iki šiol buvęs Pirmojo Lietuvos Prezidento Karo Mokyklos lektorium.

PASKIRTAS KAUNO KOMENDANTO PADĖJĖJAS

Kariuomenės vado įsakymu Kauno komendanto padėjėju paskirtas mjr. Petras Grinkevičius.

PALEISTI IŠ KARIUOMENĖS IR APDOVANOTI ORDINAIS

Dr. Basanavičiaus karo ligoninės san. plk. gyd. Baltrus Atkočiūnas paleistas iš tikrosios karo tarnybos. Išeinanti į atsargą san. plk. gyd. Atkočiūną Respublikos Prezidentas už nuopelnus Lietuvai apdovanojo Vytauto Didžiojo 3 laipsnio ordinu.

1 inžinerijos bataliono kpt. Juozas Šernas dėl ligos paleistas iš tikrosios karo tarnybos į dimisiją. Išeinanti į dimisiją kpt. Šerną Respublikos Prezidentas taip pat apdovanojo D.L.K. Gedimino 4 laipsnio ordinu.

BUS PALEIDŽIAMĖ Į ATSARGĄ

Atliekantieji būtiną tarnybą kareiviai, 1935 m. lapkričio 1 d. ir ankstyvesnių tarnybos pradžių, kurie ligi šių metų balandžio 30 d. tikrojoje karo tarnyboje ištarnautų ne mažiau 18 mėnesių, š. m. kovo 12–13 d. paleidžiami į atsargą.

ALKOHOLIO VARTOJIMAS — BLOGAS IR KENKSMINGAS ĮPROTIS

Vasario 3 d. Priešlektuvinės Apsaugos Rinktinėje įvyko alkoholio vartojimo teismas. Alkoholio vartojimas buvo kaltinamas kenkiant žmonių ekonominiam gyvenimui, sveikatai, dorai, griaučiant religinius jausmus, ardant karinę drausmę ir silpninant karių tarnybinius sugebėjimus.

Byla buvo nagrinėjama per 4 val. ir dalyvavusių karių tarpe sukėlė didelį susidomėjimą.

Teismas, išklauses liudytojų parodymų ir išnagrines visas bylos aplinkybes, nusprendė kaltinamąjį alkoholio vartojimą pasmerkti. Atsižvelgdamas į alkoholio naudą medicinai, technikai ir kitiems mokslo tyrinėjimams, rado teisinga besaikį alkoholio vartojimą kariuomenėje griežtai uždrausti ir prašyti vėrininkus uždraudimą vykdyti.

Teismui pirmininkavo mjr. Ružancovas. (Kitame „Kario“ numery įdėsime platų šio teismo aprašymą).

II PĖST. DIVIZIJOS ŠTABAS

Vasario 6 d. II pėst. div. štabo liktinių puskarininkių ir civ. tarnautojų įvyko taupomosios-skolinamosios kasos metinis narių susirinkimas. Tarp kitų darbų susirinkimas nutarė iš ekonominių sumų apie 50 litų paaukoti Ginklų Fondui. Naujon valdybon išrinkti tie patys asmenys, buvę ir praėjusių metų valdyboje.

V. Kapočiūnas

AUKOJAME GINKLŲ FONDUI

2 inžinerijos bataliono 2 inž. kuopos kuopininko virš. Kizio iniciatyva kuopoje pradėtos rinkti aukos Ginklų Fondui. Aukų rinkimas užtruks keletą mėnesių. Kareiviai iš savo gautamų algų Ginklų Fondui už sausio mėn. aukojo po 50 ct. ir daugiau. Ypač gausiai aukojo liktiniai puskarininkiai. Pav. virš. Kizis' paaukojo 15 litų, puskar. Dilka — 6 litus, jaun. puskar. Patamsis 5 lt. ir kiti mažesniais sumomis.

P.

AUKA GINKLŲ FONDUI

Šarvuočių rinktinės lengvų tankų būrys, stovįs N. mieste, šiomis dienomis Ginklų Fondui paaukojo 40 litų.

Reikia pažymėti, kad visi kareiviai aukojo nemažiau lito

Asa

GERAS LAIMIKIS

Vasario 2 d. rytą grand. Ignatavičius, eidamas su 6 eilniais: Mačėnu, Bielcku, Pauliukaičiu, Fišeriu ir Snapkausku iškimšti šiaudus iš čiuzinių, pastebėjo kažin iš kur atklydusią ūdrą, kuri vaikštinėjo pulko rajone Šešupės pakrantėmis. Ūdra, pastebėjusi karius, pasileido bėgti, bet toli gražu iš karių sunku pasprukti. Kariai, nors tuomet ir be ginklų buvo, bet ūdra bematant ant Šešupės ledo buvo patiesta. Už ūdros kailį gavo 80 litų. Kadangi šis jų laimikis buvo netikėtas, todėl pirmiausia visi paskyrė 21 lt. Ginklų Fondui, o likusius pinigus pasidalijo tarp savęs.

Virš. J. Sisas

P. L. P. KARO MOKYKLA

Vasario 7 d. liktinių puskarininkių Ramovėj buvo liktinių puskarininkių ir civilinių tarnautojų su aspirantais šachmatų turnyras. Buvo sužaista po vieną partiją; baltuosius pasiskirstė burtų keliu. Iš pradžių atrodė, kad susitiko vienodos jėgos ir kad žaidimas gali baigtis lygiomis, bet po pusvalandžio pasirodė aiški aspirantų persvara. Jie parodė gan gražių kombinacijų ir sužaidė 5:1 aspirantų naudai. Aspirantų šachmatininkų komandą sudarė: 1) asp. Šiliūnas, 2) asp. Medickis, 3) asp. Venskevičius, 4) asp. Petraitis, 5) asp. Liliejevas ir 6) asp. Galberštakas.

Tą pačią dieną vakare liktinių puskarininkių Ramovėj buvo suruoštas pasilinksminimas-vakaras. Griežė Karo Mokyklos jazbandas. Į minimą vakarą atsilankė daug ir civilių, karių kviestinių svečių.

Pusk. Pranckūnas

7 PĖST. PULKAS

7 p. ž. K. Butegeidžio pulko liktiniai viršilos bei puskarininkiai, švietimo vadovo padėjėjo ltn. Namajūno vedami, rengia tėvynės pažinimo pamokas. Pirmoji pamoka buvo vasario 5 d. puskarininkių ramovėje, kurią pravedė viršila Šidlauskas tema „Lietuvių tauta iki Mindaugo laikų“. Po pamokos vyko diskusijos. Tolimesnės pamokos pavestos kitiems liktiniams apie Algirdą ir Kęstutį ir kitomis temomis.

Eil. Bročkus Juozas 1936 metais vieniniame priziniame šaudyme iš sunkiųjų kulkosvaidžių laimėjo prizą — laikrodį.

Vasario 7 d. 7 p. žem. Kunig. Butegeidžio pulko liktinių puskarininkių ir civ. tarnautojų žmonių ratelis puskarininkių ramovėje surengė pirmąjį tradicinį blynų balių. Į šitą jaukų subuvimą atvyko plk. Genys su ponia, kapelionas Jurkus ir kt. Pulko vadas pasidžiaugė ratelio veikimu ir palinkėjo našaus bei kultūringo darbo. Be to, ratelį sveikino kapelionas Jurkus ir ltn. Namajūnas.

Asa

PAGĖGIŲ ĮGULA

Liktinių puskarininkių artistų trupė vasario 6 d. Visuomenės namuose surengė linksmą vakarą. Programoje buvo 2 veiksnių komedija „Ponia viršininkienė“ ir pulko dūdų orkestro koncertas. Vėliau buvo šokiai ir žaidimai. Gautas pelnas buvo paskirtas Ginklų Fondui.

Rytojaus dieną toje pačioje salėje nemokamai buvo surengtas vakaras su vaidinimais ir šokiais įgulos kariams, šauliams ir bėdnuomenei.

San. pusk. M. Grinius

2 PĖST. D.L.K. ALGIRDO PULKAS

Vasario 6 d. mokomoji kuopa suruošė šeimyninį šokių vakarą su programa. Programoje vaizdelis „Kaip kareiviai leidžia atliekamą laiką“, baletas ir t. t. Vaizdelis buvo labai gyvas. Čia įėjo ir muzika, dainos, šokiai, duetas, deklamacijos ir t.t. Per šokius griežė kuopos džaz-bandas. Įėjimas buvo tik su pakvietimais, todėl visi atsilankiusieji buvo karių bičiuliai.

Mokomosios kuopos kariai šachmatininkai, j. ltn. Sinkevičiaus vadovaujami, suruošė tarpusavio šachmatų turnyrą. Turnyras jau artėja prie galo ir maždaug numatomi pirmų vietų laimėtojai. Po šio turnyro bus šaškių tambolas ir čia tikimasi dar didesnio dalyvių skaičiaus.

Jau praėjo apie pusę metų, kai pradėta puošti mokomosios kuopos būstinės. Visai užbaigta dviejų būrių būstinės ir abi pamokų salės. Būstinių skliautus puošia masyvios spalvuotos juostos su įvairiais herbais, ordiniais ir šūkiomis. Vienoje pamokų salėje nupiešta didelė pelėda, tupinti ant knygų, šalia kardas, skydas, aukuras ir šūkis: „Kiekvienas mokslas geras, bet geriausias tas, kuris moko ginti Tėvynę“. Kitoje salėje kabo D. L. K. Algirdo bareljefas, kurį supa gaidų juosta su ištrauka iš algirdininkų maršo: „Mes, Algirdo vaikai, tvirtu žingsniu į naują ateitį garbės keliu, papuoškime žygius savo narsumu“.

V-kis

PUIKUS KARIŲ VAKARAS

Vasario 6 d. Sėdžiaus įgulos karių salėje, bataliono švietimo vadovui jaun. ltn. Griaudzei vadovaujant, pusk. Čibirkos iniciatyva buvo suruoštas puikus vakaras su vaidinimais, loterija, skrajojančiu paštu ir t.t.

J. Būgai režisuojant, buvo suvaidinta trijų veiksmy — septynių paveikslų melodrama „Likimo keliais“. Veikalas moralinio pobūdžio, puikiai suvaidintas, paliko daug gražių ir pamokomų minčių. Daugeliui iš publikos teko pastebėti riedančias per skruostus ašaras. Po vaidinimų buvo šokiai ir žaidimai. Griežė bataliono dūdų orkestras. Publikos prisirinko gana daug. Meniškąja dalimi buvo labai patenkinti.

Dalyvis

PRIENŲ ĮGULA

Vasario 6 d. Prienų įgulos kariams liktinių pusk. pastangomis suvaidintas linksmas 1 veiksmo vaizdelis „Pavogta sužieduotinė“. Pusk. Karpavičiaus vedamas karių choras padainavo kelias linksmas daineles. Ypač maloniai buvo sutiktas karių stygų orkestrėlis, kuris vykusiai paskambino keletą dalykėlių.

Gr. PJon. Jurkonis

GEDIMINININKAI ŠACHMATININKAI PRIEŠ KARO AVIACIJĄ

Kai pasiekėm gediminininkus, jie dar buvo kaukėti. Užgavėnių kaukių balius buvo tik ką pasibaigęs. Varžybų vadovas ltn. Siemaška gediminininkus lygiavo ties karo aviacijos šachmatininkais. Už stalo prieš pusk. Radžiūną drąsiai žengia jaun. pusk. Bartusevičius, prieš pusk. Bobelį — pusk. Alksnis, prieš pusk. Šarkauską — virš. Žvirblis, prieš pusk. Ramanauską — pusk. Kaselis, prieš pusk. Sniešką — pusk. Umbrasas, prieš virš. Karlą — virš. Korolkovas. Varžybų vadovas buria: baltuosius laimi aviatoriai ir pradeda žaidimą. Varžybų duomens greit aiškėja. Pirmas ratas baigiamas 6:0 gediminininkų nenaudai. Pirmą ratą be didelių pastangų laimėjo virš. Karlą, pusk. Sniešką, pusk. Ramanauską. Virš. Žvirblis, pusk. Alksnis, jaun. pusk. Bartusevičius ne kartą grasino aviatorius paguldyti ant nugaros, bet jų nedidelis prityrimas žaisti per varžybas neleido jiems pelnytai laimėti, nors kelis kartus sudarė tokią padėtį, kad tik tik aviatoriai atsilaukė.

Prasideda antras ratas. Gediminininkai žaidžia baltaisiais. Puolimo iniciatyva jų rankose, bet jie neišnaudoja, o stumdo figūras iš langelio į langelį, iš kampo į kampą.

Antras ratas 6:0 taškų aviatorių naudai. Viso 12(6):0(0) taškų gediminininkų nenaudai. Atrodytų, kad šias varžybas aviatoriai laimėjo neuztarnautai, bet jei prisiminti, kad aviatoriai laimėjo pirmą vietą Kauno įgulos šachmatų varžybose (iš 60 galimų taškų surinkusi 48 taškus), kad nugalėjo vytenininkus 5,5 : 6,5 santykiu, kad laimėjo prieš mindaugininkus 4:8 santykiu, tai ir gediminininkams nėra ko rausti, nes jie varžėsi beveik su visos kariuomenės šachmatininkų nugalėtoja.

Na

BIBLIOTEKA, SKAITYKLA, RADIO

Nuo pavasario buvusi uždaryta Kupiškio įgulos kareivių biblioteka, perkelta į naują būstinę ir vėl atidaryta. Bibliotekoje yra per 1000 įvairaus turinio knygų. Prie bibliotekos veikia ir skaitykla, į kurią pareina keliolika įvairių laikraščių. Skaitykloje įrengtas garsiakalbis radio aparatas. Z. G.

Rytinis patikrinimas

M. Bilvairo nuotr.

KIEK ARTILERININKAI PERSKAITĖ KNYGŲ

4 art. pulko kareivių biblioteka paskiausiai buvo išskirta tarp atskirai stovinčių dalinių, nes bendra negalėtų aptarnauti. Taigi, pulke yra I, II ir III grupių bibliotekos, turinčios iš viso 3208 tomus knygų.

Per 1936 metus I grup. 75 skaitytojai perskaitė 1157 tomus, II grup. 87 skaitytojai perskaitė 659 t. ir III grup. 164 skaitytojai perskaitė 1436 tomus. III grupė pasiekė tiek skaitytojų, tiek perskaitytų tomų atžvilgiu rekordinį skaičių. Čia pasidarbavo III grupės kareivių bibliotekorius likt. jaun. pusk. Bačinskas. Jis pats yra uolus skaitytojas ir nemažas literatūros mėgėjas. Taigi, nepraleido progos ir kitiems įkvėpti skaitymo pamėgimą. Be to, būdamas kuklus ir draugiškas su visais bibliotekos skaitytojais, daug padėjo jiems pasirenkant mėgiamą literatūrą.

Benas Jablonskis

GABUS MUZIKAS

Karo aviacijoje yra gana daug gabių muzikų, kurie prisidėjo prie dūdų orkestro įsteigimo ir atliko karo aviacijos užpildomus radio pusvalandžius.

Ypač muzikos srityje gabus 6 eskadrilės mech. gr. Tadas Valentukonis. Dar būdamas karo aviacijos mokykloje, buvo suorganizavęs stygų orkestrą, kuris keletą kartų griežė bei skambino radiofone per kariuomenės pusvalandžius ir aviacijos karių rengiamuose pasilinksminimuose.

Paskiausiai jis tą patį orkestrą dar patobulino, įtraukė keletą naujų griežikų. Visas šio orkestro darbas yra Valentukonio nuopelnas. Be to, ir keletą visai nemokėjusių griežti jis jau išmokė.

Kiek girdėti, gr. Valentukonis sugeba ir savo kompozicijas sukurti.

A. K.

RADIO „LINKSMIEJI BROLIAI“ PAS GUSARUS

Vasario 3 d. 1 gusarų D. L. Etm. Kunig. Jonušo Radvilos pulko salėje kariams buvo suruoštas įdomus koncertas, dalyvaujant „Linksmiesiems broliams“, kuriuos daug kas pažįsta iš Kauno radiofono transliacijų.

Koncerto pradžioje gusarų pulko orkestras pagriežė keletą uvertiūrų. Paskiau salės scenoje pasirodė „Linksmieji broliai“, kurie, akordeonui pritariant, linksmi apdainavo nemažą gyvenimo reiškinių. Gusarai ypatingai plojo už dainele „Elektrofikacija Lietuvoje“, kuri visiems sukėlė gardaus juoko. Koncerto pabaigoje pulko orkestras meniškai pagriežė muzikalinį veikalą „Kalvė miške“ ir ksilofonu linksmą polkutę.

A. Klmts

KARIAI — SENIENŲ RINKĖJAI

3 p. pulko 3 kulk. kuopos viršininkai, atsižvelgdami į tai, kad visame apskrityje nėra nė vieno muziejaus, pradėjo steigti kuopos muziejų ne vien tik karinių dalykų, bet ir visų kitų senovės daiktų. Kareiviai prie to svarbaus darbo prisidėjo labai palankiai ir jau eksponatų paaukota nemažas skaičius. Pažymėtina, kad pirmas eksponatas buvo akmeninis kirvukas, kurį paaukojo gr. Laurinavičius.

3 p. pulko švietimo vadovo pastangomis gautos bataliono knygos jau sutvarkytos ir nuo vasario 15 d. bus duodamos kareiviams skaityti. Švietimo vadovas rūpinasi ir kareivių pramogomis. Vasario 16 d. bus vaidinamas jaun. ltn. Rutkausko (švietimo vadovo) veikalas „Laisvės kovų aidai“.

A. M.

AGRONOMO PASKAITA KAREIVIAMS

Vasario 4 d. vietos apylinkės agronomas p. Žilinskas 7 p. pulko II bataliono kareiviams skaitė paskaitą „Ūkio būseną Lietuvoje anksčiau ir dabar“. Kareiviai paskaita labai domėjosi ir pageidauja, kad panašių paskaitų būtų daugiau.

7 p. pulko II batalione kinas jau įrengtas ir veikia tris dienas per savaitę. Į kiną, be įgulos karių, atsilanko ir apylinkės piliečių. Kinu patenkinti ne tik kariai, bet ir visuomenė, nes kito kino šioje apylinkėje nėra. Bilietų kainos pigios, o filmos rodomos geros.

Virš. Bliuvas

ATITAIŠOMA KLAIDA

„Kario“ Nr. 5 pusl. 143 „Kariuomenės gyvenimo“ skyriuje žinia iš 4 pėst. pulko I bataliono „Kino seansai mokiniam“ korespondento suklaidinta. Atitaisant tenka pabrėžti, kad už kino seansus nuo mokyklų ima ne po 15—20 litų, bet po 25—30 litų.

DRAGŪNŲ PUSKARININKIAI TURĖS ERDVESNĖ RAMOVĖ

Dabartinė puskarininkių ramovė, susidedanti iš dviejų nedidelių kambarelių, praplatinama ir remontuojama. Jau įrengta salė ir tvarkomi kiti kambariai. Padidėjus būstinėms pagyvės ir puskarininkių gyvenimas. Jau ir dabar yra didelis susidomėjimas šachmatais ir stalo tenisu.

Vasario 6 d. puskarininkių ramovėje buvo „Užgavėnių blynai“, kuriuose dalyvavo ir artilerijos grupės likt. puskarininkiai su šeimomis. Visą laiką linksmino pulko „džaz-bandas“.

J. p. Garliauskas

SEIMO ATSTOVAI KARIUOMENĖS DALY

Aplankė ir mus seimo atstovai. Sausio 31 d. 7 pėst. pulko II bataliono salėje buvo seimo atstovų Dr. Gečo ir ūkininko Aleksos paskaitos. Pranešė apie 1936 metų nuveiktus seimo darbus ir apibrėžė ko seimas siekia. Salė buvo pilna karių ir civilių.

Bataliono karius dainuoti moko vargonininkas p. Nevardauskas. Per trumpą laiką daug šioje srityje nudirbta ir dainos skamba gražiai. Kariai savo išmoktomis dainomis jau pasirodė ir scenoje.

Pusk. Karpys

ŠAULIAI — KULTŪROS DARBININKAI

Dusetos (Zarasų apskr.). Šiaurės rytų Lietuvoje buvo ir tebėra labiausiai kultūriškai susipratęs Dusetų kraštas. Šis kraštas davė Lietuvai brangaus atminimo kun. A. Vienažindį, prof. K. Būgą, daug karininkų, inžinierių ir kitų. Šiame krašte ir šiandien moksleivių gana daug. Bet čia yra ir gražaus kaimo jaunimo. Dusetų šaulių būriui pasisekė sutraukti patį sveikiausį, energingiausį ir visais atžvilgiais kūrybingiausį vietos jaunimą. Tai yra didelis nuopelnas P. Kuzmickio — Dusetų prof. K. Būgos pradž. mokyklos vedėjo ir šaulių būrio vado. Būrys turi didelį, gerai išmokytą dūdų, stygų ir skudučių orkestrus, gausingą chorą, biblioteką, artistų mėgėjų ratelį ir daug kt. Būrys baigė statyti medinius dviejų aukštų šaulių namus. Turėdami didelę salę, dusetiškiečiai netrukus mano kviestis Valstybės teatrą ir surengti Aukštaitijos rašytojų literatūros vakarą. Salė turi per 500 vietų ir beveik apie tiek II aukšto šoninėse galerijose.

E. Z.

GELEŽINKELIŲ ŠAULIŲ SPORTAS

Geležinkelių šaulių sporto klubas kultivuoja šias sporto šakas: futbolą, krepšinį, stalo ir lauko tenisą, lengvąją atletiką, vandens sportą ir šachmatus. Futbolo vadovu paskirtas Vl. Kondratavičius, lauko teniso — B. Valys, lengvosios atletikos ir žiemos sporto vadovu — Alb. Raciborskis ir stalo teniso — B. Gedeika. Renkamos žinios kiek šaulių, sąjungos sporto klubų narių, nori kultivuoti sunkiąją atletiką, nes sporto klubas ateityje mano sunkiaatletus globoti. Sporto klubo vadovas p. Treinys kreipėsi į vyr. geležinkelių direktorių, prašydamas sporto mankštoms leisti naudotis aikštele, esančia žemutinėje Kauno stotyje, tarp automatricių garažo ir 52 nr. kelio. Sporto klubo ženklo projektą pagamino dailininkas J. J. Burba, šaulių sąjungos vadas patvirtino ir netrukus bus pagamintas. Ženkle yra susisiekimo m-jos ir šaulių s-gos ženklai ir klubo inicialai. Klubas Šančiuose turi erdvas ir geras būstines.

Str.

JAUNUOLIAI PAMĖGO KARINĘ TARNYBĄ

Antazavė (Zarasų apskr.) Šios apylinkės jauni vyrai yra labai pamėgę karinę tarnybą. Dėlto kiekvienais metais šio valsčiaus didokas būrelis jaunimo išvyksta savanoriais į kariuomenę. Didžiausiu nekantrumu visi laukia to laiko, kada turės progos patekti į kariuomenę. Beveik visi jaunuoliai priklauso šaulių organizacijai, kurioje būdami jie visapusiškai auklėjami.

DOMISI DUJOKAUKĖMIS

Dusetos (Zarasų apskr.). Paskiausiai visuomenė pradeda daugiau domėtis dujokaukėmis ir dauguma nori jų įsigyti, tik pageidauja, kad dujokaukes galėtų pirkti išsimokėtinai.

E. Z.

DIDELIS SUSIDOMĖJIMAS AVIACIJOS DIENA

Patyrus, kad Aeno Klūbas mano Linkuvoje surengti aviacijos dieną, toji žinia daug ką nudžiugino, nes retai kuris linkuvietis yra matęs aviacijos šventes. Linkuvos šaulių būrys, suprasdamas Lietuvos aero klubo reikšmę ir įvertindamas jo siekimus, netrukus pradės rūpintis aviacijos dienos reikalais.

M. T-čius

KLAIPĖDOS SPORTO NAUJIENOS

Vasario 3 d. vėl buvo dvejų Klaipėdos krepšinio pirmenybių rungtynės. Rungėsi favoritai VDG I (Vyt. Did. Gimnazija) su silpniausia SSO komanda, kurią sudaro vien jaunieji, nedidelio ūgio iš „Spartesniosios gimnazijos“. Rungtynės baigėsi tikrai rekordiniu gimnazistų laimėjimu, prieš SSO net 135:2 (75:0)! Daugiausia krepšių imetė: Cenfeldas 53, Stripeikis — 46 ir Kadgynas — 34. Antrose rungtynėse rungėsi VDG II su šauliu. Laimėjo VDG II 38:11 (11:7).

— Sausio 29 d. buvo KSS metinis susirinkimas, kuriame 9 sekcijų pirmininkai skaitė pranešimus. Iš pranešimų paaiškėjo, kad geriausiai veikė futbolo sekcija. 1936 m. KSS futbolininkai turėjo 69 rungtynes, iš kurių laimėjo 54, lygiomis baigė 5 ir pralaimėjo 10. Bendras įvarčių skaičius 267:86 KSS naudai.

Jonas A. Misiūnas

GAUSI PARAMA GINKLŲ FONDUI

(b) Vasario 2 d. Ginkluotoms krašto pajėgoms remti Klaipėdos skyrius turėjo savo narių metinį susirinkimą. Pirmininkas ats. plk. Grudziuskas plačiai pranešė apie Ginklų Fondo nuveiktus darbus. Ginklų Fondo Klaipėdos skyrius nors dar neseniai įsisteigęs, tačiau daug ką nuveikė. Skyriaus išdėtininkas p. Šernius pranešė apie kasos stovį. Iš pranešimų paaiškėjo, kad Klaipėdos skyrius Ginklų Fondui davė apie 16.000 litų grynais pinigais, per 12.000 lt. vidaus paskolos lakštais ir apie 3000 lt. įvairiais vertybių popieriais. Subendrinus ir kitas mažesnes sumas, Klaipėdos skyrius Ginklų Fondui davė apie 40.000 litų. Po visų pranešimų bei kitų pasitarimų buvo valdybos ir revizijos komisijos rinkimai.

LATVIJOS KARIUOMENĖS BATALIONŲ VADŲ KURSAI

Prie aukštosios karo mokyklos buvo suruošti trumpalaikiai batalionų vadų kursai. Kursų tikslas suteikti batalionų vadams teoretinių taktikos žinių. Kursus lankė 47 karininkai. Iš jų baigė 9 plk. ltn. ir 38 kapitonai. Geriausiai kursus baigė: 11 Dobelės pėst. pulko kpt. Petritis, 8 Daugavpilio p. pulko kpt. Šels ir 2 Ventspilis pėst. pulko kpt. Vanagas. Š. m. sausio 30 d. kariuom. karininkų klube buvo tų kursų laida. Į iškilmes atsilankė kariuomenės vadas gen. Berkis ir kariuom. štabo viršininkas gen. Hartmanis. Svečius karininkų klube sutiko aukštosios karo mokyklos viršininkas gen. Rozenšteinas su kursantais. Iškilmingą aktą atidarė gen. Rozenšteinas, pasakydamas kalbą.

NAUJI TANKŲ ŠARVAI

Amerikos išradėjai stengiasi surasti tinkamiausius tankų šarvus. Pasirodo, kad nuo nelygių, rangytų šarvų kulkos atšoksta, šarve pasilieka tik įgniaučymai. Tuo tarpu paprasti to paties storumo šarvai peršaunami, kulkos pramuša net ir storesnius paprastus lygius šarvus. Rusų žurnalas „Avto Brone-tankovyj Žurnal“ (š. m. Nr. 1) įdėjo naujo tanko atvaizdą, pažymėdamas, kad toks tankas bus sunkesnis, nes bendras šarvų paviršius padidėtų.

PRANCŪZIJOS KARO AVIACIJA

Laikraščio „Polska Zbrojna“ pranešimu šiuo laiku prancūzų karo aviacijoje tarnauja 3.076 karininkai ir 37.700 puskarininkių bei kareivių. Iki pilno etatinio skaičiaus trūksta labai mažai: 11 karininkų ir 1.860 puskarininkių ir kareivių. 1930 m. karo aviacijoje buvo 1.800 karininkų ir 30.000 puskarininkių ir kareivių. Karių nekomplektas buvo labai didelis, etatai buvo numatyti laikyti 2.240 karininkų ir 37.500 puskarininkių ir kareivių, taigi trūko net 7.940 karių.

„Orinių pėstininkų“ grupė sudaryta iš vienos pėstininkų — parašiutininkų kuopos ir transporto lėktuvų eskadros. Į kuopą priimami vien tik savanoriai, ne vyresni kaip 30 m. amžiaus. Jie rengiami parašiutininkų mokykloje, Avignon'o mieste. Parašiutininkai gauna padidintą algą, prie paprastos algos dar 30%.

BERLYNO — ROMOS AUTOSTRADA

Austrų laikraščių žiniomis, netrukus bus pradėta naujo Berlyno — Romos automobilinio plento (autostrados) statyba. Plentas bus tiesiamas per Austrijos teritoriją. Vyriausias plento statytojas italų inžinierius Puricelli jau buvo priimtas Vokietijos ir Austrijos kanclerių Hitlerio bei Schuschningo, kuriems referavo statybos reikalus.

MOKOMOSIOS FILMOS

Sovietų kariuomenėje mokymo reikalams gana plačiai vartojamos kinofilmos. Dienraščio „Krasnaja Zvezda“ pranešimu, šiemet bus nutrauktos ir išleistos šios filmos: „pėstininkų divizijos žvalgomoji rinktinė“, „artimos kautynės“, kavalerijos divizijos „susitinkamosios kautynės“, „prieštankinė apsauga“, lakūnams skiriama filma „Skridimo teorija“. Numatoma taip pat išleisti filmą iš švietimo ir kultūrinimo darbo srities, vardu „Karių veikla“.

I v a i r u m a i

KAIP MOKOMI KALBĖTI KURTI NEBYLIAI

Gamta mažai teturi pasigailėjimo — jeigu jau gema nebylys, tai jis dažniausiai būna ir kurčias. Toks žmogus, negalėdamas girdėti artimųjų balsų, nė pareikšti savo minčių kalba, yra tikrai nelaimingas. Kurčiam nebyliui jo sunkią vienvakę galima palengvinti, būtent, jį galima išmokyti kalbėti.

— Kaip išmokysi, jei jis negirdi ką sakai? — paklauskite. Daroma šitaip: mokytojas taria kokį nors garsą, sakysime „a“, o mokinys turi atidžiai žiūrėti, kaip tuo laiku juda mokytojo lūpos ir liežuvis. Tuo pačiu metu jis laiko ranką ant mokytojo gerklės. Tariant atskirus garsus ir gerklės virpėjimai bus vis kitoki. Juos mokinys jauš savo ranka. Po to mokiniui parodoma, kad pakartotą tą patį, ranka jaustą garso sukeltą gerklės virpėjimą. Pagaliau pasiekama to, kad jo paties gerklė išduoda tokį pat garsą. Išmokius tarti vieną garsą,

100 METŲ, KAI MIRĖ DIDYSIS RUSŲ POETAS A. PUŠKINAS

Šiemet sueina 100 metų, kai mirė rusų didis poetas Aleksandras Puškinas. Puškinas per savo trumpą amžių (jis žuvo dvikovoje, teturėdamas 37 m. amžiaus) sukūrė daug didelių kūrinių, kurie išgarsėjo po platųjį pasaulį. Jo nemaža kūrinių yra išversta ir į mūsų kalbą, o sumuzikalintos į operas jo poema „Eugenijus Onieginas“ ir eiliuota drama „Borisas Godunovas“ yra nuolatiniai kaip mūsų, taip ir kitų kraštų operų veikalai. Puškinas karštai mylėjo savo krašto liaudį ir ją nuširdžiai apdainuodavo; kovojo su tų laikų didžiausia darbo žmonių piktžole — baudžiava, kovojo su žiauriu carizmu, jo priespauda, ir užtat buvo dažnai valdovų nemaloneyje, tremiamas. Didžio poeto gilios mintys veikia ir girdimos viso pasaulio. Ir visas pasaulis jį šiemet mini. Lietuvoje Puškino 100 mt. mirties sukaktis minėta vasario 8 d.

LIETUVOS LAKŪNAI PAKVIESTI DALYVAUTI TRANSATLANTINIAME SKRIDIME

Garsiojo lakūno Lindbergo perskridimo per Atlanto vandenyną (Iš Amerikos į Europą) 10 metų sukakčiai paminėti ruošiamos didelės iškilmės — rungtynės. Vien prancūzų oro ministerija šioms rungtynėms yra paskyrusi 3 mil. frankų. Šiomis dienomis Lietuvos aeroklūbas iš Prancūzijos gavo kvietimą dalyvauti tose rengiamose oro lenktynėse New Yorkas — Paryžius.

PAKEIČIAMAS PAŠTO ĮSTAIGŲ DARBO LAIKAS SEKMADIENIAIS IR ŠVENTADIENIAIS

Iki šiol šventadieniais paštai veikė nuo 9 iki 10 val. ir nuo 12 iki 13 val. Praktika parodė, kad šventadieniais žmonės, ypač provincijoje, pašte reikalus daugiausia atlieka iš ryto. Tad, norint suteikti kaimo žmonėms daugiau patogumo, nuo vasario 7 d. darbo valandos paštuose nustatomos nuo 8 iki 10 val. 15 minučių. Šventadieniai po pietų paštas visai neveiks.

KARININKŲ RAMOVĖS RESTORANAS PAVADINTAS „TRIJŲ MILŽINŲ“ VARDU

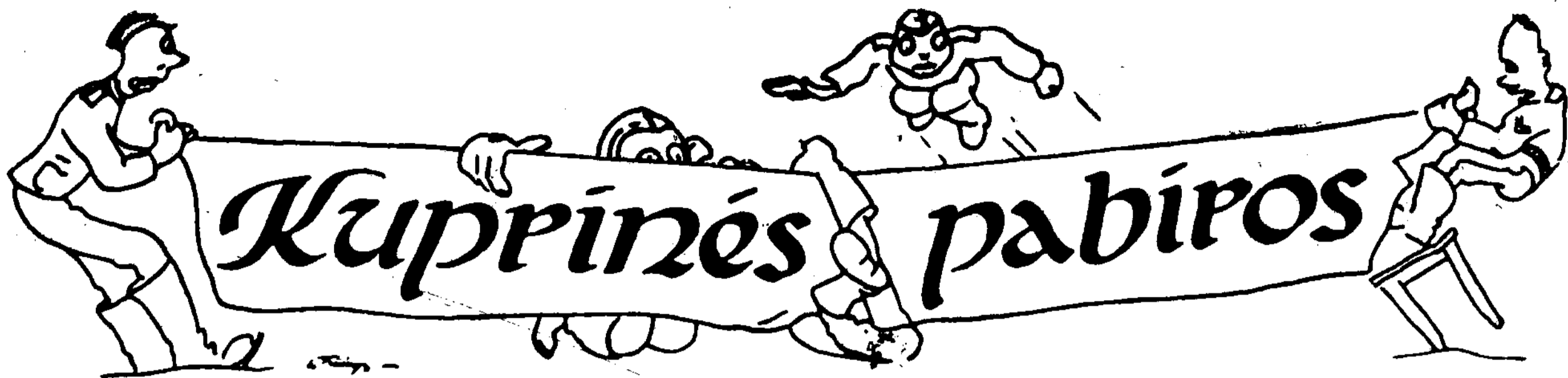
Naujuose karininkų ramovės rūmuose įrengtas moderniškas viešbutis (IV aukšte) ir gražus restoranas (I aukšte). Pagal skulptoriaus Pundziaus padarytą rūmų priešakyje trijų milžinų skulptūrą, pavadinti ir viešbutis bei restoranas tuo — Trijų Milžinų vardu. Viešbutis ir restoranas išnuomoti lietuvi verslininkei Pėžienei.

Rūmų antrame ir trečiame aukšte, kaip žinome, įsikūrė pati karininkų ramovė, kur yra didžiulė iškilmių salė, valgykla, skaitykla ir kitos būstinės.

mokoma kitas ir t. t. — visas alfabetas. Vėliau, kaip ir normalius mokant, pratinama skiemenuoti, iš skiemenų sudaromi žodžiai, reiškia daiktų vardus. Ištarus daikto vardą, tuoj parodoma ir pats daiktas. Taip pamažu, įdėjus daug vargo, kurčias nebylys išmokomas kalbėti. Lygia greta galima mokyti ir rašto.

Žinoma, tuo būdu mokant galima užsiimti tik su vienu mokiniu, nes tuo pačiu metu keli mokiniai negali liestis mokytojo gerklės ir grupės mokymas turi eiti labai pamažu. Šitas nepatogumas buvo nugalėtas išradus aparatą, kuris leidžia vienu metu visai mokinių grupei jausti mokytojo gerklės virpėjimą. Aparatas susideda iš dviejų garsiakalbių, panašių į gramafono triūbas. Garsiakalbis sujungtas su telefonu, įjungtu į grandinį, o mikrofoną šitoj grandinėj pavaduoja mokytojo gerklė; tariant kokį nors garsą, gerklių sukelti virpėjimai tai pertraukia, tai susilpnina, tai vėl sustiprina grandinėje srovę, vadinasi, sukelia srovės vibracijas, svyravimus. Kadangi į šitą grandinę yra įjungti ir mokiniai, tai jie ir jaučia ištariamo garso sukeltus srovės svyravimus. Vėliau mokiniai patys stengiasi į garsiakalbį pakartoti jaustą garsą. Čia pat jie save ir kontroliuoja, nes jų tarimu sukelti srovėje svyravimai turi būti lygiai toki, kaip kad buvo mokytojui tariant.

Suprantama, ir čia darbas yra pakankamai sunkus ir reikalaujantis daug kantrybės, tačiau su aparato pagalba galima dirbti iš karto jau su keliolika ar keliasdešimts nelaimingų kurčių nebylių. Darbas nors ir sunkus, bet jo vaisiai auksiniai — gražina žmogui neįkainojamą kalbos dovaną.

IŠ KUR JIS GRĮZO?

- Kur buvai?
- Pas „teta“, tamsta viršila...

ARTISTAS TRUKDO KALBĖTIS

— Eil. Ligeika sėdi greta savo gero draugo Pantelio ir atidžiai žiūri vaidinimo. Bet draugas dažnai jį įvairiais reikalais kalbina, šnabždėdamas į ausį.

— Tai kvailys! Trukdo klausytis!

— Na, aš vis dėlto šito iš tavęs nesitikėjau, — pareiškia išsėdęs Pantelis.

— Aš, sakau, kad, štai, tas artistas trukdo man tavęs klausytis. a. l.

KIENO GARDESNI PIETŪS

Susitikę du pažįstami jauni kareiviai kalbasi:

Pirmasis: Pasakyk, ar skanius pietus jūsų virėjas išverda? Kai mūsų virėjo išvirtus pietus pavalgai, tai paskui visai nebesinori valgyti.

Antrasis: O kai mūsų virėjas išverda, tai valgai, valgai ir dar norisi. Mk

PATARIMAS

Adomas: Turint pinigų kartais būna labai nesmagu susitikti su pažįstamais.

Jurgis: Žinai, paskolink jiems pinigų, tai tada ir visai neteks susitikti. Mk

PIONIERIŠKOS NUOTRUPOS

— Stiprus, kaip prieštankinė kliūtis.

— Klastinga, kaip plieninė kilpa prieš apkasus.

— Įkyrus, kaip instruktorius darbo metu.

— Verkia, kaip mergelė iš Šilosėdų. J. P.

GALVOSŪKIS

Eil. Pūkelis rytą laksto apie lovą ir niekaip neranda savo batų. Draugai jam pastebi, kad jis juos jau apsiavęs. Eil. Pūkelis staiga sako ir apsuks draugams galvas:

— Na, juk aš negaliu turėti dviejų porų batų: vienos nerandu ir vieną jau apsiavęs.

TIKRA PRIEŽASTIS

Gydytojas: Tamsta nusiskundi, kad greit negali užmigti. Kokia to priežastis?

Eil. Jonaitis: Pone gydytojau, mano kaimynas eil. Kulnelis, miegodamas labai šnarpščia. Mk

GELEŽINKELININKŲ MİSLĖS

— Du bėga, du veja, o keturi pumpuoja?

— Drezina.

— Duok valgyti šnypščia, neduok — nepyksta?

— Garvežys.

— Liaudies patarlė sako: „Netepęs nevažiuosi“, o geležinkelininkai kariai sako: „Patepęs nevažiuosi“. Kur teisybė?

— Bėgius ištepęs, nepavažiuosi. J. P.

MANDAGUS NEMANDAGUMAS

— Ar tu laisvas?

— Kaip tai?

— Nagi aš skaičiau, kad cirko direkcija visas bezdžiones į narvą uždarė.

NEAIŠKUS KLAUSIMAS

Mažas vaikas klausia motinos:

— Kodėl, mamyte, kareiviai be plaukų?

— Vaikeli, jie daug galvoja, kaip apginti mūsų tėvynę ir yra labai gudrūs.

— O kodėl tavo, mamyte, ilgi plaukai? Eik, vaikuti, pažaisti.

IŠ JŪRININKŲ JUMORO

Griaudžia perkūnija ir žaibuoja žaibai. Jūra šelsta ir blaško į visas puses laivą.

Laivo kapitonas kreipiasi į jūrininkus:

— Kuris iš jūsų moka melstis?

— Aš, tamsta kapitone.

— Tai melskis, nes mūsų yra dešimt, o gelbėjimo ratų — tik devyni.

TIKRAS ATSTITIKIMAS

— Kas išmušė langą?

— Rekošetas.

— Tokio nepažįstu. Ar iš kito kaimo?

Pasaka be žodžių

Naujieji leidiniai

Mykolas Linkevičius. „ATEINA DIEVAS“. Lyrika. Išleido „Sakalas“, 76 psl. Kaina Lt. 2.

Tai jauno poeto antrasis eilėraščių rinkinys.

Visi šios knygutės eilėraščiai suskirstyti keturiomis grupėmis, iš kurių pirmąją, pavadintą „Pabučiavimas“, sudaro beveik išimtinai religinio pobūdžio eilėraščiai. Šio skyrelio eilėraščiai daugumoje yra stipriausi iš visų kitų. Tikrai grakštūs, nuoširdūs eilėraščiai: „Visur esančiam“, „Ką pasakysiu Viešpačiui“; nuotaikingi: „Ave, Maria“, „Kryžiai ir klevai“; silpnokas — „Pabučiavimas“.

Tolimesni rinkinio skyreliai: „Arimų vargas“, „Iš laiško seseriai“, „Žalvariniam skambesys“ perdėm persisunkę melancholija, moteriškuoju liūdesiu, pesimizmu.

Literatūrinis atžvilgis šiuose skyreliuose iš geresnių yra „Tu nebūsi mano“, „Ant baltų lakštų“, daugelis — silpni, pav. „Guibės ežere“.

Savo liūdesį, pesimizmą poetas bando pateisinti sunkia gyvenimo dalia, „kad alkanam reik slankiot“ ir „dėl duonos trupinio, kaip šuniui tenka rietis“. Tačiau vargu su tuo sveikos, giedrios nuotaikos skaitytojas galėtų sutikti. Argi gali kas nors savo sunkią dalį pataisyti, jei iš jo lūpų kai kur jau kapais dvelkia (pav. „Amen“). Tik tas gali su gyvenimo žiaurumais sėkmingai kovoti, kas turi energijos, pasiryžimo, vilčių, o ne dejuoja nuleidęs rankas. V-tis

TEISININKAS. 1937 m. 1 nr. Leidėjas ir redaktorius J. Žagrakalys. Zarasai. 32 psl.

Mūsų tiek kariški, tiek civiliai teisininkai turi tik vieną teisės mokslų ir praktikos žurnalą „TEISE“, einančią jau nuo 1922 m. Ją leidžia Lietuvos teisininkų draugija. Iš viso jau yra išėję 36 nr. Neseniai teisininkų šeima susilaukė naujo, teisės reikalams skirto laikraščio „Teisininko“, kuris yra pradėtas leisti Zarasuose.

Iš redakcijos žodžio matyti, kad to laikraščio vedamomis gairėmis bus: tautinės teisės kūrybos reikalai, kalėjimų klausimai, ideologiniai mūsų tautos siekiai ir, pagaliau, noras į darbą įtraukti ir jaunesnius teisininkus. Žurnalas, kaip pasisako jo leidėjas, nesiekia jokio pelno, bet leidžiamas vien idėjiniais motyvais. Tai tikrai sveikintinas reiškinys.

Recenzuojamas numeris yra kukliai išleistas. Vedamuoju straipsniu eina R. Buroko „Penitenciarijos sutvarkymas Italijoje“. Straipsny nagrinėjama naujas Italijos kalėjimų sutvarkymas, įvestas pagal 1931 m. birželio 18 d. įstatymą. R. Linaitis rašo apie „Bylos atidėjimą advokatui išvykus“, siūlydamas bylas atidėti ir vienai kuriai nors šaliai prašant, jei jo bylos įgalotinis negali tą dieną posėdy dalyvauti. Advok. B. Ivanovas nagrinėja „Privalomų raštų apmokėjimą žyminiu mokesčiu“. V. R. duoda „Jaunam teisininkui“ patarimus, kaip reikia pradėti teisminį darbą. J. Binkevičius rašo apie „Nekilnojamo turto pardavimo netobulumus“. J. Žagrakalys nagrinėja klausimą „Ar leistina miestelėnams paveldėti žemės ūkį“, pridedamas dėl to neigiamas išvadą.

Po tų straipsnių randame skyrių, pavadintą „Iš teismo praktikos“. Ten randame šešius būdingus pavyzdžius, paimtus iš Vyr. Tribunolo praktikos. Pagaliau seka „Mažmožiai“. Iš jų pav. sužinome, kad Sovietų Rusijoje sukakę 12 mt. mažamečiai, nusikaltę vagyste, prievartavimu, kūno sužalojimu bei nužudymu „atiduodami teismui pritaikyti visas bausmių priemonės“ (29 psl.), kitaip sakant, jie yra baudžiami lygiai su suaugusiais. Tai didelis šuolis atgal.

Iš to pirmojo numerio matyti, kad žurnalo kryptis bus daugiau-praktiška; pamatysime, ką parodys jo kiti numeriai.

Ats. plk. lt. Burokas

Redakcijos atsakymai

Pusk. M. D. Iš prašomo sąrašo išbraukėme.

J. A. Misiūnui. Honoraras dar tebėra neįkainotas, todėl, kol kas, pranešti negalime. Korespondento liudijimų niekam nedavinėjame.

J. P. Žimantui. Policijos tarnautojams komplektuoti instrukcijos 7 § 3 pnt. tarp kitko sakoma, kad į pasienio policiją policininkais gali būti skiriami tik atsargos rikiuotės puskarininkiai, išskyrus Latvijos sienos pasienio policijos policininkus, kuriais gali būti ir atsargos eiliniai, jeigu jie yra savanoriai kūrėjai, arba turi mokslo pažangą ne mažesnę, kaip vidurinėsios arba tolygios mokyklos, arba jeigu yra baigę kariuomenėje mokomąją kuopą. Eilinio policininko vietai gauti užtektų ir pradžios mokyklos cenzo. Tarnybos gavimo reikalu galima kreiptis į policijos departamento direktorių, apskričių viršininkus, Klaipėdos krašto pasienio policijos vadą ir t. t. Tamstos antrojo klausimo visai nesuprantame. Matyt, nesuprantate, ką reiškia žodis „honoraras“. Tai yra atlyginimas, užmokestis už laisvų profesijų darbą. Redakcijos moka honorarus savo bendradarbiams už laikraščio rašymus.

V. A. Dėl pirmenybių sunku atsakyti. Ir mažesnio išsilavinimo žmogus dažnai savo darbu ir gabumais gali pralenkti ceftuotąjį. Šitokius dalykus gali išspręsti tik viršininkai.

VI. Rastkauskui. Skolon laikraščio nesiuntinėjame ir apie tai nebuvo skelbta. Skolon siuntinėjama ir leidžiama dalimis už prenumeratą atsilyginti tik tiems, kurie išsirašo per kariuomenės dalyse „Kari“ platinančius karius bei mokyklose per karinio rengimo instruktorius.

Vikručiui ir pusk. Gelžiniui. Atitaisymų žodžio nedėsime.

Galvosūkių Nr. 5 sprendimas

1. Saugiklis. 2. Mortira. 3. Pyragius. 4. Žirgas. 5. Milinė. 6. Drąsa. 7. Kreiseris.

Pasiryžimas laimėti yra už ginklą galiogesnis.

Išsprendė: 1) Stp. Budrevičiūtė (3 art. p.), 2) T. Baltuškaitė (An.), 3) virš. J. Kaklauskas (3 art. p.), 4) P. Plevoškas (II p. div. št.), 5) P. Gečas (A. Pan.), 6) pusk. M. Antaniškis (4 p. p.), 7) pusk. Gelžinis (4 p. p.), 8) pusk. J. Zapkus (1 p. p.), 9) pusk. Morkūnas (3 l. t. b.), 10) pusk. A. Valiukonis (pr. aps. r.), 11) pusk. P. Plukis (2 ul. p.), 12) pusk. Malinauskas (4 p. p.), 13) pusk. Porutis (2 p. p.), 14) pusk. J. Tamulevičius (kav. št.), 15) j. p. J. Rukša (1 art. p.), 16) j. p. Pr. Baliukas (8 p. p.), 17) j. p. Alf. Aganauskas (1 p. p.), 18) gr. Ed. Raukšta (4 p. p.), 19) Z. Gavelis (1 art. p.), 20) eil. J. Stonkus (3 dr. p.), 21) j. k. A. Grižas (4 p. p.), 22) Aug. Stankevičius (1 art. p.), 23) j. k. J. Balčaitis (pr. aps. r.), 24) j. k. V. Gurklys (2 inž. b.), 25) j. k. P. Tamulėnas (2 inž. b.), 26) J. Račys (Rsn.), 27) P. Pažemys (Kp.), 28) A. Purnas (Pnd.), 29) Al. Tuinyla (Šnč.), 30) Juozas Astrauskas (Nsd.), 31) P. S. Kemežys (Mrg.), 32) I. Vitkus (Trk.), 33) J. St. (Šnč.), 34) J. S. (Šnč.), 35) D. Dužinskas (Žn.), 36) St. Pupkevičius (Šnč.), 37) Vl. Magila (Kp.), 38) R. Gedvila (KL), 39) M. Kemežys (Mr.), 40) K. Radinas (Dk.), 41) Vl. Kuzma, 42) Pr. Kisielius (A. Pn.), 43) V. Pipiras (Jkn.), 44) T. Bendinskas (K.), 45) A. Šaulys (Šnč.), 46) Br. Dzindzolėtas (Užl.), 47) J. Lisauskas (Ut.), 48) L. Rasiulis (Jn.), 49) Vl. Reklevičius (Šnč.), 50) Bitė Karosaitė (Šnč.), 51) pusk. R. Pliuskys (I p. d. št.), 52) j. p. Lietuvninkas (3 art. p.), 53) ats. j. p. J. Juodis (Kkt.), 54) A. Matukonis (Al.).

Galvosūkis Nr. 7

(Vert. 3 tšk.)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1
2	Ö	Š	N	I	I	L	A	I	Ö	Š
3	S	I	I	A	U	K	A	I	S	A
4
5	A	Y	A	I	Š	Ü	Ü	A	A	I
6	U	E	I	A	A	A	S	A	A	A
7

Taškų vietoje įstatykime atitinkamas raidės ir kiekviena me stulpely sutvarkykime jas taip, kad skaitant iš viršaus žemyn, gautume žodžius: 1) Lietuvos miestelis, 2) Lietuvos kunigaikštis, 3) Šiltų kraštų vaisius, 4) Europos valstybė, 5) Muzikos instrumentas, 6) Ginklas, 7) Paukštis, 8) Lietuvos miestelis, 9) Profesija, 10) Nelaimė.

Teisingai išsprendus, 4 eilutės raidės sudarys žodį, reiškiantį karinį ginklą.

E-das Spč.

Jau XIX metal gyvuoja

„KARYS“

Kas tik vieną „Kario“ numerį gavo pamatyti, tas jau niekad nebesiskyrė su „Kariu“, nes „Karys“ yra įdomus, pigus ir gausiai iliustruotas savaitinis karių laikraštis. Kaina: pusk. ir kareiviams metams — 5 lt., 6 mėn. — 3 lt., 3 mėn. — 2 lt.

Vsiems kit. — met. 6 lt., 6 mėn. — 4 lt., 3 mėn. — 2 lt.

Adr.: Kaunas, Mirkų g-vė Nr. 10, „Karys“.

Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Iliustr. žurn. „Laiko Žodis“ leidėjas ir redaktorius	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Konrado kavinė	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Ūkio Bankas Akc. „Metalas“ B-vė ir Akc. „Palemonas“ b-vė
Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Lietūkis Lietuvos ž. ū. kooperatyvų s-ga	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Akc. „DROBĖ“ b-vė	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Pasil. b-vė „Skuba“
Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Akc. b-vė Lietuvos „Phillips“	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Akc. B-vė Lietuvos Cukrus	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Lietuvos Komercijos Bankas
Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Vaisvandenių dirbtuvė ir alaus urmo sandėlis „Šaltinis“	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Akc. B-vė „Inkaras“	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę BRAUNO BANKO NAMAI
Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Centr. Liet. Pieno Perdirb. B-vių S-ga „Pienocentras“	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Muralio kirpykla	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę kavinė „ALDONA“
Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikina mūsų garbingąją kariuomenę Dantų gydytoja T. Pūdykaitienė Kaunas - Sančiai	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Akc. b-vė „Maistas“	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Viešbutis-Restoranas „Versalis“
Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Kavinė-Restoranas „Metropolis“	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Kavinė „Monika“	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Kino „Forumo“ ir „Metropolitaino“ direkcija
Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Nemuno garlaivų savininkai	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę B-vė Nektaras	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Motociklų ir dviračių B.S.A. atstov.
Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Akc. B-vė „Kučinskis-Pabedinskis“	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Firma R. L. Arkus	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Vulfo Klačko prekybos namai
Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Stiklo fabrikas „Aleksotas“	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Lietuvos Kredito Bankas	Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikina mūsų garbingąją kariuomenę „Trijų Milžinų“ restorano savininkė Urbanavičiūtė-Pežienė
Vasario 16 d. proga nuoširdžiai sveikiname mūsų garbingąją kariuomenę Taupomosios Valstybės Kasos		